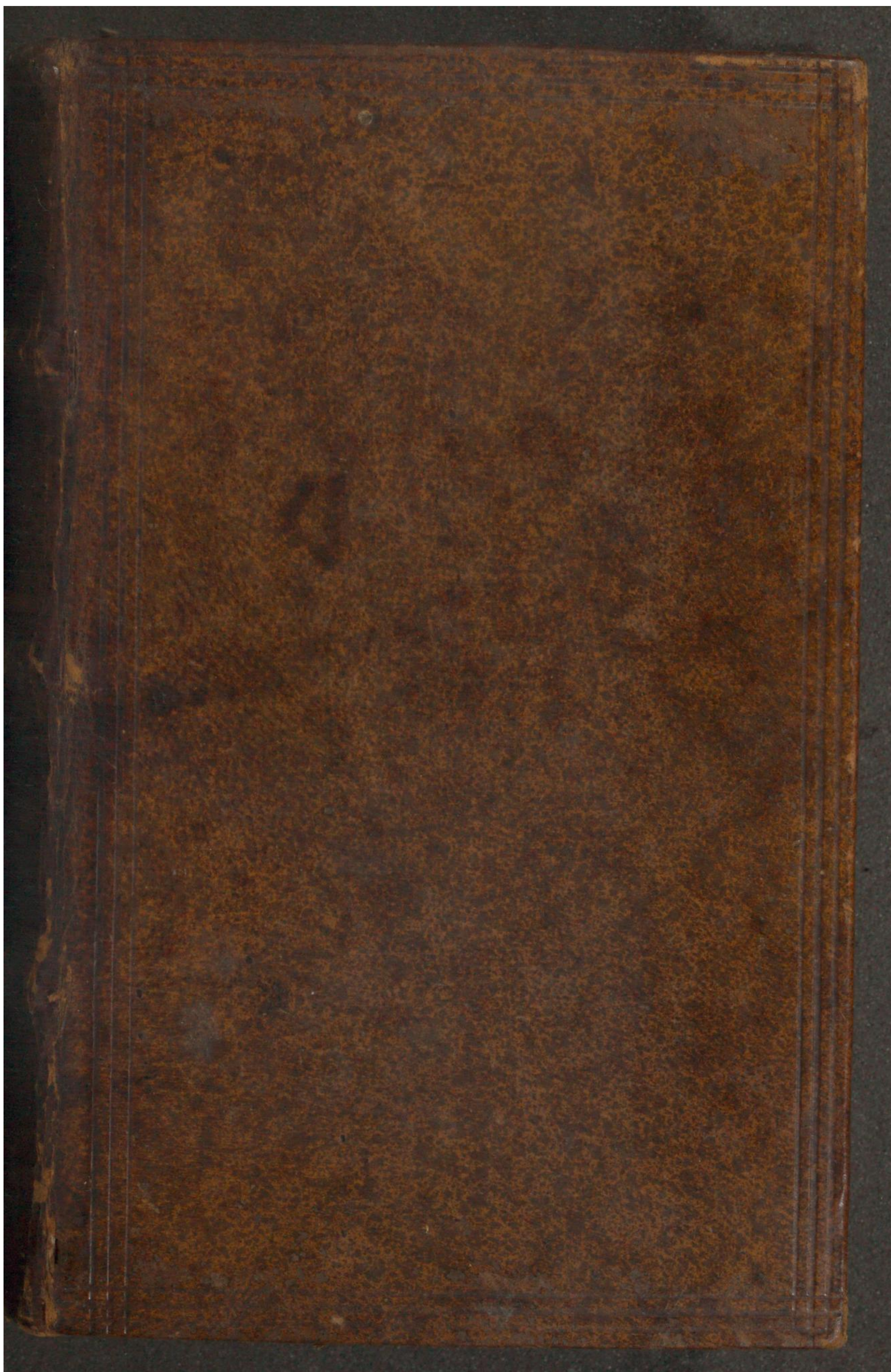
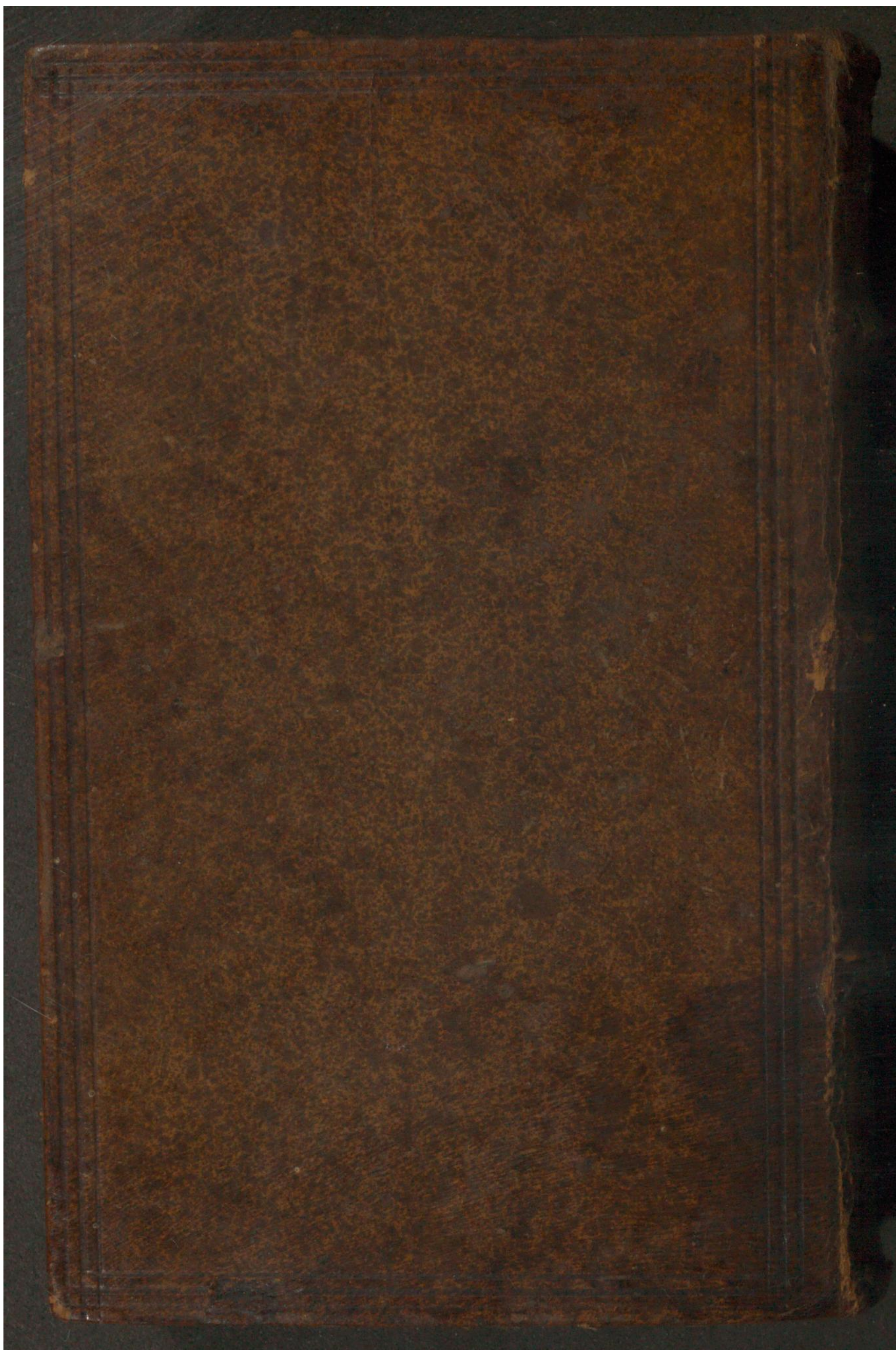

D. THEOPHRASTI PARACELSI CHIRVRGIA VVLnerum, cùm recentium, tum veterum, occultorum & manifestorum Vlcerum, &c.

CVI LIBRI DVO, PRIOR de Contracturis: de Apostematibus, Syronibus & Nodis alter, accesserunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

EX GERARDI DORN è Germanico in Latinum versione.

BASILEAE, APVD PETRVM PERNAM.

GENEROSISSIMO
SVMMEQVE NOBILI D.
Egenolpho, Domino in Rapoltz-
ſtein, Hohenack, & Geroltz-
eck ad Vuaſsichin, &c.
Salus.

UUM doctiſsimi viri Medici D. Theophraſti Paracelſi Chirurgiam è Germanico in Latinum ſermonem vertiſſem: animaduerti plurimos eorũ qui nihil intactum relinquere, nec approbare, quod non fecerint ipſi, neq; ſe penes aliquem admittere ſolent, non defuturos vt vel minimam occaſionem rodendi, vel carpendi ſaltem quærant, quod lacerare nequibũt. Quamobrem opus protectore mihi fore, maximè putaui. Cumq; diu ſatis animo reuoluiſſem atq; penſitaſſem, cuinam inter Magnates hoſce labores meos (licet exiguos) nuncupare vellem, qui bonas artes opti-

mè commendatas haberet. Inter plurimos incidit in mentem excellentissima tua Celsitas, quæ promouendis omnis generis laudabilibus artibus candide relucet. Hinc etiam factum est, vt confisus de sua maxima benignitate, rudem hanc meam traductionem, at fidelem, sub vmbra suarum alarum in lucem audeam dare. Non sine causa quidem, libros tam excellentis viri Germani suscepi vertendos. Nam existentem in Gallia me rogarunt plurimi doctissimiq; viri, qui iudicium de rebus excellentioribus facere norunt optimum, vt (quia nonnullos antea traduxissem) alios quotquot ad manus meas peruenirent, etiam verterem, quo sua tanti Gallia thesauri foret particeps. Ego quòd viderem exteros hunc hominem ob singularem & inauditam hactenus doctrinam eius extollere, vt etiam Germaniæ decus eũ vocarent: & ex aduerso

uerſo conſiderarem, propriam iſtius viri tam rari patriam, eum & ſapientiam eius contemnere: minus facere quid potui, quàm rogatus etiã deferre quod ſpretum immeritò cernerem, eò videlicet vbi ſummo haberetur in pretio, tum amicis in officio tam honeſto morem gerere? Nil enim potius optant poſt Gallos Belgicæ nationes, ac aliæ plurimæ, quàm iſtius viri ſcripta legere poſſe, ac intelligere, quòd trecentos & ſexaginta plus minus Germanicos libros in omni ſcientiarum genere conſcripſiſſet omnes, præter Latinos aliquot. Poſtquam honeſtis iſtis laboribus inſudaſſem àliquandiu, cœperunt eorum nonnulli qui partem eius adhuc tenent, increpare me plurimùm, & poſt tergus alij minari, quòd priuatum iri ſe crederent, ſi lucem in ſuis regionibus ortam aſpicerent aliæ nationes. Verùm, quia rem altius perpẽdiſſem, vtpote lau-

dem Germaniæ futuram & immortale decus, vbi totus orbis terrarum nouerit eam cæteros inter produxiſſe virum, qualem antea humanis in artibus vix videre licuit. Minas eorum qui ſibi ſolis bene fore cupiunt, & ſoli quæſtū inde facere nituntur, vix flocci fecerim: & alacri progreſſus animo, bonū quod ipſi reliquis inuidēt omnibus, pro viribus meis, non de meo, ſed ex Paracelſi theſauris exponam. Si male tamen eos habeat me traducere, quòd fortè putent rudiori ſtylo vel nudius quàm ferre valeant hoc fieri, traducant ipſi, modò fideliter, ego manum de tabella retraham. At niſi fidelius id faciant, quàm videmus nonnullos eorum, ad quorum Libri Paracelſici manus peruenerunt, edere Germanica, mutila quæque ſcilicet prorſumque deprauata, retinentes ea ſibi quæ nucleum iſtius doctrinæ continent,
&

& corticem emittentes, ab vtroque potius abstineant. Et nisi Reipublicæ quærant vtilitatem, hosce conatus alijs minimè perturbent. Hæc à me dicta sunt, quòd perceperim aliquos eorum, qui Paracelsicæ doctrinæ professionem faciunt, furticiè Libros istius excellentissimi viri, non sub eius, sed sub suo nomine, quod flagitiosum potius quàm sit ambitiosum, edidisse: plerosque alios, qui scripta nondum edita, déque muro, quo Paracelsus ante mortem inopinatam, vel potius acceleratam, conclusa fuerant, post eam eruta cautelosè nimium, & surrepta sic publicare typis, vt omne quod artem apertè nudeq; docet, eximant, sibíque seruent: quo post mortem, Gentilium instar, laudem parẽt, & quæstum in vita plurimum. At faciãt quod poßint, opinione vanißima hac frustrabũtur, cũ hactenus per Paracelsum

adhuc vita fruentem, & per alios probos viros & sinceros, tot extent istius doctrinæ monumenta, quæ sufficiant ad istarum technas vulpium detegendum: etsi (prout inceperunt) ordinem & stylum inuertant. Nil siquidē impiè patratum, quod inultum sit, aut maneat occultum. Eius rei patuit exemplar à paucis mensibus euidentissimum, quo quidem inflatus vter (cuius nomini parco) iactās omnia Paracelsi monumenta se habere, necnon intelligere, scholia quædam sordida in aliquot libros ausus est perperam scribere, stulteq; magis quàm temerè discipulos Theophrasti Paracelsi, præter æquitatem omnem reprehendere. Quid inde? propriam inscitiam patefecit his, qui vel tantillum ea doctrina sunt imbuti: qui etiam apertissimè scriptis demonstrarunt editis, quòd eos iniustissimè libros foret aggressus. Non aliàs de cæteris

futurum

futurum est, quos antea dixi plumis aliorum parari superbireq́, & alys qui Reipublicæ, hoc ipsum quod etiam non habent, inuidet. Nam reperiuntur multi, qui scripta detinent istius viri, non tamen intelligunt, nec alios intelligere cupiunt. O diabolica quàm humana potius ingenia, quæ iusticiam in iniusticia detinent, præter Authoris mentem atq; sententiam. Quandoquidem ipse muro non concluserat, vt ea latere perpetuò cuperet, aut exteris inuideret, imò contrà, vt ad exteros perueniret, maximè quòd in patria sua nō, (prout ipsemet fatetur) sed apud exteros vt peregrinus didicisset. Verùm quòd videret margaritam, quam attulerat, ab eis quibus vt æquum est, fauebat, aspernari, voluit etiā abscondere: cupiens vt ad alicuius probi viri manus peruenirent, qui publicaret iterum eorum filys, à quibus hauserat, aut

alijs quibusuis nationibus. Nec vsq; adeò frustratus est opinione sua. Quoniam ab extraneis hoc tempore maximè celebratur, & indies magis, quanto latius eius monumenta traducuntur. Hæc est occasio cur versionis eorũ Librorum prouinciam susceperim, etsi meis viribus imparem. Sat mihi fuerit alijsq; (præsertim quòd nemo alius id facere curet) si saltẽ quæ stylo rudi, quanto fidelius potui, traduxi, valeant intelligere. Poterunt ornare qui melius me norunt, vbi iam intellexerint. Istius igitur tã docti viri scriptorum protector fore ne dedigneris, excellentißime generosißimeq; Domine, simul & meæ versionis, vt in Medicina tandẽ prout in alijs emergere valeat ipsa veritas. Fæliciter viue, & in annos plurimos vale.

Excellentißimæ T. C.

Seruulus

Gerardus Dorn.

INDEX.

INDEX CAPITVM CHIrurgiæ Paracelsicæ.

&

FINIS.

o ... 264/283

CHIRVRGIAE PARACELSICAE, DE RECENTIBUS VULNERIBUS, TRACTATUS PRIMUS.

CAPVT I.

De prima vulnerum aspectione.

Pprimè necessarium, vt in quouis Chirurgo prudentia, tum ars & experientia simul coniunctæ sint, & mox atq; vulnus aliquod inspexerit, eius optimum iudicium faciat curæ, finisq;: ne sese temerè iactans ab exordio, plus minúsue quàm præstare valeat, polliceatur, vel ex natura queat fieri. Verbum omne suum ex possibilitate naturæ pōderare debet. Nam si quàm ipsa patitur maiora promittat, quo latius progressus fuerit, eo res verget in deterius, infamięq; notam incurret non exiguam: si verò pauciora, nihilominus quod artis suæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori sibi fuerit adscribendum. Quapropter vtrumq;, scilicet artem atq; naturam æqualiter sibi cognita fore debent, aliàs earum altera deficiente, quicquid operabitur, frustraneum nedum erit, verumetiam in ruinam pa-

tientis. Nulla ratione cogi ſe natura permittit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quàm ſibi conſentaneam verti. Si remedijs itaq; non congruentibus fuerit vſus, labefactabit eam. Siquidem eſt quòd medicus omnis ipſam, & non ipſa medicos vllo modo ſequatur. Hæc eſt ergo ſumma Chirurgiæ methodus, vt ea medicamenta nota ſint, quę naturę proximè conueniunt: quibus etiam cognitis, curas aggredi quiuis tutò medicus poterit.

Membrum aliquod ictu ſeparatum à corporę, non poteſt iterum affigi. Quòd ſi etiam vllo modo fuerit affixum, in priſtinum locum reſtitui ſine defectu minimè poterit: nec id quod ad contracturam alicuius membri, vulneratum. Mortale non eſt in curá cum retentione vitę ſuſcipiendum, nec omne quod impoſsibile: nam fatuum foret irriſioneque dignum.

Diſce igitur tu Chirurge, quæ palàm ſunt oculo tuo cognoſcere, quo ſcias quid ars & natura valeant, in hisq; progredere.

Et quanquam practica manualis omni ex parte ſcriptis exprimi non poteſt, vt ſunt vulnerum concluſiones, & ſimilia: nihilominus dexteritate propria per aſsiduam experientiam habitum contrahente, diſcito non contra naturales concluſiones agere, ne monſtri quid excites præter naturam, aut excreſcere facias.

Signa quæ in vulneribus maximè cognoscenda sunt.

IGnorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæúe mala ſigna vulnerum exiſtát, & quid accidentis immineat, quid illa ſignificent, vt occurrere valeat indies, & obſtare. Quandoquidem ſi corpus ſanum ab accidentibus tutum non ſit, quanto minus ægrum. Hæc ſi non intelligis, ipſum te fallis, perdisq; patientem, cum reſiſtere non poſsis accidentibus, artiq; fidas, quam etiam non calles. En quînam ægros & vulneratos in maius vitæ ſuę diſcrimen ponas, cum idipſum quod contemnis, vulnere longè periculoſius exiſtat. Contrà quum huiuſcemodi prænuncia ſigna malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obſtruere facilè poteris, laudemq; tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioq; præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequàm plumæ tibi creuerint, hoc eſt, donec optimè didiceris. Nihil hoc loco ſuperbia, iactantia, vel arrogantia proſunt, at ipſa vera ſcientia. Hæc ſentina fuit vitiorum omnium in hac arte nedum, verùm etiam in alijs, quòd finem expectare vix è millibus vnus diſciplinæ ſui voluerit, ſed ferè ſemper in magiſtros euaſerũt omnes antequàm veri diſcipuli dici mererentur.

Ægrotis ne permiſeris quod noxium eſſe

putes: nam ſolent aliqui petulantia ſua curam applicatam etſi felicem peruertere. Cùm igitur obedientia poſsis à multa ſollicitudine curaq; ſubleuari, coge ſi potes vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quàm errorem tuum deplorare te, ſeq; ſui ruiná, indulgentia tua factam. Euenire ſæpiſsimè ſolet, vt ex permiſsione vel minima, quam ipſe Chirurgus noxiam fore nõ iudicauit, maximum oriatur damnum, quo ſibi dedecus etiam, atque meritò contemptum conciliat, velut artifex ignarus artis. Tam occulta eſt hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occaſionem quærit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quàm parũ eſto ſollicitus. Cùm tot & tam varia ſint accidentia quæ circũuallant hominem, vt omne vulnus fermè dijudicari mortale magis quàm curabile debeat. Nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis quàm in melius vergunt. Quapropter conſidera quicquid operi tuo completiſsimè conuenit perfectius, ordinatius, & minori cum defectu fabro, latomo, ſeu lapicida quouis. Hoc ergo quod ſequitur Capitulum, ſumma cum attentione legas & relegas, quò maximam accidentium partes addiſcas: tum demum opus aggredere. Quid boni maliue tibi ſuccedere poſſit, hac in re cognoſcas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant,

currant,

currant, expectare mala, tumq; prius addiscere, latronique fores vbi iam intrauit, occludere, sed antea. Sic fiet vt quum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo resistendum sit illis notum habeas remedium.

CAP. II.

Qua via rationeq; vulnus curari debeat. Quidnam sit quod curet, quid perdat. Et quid naturale sit balsamum in omnibus corporis membris.

IGnorari minimè debet omnibus corporis membris inesse balsamum naturale carnis, venarum, neruorum, ossium, &c. quod ipsis innatum ab initio per naturam, vulnera quæuis illata sanat. Hoc est: naturale balsamum in carne situm, naturaliter carnem, & quod in ossibus, fracturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vtpote, quoduis proprium in se continere medicamentum, quod ipsum quoquo modo læsum persanat. Est igitur natura sibimet proprius medicus, qui quod in ipsa deficit, optimè reparat. Hoc loco scitu valde necessarium est, Chirurgum non sanare vulnera, sed balsamum in corpore situm hoc ipsum efficere. Quicunque crediderit aliàs, aut sibi temerè sanationem vulnerum adscripserit, sese, necnon alios miserrimè seducet: cum

artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullá cognitionem habeat. Verùm vt tu vulnerarie medice cognoſcas cuinam in hoc negotio rei ſis aptus, & quid ars ipſa præſtare valeat, eſt quòd audias. Medicæ manus in læſionibus curandis hoc ſolùm eſt officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinſeci balſami: ne per eos inficiatur, aut impediatur quo minus vires ſuas exercere valeat naturales, at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tutabitur, certiſsimum eſt illud operationibus naturæ ſolis nullo modo ſanari poſſe prout decet. Quapropter is qui hoc loco defendere tueriq; nouerit, Chirurgus erit optimus, eaq; ratione protector naturæ nominandus, quòd ab externis elementis contrarijs atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum ſiquidem elementorum eſt maxima cura, naturæ defectibus maiores adijcere defectus. Huiuſmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ ſunt: hac via poterit comite naturali balſamo felici cum ſucceſſu progredi. Nam vbi defenſionibus iá dictis in ſua quiete conſeruatur & pace, quumque ligationibus iuuatur accommodis, ipſamet operatur, ac ſeſe perfectiſsimè ſanat, carnem ac ea quę neceſſaria ſunt, pro vulnerum facultate creſcere facit. Verbi gratia, Quidnam id eſt, quod

quod carnes, pinguedinem, adipem, sanguinem, atque medullas ad incrementum promouet? Non homo, non cibus, aut potus. At ipsa natura vegetatiuam & augmentatiuam in se facultatem habet, quæ corpus, potu, ciboque mediantibus tamén sustentat: quibus & ipsa conseruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraq; lignum minimè producunt, sed arbor ipsa, non sine ipsis tamen. A ventriculo sumatur exemplum hoc. Naturale balsamum est id quod sanat, verùm vt hoc efficiat, indiget alimento, eoque duplici. Prius administrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinati (quem Diętam vocant) ortum habet. Posterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum aut superpositum, hoc nutrit balsamum, vt eo celerius ac solidius sanet. Est igitur vnguentum, aut medicamentum balsami conueniens alimentum. Hoc igitur vnicum vulnerario medico restat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si verò hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunque prauiora fieri, necnon in accidentia quæuis incidere permittet. Quum etiam perceperis fœtorem in vulneribus, facilè iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione suas naturæ balsamum operationes adimplere minimè posse. Quapropter est quòd munda per alimentum con-

ſeruentur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidiq́; reperiatur.

Purgationis pariter eſt notanda quædam in vulneribus differentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex ſui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum eſt, illud verò ſanies. Balſamum ſiquidem ab vnguento ſuum ſugit alimentum: quod autem ex eo ſupereſt, ſtercora dat ac immunditiam, vt reliqua ciborum nutrimenta ſolent. Ex his igitur non eſt ignoranda concluſio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationem excremẽtorum, & non ſaniei fore conſeruanda, nec in putrefactionibus. Naturæ contrarium eſt medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint ſuffocata, recentiq́; nutrimento non ſuſtentata. Huius etiam enormis erroris veſtri, vos inter Chirurgos communiter vſitati (quem indies abſque iudicio vel arte, ſineq́; ſucceſſu felici committere ſoliti fuiſtis hactenus) eosq́; præſertim quos id vitij delectat, monitos hortatosq́; velim vt abſtineant, ſcilicet à ſutura vulnerũ, & cõglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturá ipſam à ſua in alienam, & ei contrariam prorſus qualitatem contorquetis. Hæc medicina veſtra nullibi fundamentum habet. Hoc natura ſolùm in ſui ſanationem optat, vt à putrefactione protegatur, & medicamento congruo bàlſamum eius nutriatur, vt ſuprà: necnon vt excremen-

ta vera penes vnamquamque vulnerum à vinculis dissolutionem inuenta sint.

Hactenus quid illud sit quod vulnera sanat, amplè satis diximus. Quicquid aliàs quàm auditum est actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipsa penitùs perdet.

CAP. III.

De vulneribus quæ morti sunt obnoxia, vel nō, aut in contracturam sui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscēda sunt illa quæ mortē inferunt corpori, vel suis membris cōtractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficillimum est, & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerū qualitate, Chirurgus ipsum se disponere debet in auxilium, eò loci potissimùm, vbi natura sese iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

CAP. IIII.

De his quæ Chirurgo metuēda sunt in vulneribus, astrorum impedimentis, & meta poßibilitatis, eiusq; termino.

ET si plerunq; vulnera nō sint aspectū periculosa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda

ſunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato vel cholera fellis commoto fuerit in cuſsum, tale curatu difficillimũ erit, ac valde periculoſum, Deprauátur enim hoc accidente vulnera ſic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quouſq; fellis irritatio ſedata ſit omnino, venenumq; ſuum deſierit. Siquidem ad choleram nullum aliud remedium adhiberi poteſt melius, quàm vt per ſeipſam quieſcere permittatur. Nonnullorum etiam oculi ſuo ſunt infecti veneno, vt aſpectu ſolo vulnus quoduis inficiant: eius etiam finis eſt expectãdus. Quum pleno ventre cibo vel potu quis vulnus accipit, & præſertim vbi ſuillas carnes ediſset, aut ſimile quid, eo minus fit ſanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates, vt epilepſia, puerorumq; morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus huiuſmodi cautum eſſe te plurimùm oportebit, maximè quòd à natura latius progredi minimè datum ſit, anteq; vulnerationẽ extiterit. Si pariter ad vulnus acceſſerint infirmitates, vt aridura, fiſtula, cancer, foramina, &c. non prius natura curam admittit, quàm huiuſcemodi malorũ tollantur genera. Latius igitur agere non ſuſcipias, quàm ſe naturæ ſcopus extẽderit. Nam ex iſtis vulneribus plura naſcuntur quàm vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum agritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimùm exiſtere. Cœlorũ curſus etiã varius, & operationes eius potentiſsimæ ſuis

in noc

in nos impreſsionibus efficaciter agunt. Quã doquidẽ ſi peſtem imprimere cœlũ valeat, & vulnus aliquod inficere diuerſimodè poterit. Ex his colligere debet Chirurgus ac intellige re, cur vbi cœlũ infeliciter fuerit ſuis in aſpe-ctibus diſpoſitũ, & eius cura ſit infelix. Cõtra cœlũ nihil naturaliter opponere poſſumus, quapropter in ſimilibus, infelicitatis iſtiuſmo di finis eſt expectãdus. Interea tamen aliqua mutatio fieri poteſt, at nõ efficacior eis, quę in curis peſtilẽtialib. nõnũquam viſæ ſunt. Hac de cauſa maius ne ſuſceperis onus, quàm vale as cõtra vulnerũ inimicitias exequi, ſed matu rè cõſidera quales & quãtę fuerint. Si medica mẽto potẽtiores exiſtãt, impotẽti validiorẽ te vincere poſſe nõ exiſtimabis. Abſit à te iactã-tia, potius ea quæ te pſtare poſſe noſti, poſtrę-mò reſerua, quàm ſtatim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla eſt. Nonnun-quam etiam euenire ſolet, vt vulnera mirã per ſe naturã ipſa recipiãt, nõ aliàs quàm lignũ in ſigno cõtrario truncatũ vermes cõcipit, argil laq; nõ cõgruo tẽpore defoſſa, grillos produ-cit: quod quũ in aliquo vulnere perceperis, a-lijs remedijs id euelli vel auerti poſſe non cre des, quàm particularibus arcanis quibuſdam: vt illa ſunt quæ nõnullis in herbis & ſeminib. latent, vt lignũ vermes nõ cõcipere, nec argil-lã grillos, penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in ſimilib. vtendũ erit, quã cõ-munium vſus medicamentorum & curarum

habeat. Vulnera sæpius deprauari sub optimo certoque medicamento vel vnguento compertum est, ob cœlestes cursus curam impedientes. Non secus ac lignum sub infelici constellatione tonsum, amplius vegetare non potest, nec insitum aut plantatum quid excrescere: vulneribus itidem (rarò licet) cōtingere tamen aliquando solet. Quapropter huiusmodi cœlestium disciplinam cursuum non abhorreas, at potius conare totis viribus eos discere: ne videaris astantibus vt calceari us, qui totum calceum extruere nouit præter inuersionem.

CAP. V.

De vulneribus recentibus, & vtraq; medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa.

LIgandi vulnera modus non est ignorandus, vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta suam naturam debitis ligaturis inuoluātur. Recentia vulnera summopere tutanda sunt ab accidentibus, quæ damnum aliquod inferre possunt: horum enim contemptu, plurimùm deprauantur. Cum igitur ista varijs & prauis accidentibus obnoxia sint, operæpretium fuerit ea declarare.

Consuetum est hactenus istorum labia cōsui, demum ouorum albumine consolidari, triduoq; sub ista ligatura teneri: quod omne

deprauationis eorum primum eſt exèmplar. A ſuturis abſtinè prorſus, vt iuxta ſecũdi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, ſic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicẽ potiſsimam. Si tamen ipſa iam deprauata repereris, à fœtore corruptioneq; repurga prout in ſecundo Tractatu docetur. Iam differentiã habes inter ea quæ recentia ſunt, & illa quæ deprauata, necnon quid cum eis agendum, & qua ratione curanda ſuſcipere debeas. Quod reliquum eſt, vtere medicamentis in ſecundo Tractatu deſcriptis, & infra diem & noctẽ bis liga, ſingulis nempe duodenis horis ordinatè conſuetam nulla ratione prætereundo horã. Si diutius expectaueris, operatio medicamẽti propter nutrimenti conſumptionẽ euanuerit, & cũ ea defenſio ab extrinſecis elemẽtis, inde vulnus detrimentum patitur ac deprauatur. Horam igitur obſerua diligenter in finem vſq;.

Quum tamẽ concluſioni propinquum fuerit, poteris vigeſimam in horam tardare, verùm huic nimium ne fidas.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & ſutura factam, altera mox inde ſequitur hęc. Reſinis vtuntur in altera ligatura, quãdoq; cera nõ præparata, ſeuo & oleo mixta: nonnunquam æris viridi, maſtice, thure, gummi, &c. quæ ob nimium calorem non conueniunt recẽtibus vulneribus, nec alimẽ-

tũ præbẽt opportunũ. Sugũt igitur ab his vulnera ſuccũ valde noxiũ, quo fit vt nulla ſit operatio naturæ, ſed cõtra ſeipſam cogatur agere nunc tumorẽ, iam corruptionẽ, tremores cũ frigore caloreq́;, inflammationes, aut pũcturas membrorũ, & ſimilia. Quum ergo tibi tale vulnus oblatũ fuerit, vt prorſus deprauatũ deſperatũq́; ſuſcipe curandũ, & ſtatim illi quæ mundificant applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia ſunt, aliquibus nõ: aliquibus etiam tẽporibus, non alijs: quæ poſteriora tamẽ aliquãdo mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax eſt admodũ iudiciũ, quo conatum eſt quoduis ad mortẽ aut ad curam vulnus agnoſci poſſe. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc moliretur exitum, circa regiones cordis, tanquam deſperata poterũt exiſtimari: nam illæſa cõfinia ſua cor cupit. Vulnera veſicæ pariter, & inteſtinorum, quæ tranſitum excrementorum naturalem effundunt in vterum. Item pulmonis arteriæ follisq́; reſpirationis eius quæ ceruicẽ truncant omnino, vulneraque ſicca ad cordis regiones vſq; redũdantia, cum ſanguine congelato poſſunt ad mortem agnoſci: necnon alia multa propter acceſſum alicuius accidentis mortem alias inuehentis, vt in pulmone, iecoreque. Splenis etiam periculoſa vulnera, pariter & quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & ſtomachum interſitæ

trun-

truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum cōfodiunt, in loco vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimùm & expansis infliguntur, hoc est dum quis membrum aliquot vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quę dicta, mortale, non ęquè tamen habendum est, at minus periculosum.

Euenire solet etiam vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus eis illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impinguntur vulnera quæ repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Aliàs ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem. Sæpius ob curę negligentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Obseruandum etiam est vulnera capitis, maniam producere: venarum, visus & oculorum cæcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædá loca quę

læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quę per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionē illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod incide rit, membrum quodcunq; sit, cōtractum reddit. Neruus omnis læsus qui balsamo suo priuatur, cōtractionem causat. Quum vulnus arripit aridura, pariter contractum membrū effi cit. Sunt & alia multa variaq; vulnerum contractionem causantium genera: veluti quum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venæ, totum membrum contrahunt. Variæ contracturarum causæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilo minus etiam contracturam adferunt, à tempo ribus, & alijs accidentibus, quarum origo describi nō facilè potest. Est enim homo tot inuolutus miserijs ex corrupta sua natura, vt nō sit opus ei temerè se ipsum in illas profundius conijcere (quod pleriq; malè sani faciunt indies:) nam ipsa pronior in deprauationem, quàm in emendationem est: quo fit vt omnibus istis accidentibus resistere non sit humanarum virium, nec artis. Non enim potest Me dicus contra impossibilitatem ipsius naturæ quicquam adferre, sed solùm quod permiserit adiuuare. Hoc verò Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præuenitur contracturis, alijsq; similibus accidentibus, vbi tamen ipsa natura medicamentum ad curam receperit, aliàs

non

non curat medicus, vt in ſecundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores calido roſarum aceto curabis, reiecto prorſus & abiecto cupreę capſulę vnguēto albo. Poſtquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vſq;.

De glarea vulnerum.

Ex cuprea capſula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capſulam eijcias per feneſtram, & cura fodicationum vnguento, & aceto roſarum calido, proſequereque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas vt ſuprà, pòſt vnguento fodicationum comple donec ea concluſeris. Hoc certiſsimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, ſed medicamentis quæ eam arcent & amouent: ea namq; ſanant vulnera conſolidantque. Quicquid curare debet, proprietatem ſalis in ſe continere neceſſum eſt, quod vt balſamum extrinſecum, putrefactionem arceat: hoc ipſum oportet eſſe temperatæ naturæ, compoſitum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quàm neruorum, oſsium, &c. Iſto curabis feliciter, aliàs non.

CAP. VI.

De vulnerum accidentibus à temporibus, & cœlestium cursibus expreſsis, & alijs incidentijs.

MAnifeſtum eſt influentijs & ſuis impreſsionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia ſua tempora, ſanosq; plurimùm inficere, vt iſti tueri ſeſe ab eius incurſibus minimè valeant, at humiliter ſuccumbere cogantur. Cum igitur bene habentes vincat, quanto magis vulneratos. Et veluti febres diuerſas in ſanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxiſmorum temporibus operationes ſuas in vulneribus exercent frigore caloreque ſæuientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominibus, donec ſanata ſint vulnera.

Suo tempore contigit vt peſtilentia ſæuiente, morbus hic ſe manifeſtarit in vulneribus vlceris inſtar, & cum frigore caloreque primùm inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquàm in vulneribus fuerat ortum, ſenſerunt.

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina ſit orta, non aliàs quàm in lingua ſolet cum ſignis omnibus, & craſſa cutis à vulneribus exierit, prout à lingua conſueuit auelli. Innumerabilia ſunt accidentia ſimilia,

ſimilia, quibus eiſdem ordine medicamentiſque obſeruatis vt in ſuis locis aſſuetis, etiam in vulneribus medendum eſt. Eodem namq; medicamento quo linguarum anginæ, vulnerum anginæ curatæ ſunt, nec alia via potuiſſent à vulneribus expelli, quàm eiſdẽ quæ contra peſtem aut anginam applicantur.

Sæpius etiam contigit, vt vulnera ſanguinis profluuiũ eiecerint, qui verus non fuit ſanguis: hunc nulla medicina ſiſtere potuit. At quum eo tempore dyſenteria ſæuiret in illis regionibus, & excrementa profluentia pariformia forent illis, quæ manabant è vulneribus, exitumq; faceret non diſsimilẽ, imò prout ſeceſſus redirent, in omnibusq; reſponderent, collectum eſt & concluſum, vt idẽ quod applicatur dyſenteriæ medicamentũ iſtis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum eſt. Hæc & ſimilia Chirurgo ſunt optimè conſideranda: nam quum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire poſſent, ac pluribus.

Mineralium metallorumque foſſorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concuſſus fuit, contractione conuulſioneq; membri huc atque illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atq; potandum oleum exhibui bibitq;, melius habuit. Verùm vbi liquorẽ vitrioli hauſiſſet ore, curatus eſt, ſiquidem ſpecies epilepſiæ fuit. Hæc à me tantùm

dicta sint, vt si fortè similes amplius ægritudines oriantur, cognosci queat, plus ibidem vno damno, periculosa quædam accidentia fore.

In similibus itaque recurrendum est ad medicinam intrinsecam, quamuis optimè conueniret, vt Chirurgus per se talia curare sciret accidentia, præter aliorum auxilium.

Ex aduerso, plerunq; per vulnera generantur infirmitates in corpore, non tamen situm habent in illis, at veræ sunt infirmitates intrinsecæ, veluti mania, epilepsia, &c. Quæquidem ægritudines, licet persanata sint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco processus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorsus alienum à receptis, cuius hactenus inter Medicos, & Chirurgos pauca vel nulla noticia fuit.

CAP. VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, è quibus cancri, fistulæ, lupi, frigidæ calidæq; nascuntur vredines.

IN humano corpore latent causæ quædam & corporales infirmitates, è quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus similia enascuntur. Quum aliquo in lo-

in loco materia huiusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit vnicum. Inde sequitur, vt vulnera curam omnem reijciant, & nullis medicamẽtis quantũcunq; bonis concludi queant: imò potius in accidentia quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac sæpe his occurratur, & vulnera breui curentur spacio, præsertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verùm si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneralia medicamina differunt ab illis, quibus damna dicta restaurantur, vt ab albo nigrũm. Quapropter infirmitatum huiuscemodi remedia sunt arripienda, vulneralibus omnino reiectis. Inde facilè colligi poterit eiusmodi noticiam ægritudinum habere necessariò debere Chirurgum, aliàs non sine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negocij fundamentum est, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia quæ dicta sunt.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & superfluam carnem in vulneribus orientem attinent, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmũs ab arboribus dependere tumores quosdam instar a-

garici. Ignari Chirurgi ſeparationũ aquis fortibus abrodere conati ſunt: alij nouacula truncarũt, vnde prauiora multa, quę legere quidem horrẽda minis forent, excitarũt, quapropter omittimus, & productorũ iſtorum cauſam exponemus. Porri quidam exiſtunt, qui quanto magis truncati fuerint, ac ſæpius, tanto maiores turpioreſque renaſcuntur. Non aliàs faciunt cum eroduntur corroſiuis aquis, quæ quidem remedia porris minimè conuenientia, quandoque fungos, vel eorum ſimilitudinem referentes tumores excitant. Cum itaq; per porros naturaliter hoc demonſtretur, ſpõgiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceque: dum huiuſmodi ſanguinis latebræ tactæ fuerint apertæque, poſtmodum ex cruoris huius malitia ſimile quid oritur monſtri. Contingere poteſt etiam vt aliquot annis poſtea ſpongiæ tales è concluſis vulneribus enaſcantur, eſt nihilominus earũ fons & origo, quæ porrorum, & non alia: ſed ob vulnerum concluſionem ante correctionem aut compeſcẽtiam iſtius virulentiæ, poſt curam imperfectam emergunt in formam ſimilem. Nonnunquam in glandulas vel naptã excreuerunt, minori quàm antea periculo.

Eſt igitur Chirurgo ſummè neceſſarium, vt iſtorum accidentium cognitionem habeat, ne quando ſuſcipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertuſque fuerit. Hæc non alia de cauſa protuli, quàm

vt

vt ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putaticijs medicis, qui talia curare præsumunt, merè tamen deprauātibus, absti nendum esse, nisi perditum iri cupiant.

CAP. VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incußis.

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animaduertendum est summa diligentia. Quanquam & scelestum & supplicio dignum est facinus, impijs tamen hominibus in vsu quandoque scitur extitisse, videlicet pugiones, gladios, tela, & omnis generis arma bellorum vt veneno linirent, quo præter vulnera dira, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrēt. Huius veneficij varia sunt genera meritò subticenda.

Præter ea, quæ in quotidianum vsum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, sed vsibus necessarijs venena contrahunt eorum quæ secuerint: vt falces ex herbarum variarum in pratis (quarū nonnullæ venenum suū innatū, & à natura posſidēt) sectionibus, & ferri calore: tū etiā venenosorum animaliū, prout serpentum, bufonum, & aliorū sub herbis latentiū cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimùm causa veneni sit periculosum.

Quamobrem in ſimilibus animaduerſio particulariter eſt habenda curationis eorum, & curæ vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auferatur iſtius veneni: non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraq́; venenata faciunt.

Ferrum ſiquidem omne recipit in ſe naturam alienam, vt eius in quod applicatur vſu. Itidem & palæ faciunt hortenſes, falcesq́; minores, at noxiè minus prædictis.

Fabrorum lignariorum tamen ſecures, & omne quod in lignum agit inſtrumentum, veluti dolabræ, ſimiliaq́;, non recipiunt in ſe hoc vſu venenum, at potius curabilem naturam acquirunt.

Vitrum autem ex ſui natura venenum eſt, nec niſi fruſtum eius au fragmenta maneant in vulnere, non aliàs. Verùm donec in eo mā ſerint, plurimùm inficiunt.

Quæ tamen vulnera ligno fiunt, eo maximè quod manibus indies teritur, vt fuſi muliercularum, peſsimum venenum accipiunt à manibus: quoniam ſudor liquorq́ue prauus per ligni cuſpidem penetrat, inficitq́ue plurimùm.

Lapides, necnon alia metalla, veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando ſuo realgarè nō omnino repurgatum eſt, vnde magis alio

puriore

puriore nociuius esse contingit.

Quînam huiusmodi venena queant extrahi, singulatim scribere superfluum foret: nam secundi Tractatus id recepta perfectissimè pręstant ex sua proprietate. fac igitur vt illa habeas.

Animaduertendum etiam tibi num vulnerum accidentia procedant ex huiusmodi venenis, aut non. Siquidem accidere posset, vt ex venenis iudicarentur, quæ nata forent aliunde, tum ista venenis ascriberentur: nam signa parum differunt. Quamuis venenatorum armorum studio manifestum indicium in vulneribus apparet, vtpote calor exurens, inflámatissimus tumor, coloris in carne mutatio non consueta, laterumque punctiones, præsertim ex telorum alatis cuspidibus. Si dolor huiusmodi nimium presserit, infunde frigidum oleum vulnerale, pòst superposito fodicationum vnguento prosequere: sic venenum euinces.

Alia tamen instrumenta solis vsibus venenata, non ita crudeliter vulneribus hominem torquent, ni fortè cruor aut pinguedo bufonis aut araneæ simul cum ferro lædente subintrasset in vulnus: tum demum vtere medicamentis, quę tertij Tractatus receptis continentur.

CAP. IX.

De illis deprauationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuũ, & exercitiorum abusu, tum actu venereo.

LIcet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte vera probatiſsima quæque medicamenta vulneribus adhibeat, vt hac de cauſa nihil ad ſanationem requiratur perfectiſsimam: nihilominus poterit æger ſua petulátia totum hoc opus excellentiſsimum, & naturam ipſam peruertere. Quod ſæpiſsimè contingit, vt videlicet ex inordinato ſuo regimine, vulnerati ſui membri ſibi conciliẽt aut ariduram vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere: quæ non eueniſſent, vbi ſub obedientia Chirurgi ſe continuiſſent: aliquoties etiam ipſi propriam ſuæ mortis cauſam excitant. Hæc non ſine maturo iudicio conſideranda ſunt, vt cognoſcatur vter in his culpandus veniat, æger, an medicus. Ægri petulantia naturam irritat, vt non amplius in bonam diſpoſitionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idipſum ex actu venereo patet, eo nempe ſic vulnus accendi, vt in quoduis accidẽs incidere pronum ſit, iuxta ſitũ eius. Quapropter eſt quòd hoc ex vulnere cognoſcere diſcas, & præuenire. Nam ſæpius contigit ex hoc vſu vulneratis, vt ſibimet in vulnere Perſicum ignem concinuerint: qua de cauſa vel totum oportuit mem-

membrum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres accesserunt, aut apoplexia, vel alia morti plurimùm obnoxia. Id in his tibi summè notandum erit, quum violentũ accidens petulantia contractum, diligenti cura superare non potueris, vt rabiem hanc quiescere permittas ac sedari: tamen diligentiori studio curam interea prosequaris.

Non aliàs ex inquietudine vulnerati mem bri, plurima possunt accidentia (non ita periculosa tamen, ac illa quæ ex actu venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore tremores & calore, similiaq; multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læsi, ne contemptu huius quid peius oriatur.

Ciborum & potuum rationem præscribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, néue se his aut bonis obruant: nam omnis repletio penes infirmos na turam infestat: quæ modum atque mensuram postulat, potissimùm vbi defectus in corpore fuerit, quo melius ei resistere valeat. Contrà si prædictis obruta sit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffusa sæuit: quæ sæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumque pessimorum accidentium est potissima causa.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum eſt Chirurgum vulneratorum non aſpicere perſonas, at miſerias & calamitates, quæ ſequuntur inobedientiam eorum.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculoſiſsima, prout apoplexia, ſubitanea mors, epilepſia, hydropiſis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Exquiſitio ciborum & potuum particularium non eſt contemnenda. Nam ſi per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, ſic etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim ſemper eſt promptius propiusq;.

CAP. X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

QVòd vno curabilior alius reperitur, aut ád ſanationem tardior, apprimè Chirurgus conſiderare debet, ne latius quàm ipſamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum eſt alio, vel iſto nodoſius, durius, aut reluctantius aliud, quaquauerſum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: ſic etiam cum hominibus. Ex terra quidem ſumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur & molle: quapropter id quod in ipſa reperitur, illa continent quæ producit. Cum igitur natura talis aut a-

lia

lia ſuis in proprietatibus durior aut mitior occurrerit, cedere naturæ Chirurgi probum eſt officium, à ligno ſumentis exemplum, vt ſuprà.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura ſua, mortalia fore vulnera, quæ ſanabilia forent in alijs. Eſt enim admiranda penitùs in humano genere natura, varieq; diſtincta, vt ſumma conſideratione ſit opus, vbi ſingulare corpus oblatum eſt, particulares etiam eſſe curas aſſumendas. Ratio hæc mihi dedit occaſionem, putaticiorum Chirurgorum artem & medicamina reijciendi, quòd in vno corpore fundata ſint, poſtmodum in decem alijs nihil operētur. Hac de cauſa remitto vos ad ſecundi Tractatus recepta, quæ quum habueritis, dolabram quibuſuis aptam lignis poſsidebitis, licet in vno quàm in altero celerius agentem, ſuo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiuſcemodi cauſa non eſt mutandum medicamentum, at ſolùm tempus expectandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentiſsimè curet, ſimile medicamentum aſſequi poſſe, quod non vni carni tantùm, ſed omni ſit aptum & idoneum, aliaq; relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tantas attulere tenebras, vt ſemper opus fuerit immutare, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum eſt.

CAP. XI.

De vulneribus quæ poſſunt in mulieribus offerri, ſeſe menſtruis permiſcentibus.

PRętereundum non eſt quod in vulneribus mulierum accidere quãdoq; poteſt, vtpote naturalis eruptio per illa menſtruorum profluuij, quo tempore periculoſiſſima concurrunt accidentia, prout epilepſia, vel ſpecies eius, quę non prius quàm ſit optimè ſedata matrix, à patiẽtibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, reſtrictio pectoris, potus & cibi nauſea: quæ omnia curam infelicem atq; periculoſam reddunt. Vt hęc tollantur accidẽtia, neceſſarium eſt vt menſtrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterũt. Mulieribus etiã agnata peculiaris ineſt cholera, quæ ſi cõcurrat, multò periculoſior eſt menſtruis: nam ex cholera generãtur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis cõmouetur & matrix: concurrunt itaque duę ſimul infirmitates, quarum vtraq; particularia ſua producit accidentia, prout contracturas vel paralyſim in manibus pedibuſq;, tum ex matricis aſcenſu, ſpecies epilepſiæ. In his notandũ eſt omnes iſtas infirmitates per vulnera moliri trãſitum: quapropter conſiderandum eſt qua ratione ſedari mater debeat, & amoueri contractio, tãdem curari vulnus. Huiuſmodi

iusmodi concurrentes infirmitates non facilè remouentur, at plerunq; perseuerāt in mortem vsq;: & si remedium aliquod adhiberi potest, longo successu tēporis id fieri visum est, quamobrem ab exordio vel antè preueniendum erit.

CAPVT XII.

De signis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid significent, & quid inde sequatur.

PRiusquàm accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo signum: est itaque Chirurgo necessarium, vt à signis præcedentibus cognoscat subsequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen vltra diligentiā cōtrarij quid præter medicaminis vsum & consuetudinē eueniat, accidens aliquod expectandum est. Hoc igitur Capitulo signorum tractare significationes & intellectū proposui: quod in Chirurgia summum arcanum existimo, & ipsemet expertus doceo: quodq; sciam neminē diligēter obseruantem ea quę describam, fallere posse, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata sint. Æquum est vt si noui quid in his quæ Rempublicam iuuare queāt, ab aliquo sit expertum, in medium adferatur.]

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpotè scapularum, in iuncturis potissimùm, brachiorúmue, necnon coxendicum & crurum

tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut secundum lunæ quartalia plenę præsertim, & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in ariduram tendunt, post conclusionem effectum consequuturam.

Vulnera quæ facilè curam admittunt, nihilominus tumorem iuxta se tendentem ad manus vel pedes, aut retrorsum ad iuncturas emittunt, qui durescat admodum, & conualescente vulnere non minuitur, imò dolorem in se recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quàm ipsa vulnera vicinis membris obsunt, carnesque, nedum & venas, verumetiam ossa putrefaciunt, fistulas & foramina multa producunt, vt inde pòst incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Quum viscosus liquor ad albumen oui profluit à vulneribus, indicat accidens periculosissimum, vt membri totius & medullarum exiccatio, cui nemo poterit obstare, nisi liquor ille iusto pondere fuerit membro prorsum aliqua medendi ratione restitutus, aliàs exiccatur vt lignum ab arbore sua trūcatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Inquietudo membri vulnerati, patientisq́;.

Vulnus omne quod patienti somnūm impedit ac prorsus aufert, ipsum etiam quiescere ne-

re nequit, hisq; laterum accedũt punctiones, indicat mortis occasionem adesse, præsertim vbi sitis intolerabilis patientem cruciet. Verùm animaduerte ne fortè id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solùm hoc loco de naturæ defectibus.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo quum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatum intellectum respõsio, mortem indicant, potissimùm si deprauetur auditus.

Mania.

Si toruis intensisque homines oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox acrior solito, & si in astantes accendantur, capitisq; sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem instantem significant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorum eiectione sui nutrimenti cessent, curamq; non admittãt interim aut sanationem, in cancrum, fistulam, aut vlcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Vulnere sanationem optimè recipiente, si corpus aggrauetur, & eo magis quo bene sit vulneri, mortis etiam est indicium. Quum vulnerati stridorem dentibus edunt, suique

fiunt immemores, indicant mortis occasionem aduenturam: nisi fortaſsis vermes in eis poſtmodum inueniantur, tum demum ſe res melius habet.

Quum ore ſpumam eijciunt, anhelitumq́; fortiter attrahunt, ac naribus ſtrepitum emittunt, ſpaſmo pariter oculos, manus & pedes infeſtante, contractionum, aut epilepſiæ, vel ſubitaneæ mortis eſt indicium, præſertim vbi ſeipſos incuruant, corporaq́; ſua cõtorquent.

Si repentinus per ſe tractus in vulnere dormiendum inter, aut aliàs fiat, indicium eſt alicuius grauiſsimi caſus vel accidentis, niſi fortè per timorem aut horrendum ſomnium excitetur.

Si tumor ad vulnus accedat qui preſsionẽ facta, foueam retinet, tenuisq́; ſit admodum ſanatio carnis, & plurimùm tarda, membri talis indormitionis, vel in eo ſenſus amiſsionis eſt indicium.

Vbi ventriculus digeſtiuam facultatem amiſerit, vt cibum retinere minimè valeat, inuaſeritq́; maxima ſitis, venas & neruos ſectos à proprio loco ſuo fore dimotos, & è directo non conuenientes iudicabis.

Multo plura dari poſſent indicia, verùm hæc potiſsima ſufficiunt, è quibus alia quæuis diligentibus innoteſcent: eaq́; hac de cauſa poſui, vt illis quę ſignificant, pręuenire valeant illi, quibus in poſterum occurrent. Non enim ſine magna poſſunt experientia cognoſci,

ſci, ſcriptis quoque nec doceri complete, nec addiſci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum eſſe cupit rerum, quas eminus tanquam è ſpeculo ſcriptura demonſtrat.

CAP. XIII.

De vulneribus deprauatis.

ETſi Libellum hunc de recẽtibus vulneribus conſcribere cœperim: quia tamen ea quę per imperitiam putaticiorũ Chirurgorum deprauantur, indies multo plura ſunt alijs, breue fundamentum etiam de his ponendum eſſe duxi. Primò conſiderandum erit quid illud ſit, quo vulnus deprauatum eſt, an accidens aliquod ſuperueniens, vel imprudentia medici. Quòd ſi fuerit accidens, excellentiſsimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fiſtulam, ſimilesq́; : hoc ipſum in ſecũdo Libro patefaciam, vt ars iſta recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata ſit. Alchimia mater eſt arcanorum in Medicina, quibus deſperati curantur morbi, prout in ſequentibus audietur latius.

CAP. XIIII.

De ſutura vulnerum, & eius vſu: deinde quid ſutura vera ſit.

TAm vetus eſt ſuturę vulnerum vſus, vt eius exordium ferè nemini cognitũ ſit: q̃d ad rẽ, ſi veteres vſus manere debeãt,

ſunt & fatui cum ſtultis veteres: quid ad ſapientem attinet. Si pater tuus aut auus peſſimè fecerit, vis propterea fallere decipereq́; homines? quid ſapienti negotij eſt cum fatuitate patris tui? Hoc à me diſcito. Quamuis aliquod vulnus conſueris, ipſe perpendas non diu ſic manere: nam putreſcit, fiuntq́ue poſteriora peiora prioribus, vt omittam ea quæ ſubſequuntur accidentia periculoſiſſima. Vt igitur meliorem ſuturam addiſcas, accipe fundamentum hoc. Natura per ſeipſam tantùm connectit, ac eo die ſanat, & ita conſequenter indies vſq; ad ſupremum concludit, & melius, ac ſi tu filis calcificum vulnera conſuiſſes. Propter ſuturam enim citius aut melius non ſanantur vulnera, ſed longè deterius ac infelicius. Iſta ſutura tua ſit, acuſq́ue: Bonum fac habeas medicamentum: quod quum habueris, eo conſue. Si hunc vſum reijcias, nemo te meritò Chirurgum exiſtimare poterit, ſed inimicum naturę verum: & niſi Deus hominum quàm tu ſanitatē optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuoſæ deſiderium eſt, abſque dolore ſuos curari defectus, quod etiam optimè fieri poſſe nouit: hac de cauſa curandi proceſſum hunc amat. Verùm abhorret inflatos vtres, Chirurgorumq́; ſimilium vnguenta. Nec ſolùm ob ruditatem ſuturæ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipſam introducuntur.

Mirum sanè, quòd hominum deliria vocentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ cõglutinantes, quę vulnus quoduis non aliàs connectunt, ac duos asseres optima colla. Hunc vsum ego maximam artem fore dico: nam ipso mirabiliter curantur vulnera, prout in secundo Tractatu de Receptis docebitur. Si hæc ars loco futurarum venisset in vsum, aut mansisset hactenus, multa vulnera curata fuissent, quæ malè sana remanserunt. Verùm destruẽtium semper quàm restaurantium copia maior extitit, eo quòd vbi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

CAP. XV.

De ligaturis primis, medijs & postremis, ac alijs apprimè necessarijs.

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio vsq; ad finem optimè consideranda. Quamuis vnumquodque medicamentum eorum quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium atque finem per se complectatur: nihilominus vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est & conuenientior vsus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & vnguentis vulneralibus, imbutisq; suis medicamẽtis ligato floribus, & istis impleto vulnera tepidis; tum de-

mum vnguenta vulneralia, vel fodicationum superponito: postremò circũ vulnus olea vulneralia cum suis quæ cõtinent ligato, singulis horis duodenis renouando continuandoq; nouẽ, vel ad minimũ octo diebus. Hoc meum est consilium, vt fiat in maximis & periculosissimis vulneribus, in quibus nerui truncati sunt, aut multo peiora quępiam secta, & vbi dubitatur de accidentium incidẽtijs aut contracturis: quæ quidem euitantur omnia, si ligaturæ primæ tales fuerint, iuxta processum hunc obseruatæ. Et vbi vulnera fodicata periculosaq; forent, per syringa inspuãtur olea vulneralia, vt in huiusmodi latebris euitẽtur etiam accidentia. Nam principijs non tam diligenter obstare quis potest ac necessariũ est. Si capiti verò sint inflicta, linteolum tenue vel byssinum velum, oleo vel vnguento vulnerali & calido madidum (balsamo vulnerali nullo modo) superpone vulneri, sic vt fundum eius tangat, intacta pia matre tamen aut illæsa: postmodum imple sulcum eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerali contentis, & prius expressis: postremò fodicationum vnguentum superpone (non tamen ex illis; quæ non ex lithargyrijs componuntur) ligatoq; vt suprà dictum est de alijs, donec perceperis patiẽtem habere melius, & roboratum esse. quod plerunq; fieri solet in octo vel nouẽ diebus. Deinceps quum feliciter patienti rem succedere videris,

ris, oleo balſamino curabis eum illito pluma leniter,& vnguéto ſuperpoſito, tamdiu quouſq; neruorũ iuncturas, aut ſimilia non videris amplius: tum demum ferè ſecunda ligatura finem habet. Tertia poſtremaq; ligatura fit nudo ſoloq; fodicationum vnguéto, in finem vſq; vulnerum, aut curę. Hęc eſt mea medendi ratio, & conſilium in periculoſis vulneribus, quæ in oſſa, neruos, arterias, & ſimilia facta ſunt, & de quorum cura deſperatum fore poſſet. Quum tamen ita periculoſa non fuerint, poteris vnico tantùm vti medicamento, procedereq; ſine metu. Maximum eſt hoc negotium, in principio ſcilicet agere mitiſsimè cum vulneribus, impoſitis medicaméntis, quæ ex fundamento vero compoſita ſunt, & veris etiam ſuperius ab extrinſecis inimicis defendentibus. Sunt prętereà quædam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, ſublimata ac deſtillata, quorum vſus infrà ſuis capitulis declarabitur.

CAP. XVI.

De quibuſdam intrinſecis morbis, quæ ex vulnerum concluſorum curis oriuntur.

SOlent plerunq; poſt vulnerum cõcluſionem infirmitates periculoſiſsimæ ſequi. Non ſolùm igitur in concluſione curãdorũ vulnerũ ars tota cõſiſtit, verũetiam pręuentiõe quibuſuis accidétib. quę ſubſequi poſſét, ordine regimineq; bonis oppoſita. Exẽplum

ab his qui minuunt sanguinem, accipiamus exitum hunc, naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari vult: quod nisi fiat, sequuntur accidẽtia. Cum in tam leuibus ergo hoc ipsum euenire videatur, quanto magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerũt inflicta vulnera, vt infirmitates intrinsecæ quæ subsequi possent, euitẽtur. Industria summa requiritur, vt cognosci queat ac intelligi, qua via rationeq; hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore cõgruè fieri debeat. Animaduertẽdum est etiã, nimiam sanguinis effusionẽ sæpius pulmonem inficere, quandoq; hydropisim, aut alios tumores excitare, vel aliquoties cõplexionem in aliam à propria sua natura qualitatem inuertere: qua de causa vertigines, ventriculi malæ dispositiones, & similia in alijs mẽbris oriũtur, latius cõsideranda, quàm hoc loco describi queant. Quum igitur à te curatus quispiam recesserit, hoc regimen ex ordine præscribere decet, vt damna quęuis effugere posṡit. Nonnunquam etiam per vulnera graues curantur infirmitates. Vidi quendam fermè surdum à plurimis annis, cui fuit amputata cum frusto carnis amplo satis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audiuit. Hoc ipsum etiam aliquoties accidit oculis, vt clariores facti recuperarint aciem. Sic & in alijs defectibus ægritudinibusq; euenirę solet ac potest, quarũ sanguis est occasio. Alij fuere q̃ dysenteria

sępius

sæpius in anno vexati, medio vulnerum secta rum fodicatarumúe longo tempore liberati sunt. Podogram etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter vno plura consideranda sunt à Chirurgo, necnon æquè ac vtilitates, damna cognoscenda vulnerũ. Nam etsi quandoq; noxium quid esse videtur omnino, tamẽ alias vtile reperitur ex altera parte sæpius.

CAP. XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus & fodicationibus animaduertendis.

IN genitalib. & pudẽdis vulnera plus quàm in alijs partibus doloris inferunt. Eorum ligationis ordo minimè differt ab eo, qui de cæteris dictus est, vtpote cum obseruatione principij, medij, finisq; ad mitigationem doloris, aut inflationis tumefactionisq; depressionem in illis concurrentium. Istud medicamẽtum cõfici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumq; superponi quantum pati valeat æger: & cum refrixerit, iterum vt prius innouatũ calidumq; superponatur, donec sedetur dolor: vel fabarũ loco farinæ, sumatur ex furnis argilla vsta, præpareturq; vt farina, & eodem superponatur modo, quousque dolor cessauerit. Si fortè his remedijs nollet cedere prorsum, accipe florum camomillæ manipulum vnum, & florum verbasci vel taxi barbati tantundem, coquantur in oliua-

rum oleo donec in modum emplastri reducã tur, hoc superpone calidum. Rursus vbi non iuuerit, ebulum in vino coctũ superpone: postremum hoc est in his remedium.

Intestinorum vulnera debent artificiosè connecti cannulis argenteis, modò fieri possit. Euenire solet etiam vt secessus intestinum vnà cum excrementis exeat, quod eò si peruenire poterit, bene est. Verùm industriam id requirit maximam ab omnibus non subeundã.

Præcipua quæ à Chirurgo notanda considerádaq; (præter illa quæ de receptis cognoscẽda) sunt, hactenus aperui. Quę si quis nõ intellexerit, secundi tertijq; Tractatus recepta sibi sunt inutilia.

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIAE D. THEophrasti Paracelsi.

De medicamentis, artibus & receptis, per quæ vulnera, fodicationes, iaculorum ictus, & similia curantur.

Præfatio.

Oc sequenti secundoq; post primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus verissimè certissimeque iuxta naturæ verum ordinem, quodlibet vulnerum genus, aut fodicationũ cura.

curatur, & eò, quò peruenire debet ac potest, perducitur, neglectis prorsus eis quæ ab alijs scripta sunt. Chirurgiæ fuit hactenus & semper verum & certissimum fundamentum, at à putaticijs Chirurgis deprauatum & falsificatum.

Quod quidem expertus sum, hoc vobis palàm facere possum, quo melius & quinâ corrigendi sint. Lege igitur addisceq; recepta quæ sequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non aliàs quàm ipse tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Considera, superbiam, vanam gloriã, pompam & multiloquium curarare minimè posse, at solam artem. Quapropter abijce quicquid arti contrarium est, vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAP. I.

De abstinentia, regimine & ordine, quæ à vulneratis obseruanda sunt.

Cùm sanis corporibus in ordinatus viuẽdi modus noceat, quanto magis infirmis. Idipsum in vulneratis considerandum est, præsertim quòd videamus ordine bono cibi & potus ac regimine vulnera curari posse, pariter & malo deprauari. Seruandus est igitur vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus qui faciat ad sanitatem, cõtra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamẽtũ, licet optimũ, nihil operari boni pos

ſunt: nec medicamen cum bono regimine priuum. Inde ſequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos eſſe, iuxta ſui tamen ſtomachi digeſtionem.

Ordinem & vſum hunc obſeruato. Si quiſpiam potus exiſtens vulneratus fuerit, ſine talem in ſecundum vel tertium aut quartum diem ſuperfluum hoc quod ſumpſit, optimè digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas, & auenæ farina concoctas adminiſtrare, potumq; dare decoctionem ordei. At ſi ieiunus vel nō potus aliquod vulnus recepe rit, optima quæq; ſaniora dabis, quòd eius natura non ſit alterata in digeſtione, prout altera poti, qui duo iam habet vulnera, prius intrinſecum naturam corrumpens, alterum extrinſecum in carne.

Cibus vulneratorum ſępius mutandus eſt, eorumq́ue varius appetitus extinguendus, & non reprimendus, niſi talia forent ab eis deſiderata, quæ in omnibus ęgritudinibus prohibita ſunt, vt ſuillæ carnes, anſerinæ, aquaticarum auium, &c.

Hoc loco potiſsimum eſt, vt ſæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati: non obruantur eis vllo modo, nec diu fameant, aut ſitiant. Nam eorum ſitis ex iecore procedit, quod à vulnere ſuum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter eſt in vulneratis extinguenda ſitis: quæ quidē potius quàm ſitis medicamentum eſt ad curam excitatum.

Eſt

Est ergo potus istorum concurrens medicamentum, & in vulnere solatium: sic de cibo iudicandum erit.

Præter necessitatem edere vel bibere non cogantur, siue grauiter aut leuiter vulnerati, nisi foret infrigidatus ventriculus, & hac de causa non appeteret cibum, propter digestionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi stomachi gratia poterit cibus administrari calidus & potens qualibet vice parum & sæpius: vt sunt offæ carniũ iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant adustas. Non est quòd latius de cibo vel potu scribatur, quàm vt respectu personarũ leues atq; digestibiles administrentur, suis etiam temporibus, vt pote quum exigit ipsa natura. In potu plurimum erit animaduertẽdum, vt adhibeatur ex ęquo: nam plus vulnerati sitiunt quàm fament, ob sanguinis effusionem (vti suprà dictum est) quam sitis, & non ita fames sequitur. Siquidẽ ex effusione sanguinis, iecori suum deficit nutrimentum, & nõ stomacho: quapropter sua siti nobis indicat huiusmodi restauratum cupere defectum. Quod stomacho defecit, non est ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & leuius corroboratur ventriculus ipso iecore. Stomachus omnis hac ratione suã digestionẽ amittit, quòd ex cibo suo iecur satiare non potest: attamen potum digestio parum appetit. Pluris igitur quàm stomachum iecur facito, quòd istud vulneri suum

nutrimẽtum exhibeat. Et quanto magis in se potus habuerit sanguinis, id est, in eũ erit potius cõuertibilis, tanto magis vulnus ad sanationem promouetur. Quamobrem potissimũ & optimum iuxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potum.

Iubeto vulneratum quiescere, ne membrũ fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Etsi fortè quæpiam infirmitates inciderent vt suprà, scias addere vel detrahere: vt si contorsiones fierent membrorum, aut epilepsia vel spasmus accederẽt, caprinas carnes ne dederis, & si febres, ouorum nihil: sic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

CAP. II.

De obstructione alui, eiectione per os, & vrinæ defectu, vulneratis aliquando contingentibus.

QVòd vulneratis aluus obstruatur, ex sanguinis effusione fit potissimùm, quæ naturá debilitauit magis, quàm expellere valeat: secundò, longa decumbẽtia id etiam operatur: tertiò, famis atq; sitis defectus: quartò, vulnerum natura calorem concipit, qui siccat & cõsumit: quintò, sitis indicat obstructionem alui siccitate causatam esse.

In his animaduertendum, opus non fore laxationibus nisi post diem tertium, aut paulo diutius, vel vbi cordis astrictionem senserint, quo percepto suppositorijs inprimis vtendũ

erit:

erit: quæ si non iuuerint, cassia fistula detur, aut electuarium ex succo rosarum, diafinicon, aut benedicta laxatiua, iuxta cõmunẽ vsum.

Non sunt etiam contemnẽdæ potiones decoctionum, quę fiunt ex folliculis senæ, polypodio, similibusq́;.

Euenire solet aliquoties vt vulnerati per os eijciant, aut saltem ad hoc proni sint. Quũ id contigerit, accipe frumentacij fermenti manipulum vnum, cum succo mentæ & aceto contusum, & in emplastrum coctum, ac stomacho superpositum, teneatur donec refrixerit: postmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit, ac duabus vel tribus horis postea super ventriculi cauitatẽ relinquatur. Non vsq; adeò curandum est istud accidens, cum nõ sit admodum periculosum, nec in malum finem tendens, sed vt natura fortificatur, per sese trãsit in nihilum.

Quum autem vrina meatũ sistit, da patienti cancrorum oculos in aqua vel succo raphani tritos in potum, & si non iuuerit, crocus in sacculo pudendis alligetur extrinsecus, aut glandes edat siccas, etiam cum vulnerum cura cessat.

CAP. III.

De præparationibus medicamentorum instructio generalis.

CViuis medico familiarissimũ inter cætera fore debet hoc, scilicet vt cognoscat in qua ꝑparatiõe quoduis poti⁹ ac potẽti⁹ vires suas

exerit quicunq; idipsum non didicit, ad Medicinam aptus esse minimè potest. Est enim differentia maxima calorum coquentium vel digerentium: calore siquidem præparantur omnia, vel ignis, solis, fimi, vel naturaliter innato: quæ sic intellige. Quum aliquod medicamentum in phiala vitrea soli fuerit expositũ, aliam virtutem habet, quàm si calore digestũ fuisset ignis ligno facti vel fimo: & in hoc postremo coctũ aliam, quàm in sole vel in igne. Discrimen est etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo, pariter & simili modo. Cum igitur consideratu maximè necessarium, vt vnumquodq; sit in cõuenienti sibi calore prę paratum, æquum etiam erit hoc ipsum declarare, quo digeri queat in sole quod illi conuenit: & in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per se teneri, quod ex seipso præparatur: vt vinum in suo vase, necnon in fimo perfici, quod in eo potest emẽdari: quod uis cõgruo suo loco, prout in sequentibus re ceptis habetur apertissimè. Discite igitur quis naturæ sit ordo cognoscere simul & experiri, qua via quáue ratione præparari cupiat, aliàs quod in ipsa virtutum est ac operationum, perficere non potest. Huiusmodi prę parationum tantillam antiqui fecere mentionem, quantam ab Alchimistis & admodum sobriè sugere potuerunt absq; vero fundamento: quamobrem hoc illò, & aliud aliò destinarunt,

runt, singula quò non pertinent: inde manifestè patet eorum ignorantia maxima.

CAP. IIII.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus & virtutibus eorum.

TAnta vis atq; potestas est vulneraliũ potionum, vt auxiliante natura quidem intrinseca, vulnus quodque fodicatum curet. Etenim si naturà per seipsam proprius sibi medicus existat, solumq; hoc vnum cupiat, vt ab extrinseca iuuetur ob communem inter se se conuenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaq; natura quædam corpora, quorum virtutes alijs in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, vt in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, vt vulnera curẽtur naturaliter. Quapropter apprimè necessarium, vt vulnerum potiones doceãtur iuxta suum ordinem, cùm probatissima certissimaq; sint medicamenta, quibus cùm sectionum, tum fodicationum vulnera curãtur omnia. Quãuis potiões vulnerales semper in vsu fuerint: in conueniẽtib. tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum extiterunt. Sunt itaque veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiã

nutriméta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt eadē, quæ dictas potionū cōpositiones intrant, vnà cū cibo coquantur & edantur. Verūenimuero quòd in stomacho tardius digerūtur, non ita celeriter auxilia sua præbēt vulneribus vt potiones: & quia plerūq; ventriculus ad digestionē est indispositus, omissum fuit istud medicamētum, vt natura non debilitetur amplius. Si tamē fieri posit bona digestio, perquàm vtile fuerit, vnà cū potionib. exhibere. Variæ sunt potionū vulneraliū decoctiones, quòd varia sint ea similiter è quibus fiunt, vt centenariū ferè numerū impleant: è quibus quinq; vel sex plus vel minus eliguntur, vt in aliud corpus transferantur, scilicet in vinū. Quicquid sit, nōnulla meliora peiora quædā, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ prout à Chirurgis cognita, medicamentū inde simile resultat. Erit igitur maximè necessarium inprimis quæ potiora fuerint cognoscerè, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præparareq; iuxta naturalem eorum ordinem: hac via potest vnumquodq; vulnus sectione fodicationeq; factum, ad sanitatem adduci perfectissimā. Potiones quæ dictæ sunt, ac cibi simul sumpta plurimis accidētibus occurrunt, ac futuris aliàs damnis. Nam in suo temperamento conseruant naturam, vt mitis maneat, vtq; nullam occasionem inueniat aliquod accidens vel damnum inferendi: siquidem

dem omne quod naturam in pace conseruat; efficit etiam vt ipsa de nutrimēto minimè cōqueratur: quo non deficiente naturæ, membra sanantur præter incidentiam prauorum accidentium. Idipsum nō ita facilè per extrinseca medicamēta fieri potest, velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinē quiuis Chirurgus animum studiumq; summa cū diligētia dirigere deberet, quòd potius medicamentum eis reperiri nullum valeat, aut quo euitari melius possint accidentia praua. Præter eorum quæ ponemus ordinem inferius, excellentissimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari sua natura mirabilia curarunt vulnera, naturaliter tamen, & ita supra cætera medicamenta, vt meritò forent admiranda. Vidi quendam Vualachum in ciuitate quadam quæ Alba Græca nuncupatur, is vnico potionis haustu patientibus adhibito, vulnera quæuis cùm secta tum fodicata curabat. Quamuis hæc nō omnibus, nec in omnib. locis, neq; in vulneribus omnib. valeat aut certa sit, nihilominus cum ægrotos animaduertissem eius & vulnerum situs, percepi quæuis eiusdem generis vulnera hoc modo curari posse leuiter: quòd verò tale vuln9, aut ita sitū nō esset, fallebat: est in ipsa natura tamē virtus hæc magna. Vidi pariter in Croatia Egyptiū circūuagantē vnius herbæ succū semel in potū dedisse vulneratis, & curasse quæuis fodicata vulnera,

Verùm quæ in accidens erant prona, curare minimè poterat. Iidem in Stockhalma Daniæ vidi potionem vulneralem apud mulierẽ nobilẽ, cuius tribus haustibus, præter ea quæ sectos neruos & ossa rupta continerent, alia quæuis curabantur vulnera. Cum tamen rarissimè caro sola secetur, nõ est similibus omnino fidendũ. Aliàs dæmonum coniuratorẽ vidi, qui tribus haustibus alicuius potionis vulneralis omnia tam ossium quàm neruorũ vulnera curauit. Sed quum eius rei veritatẽ examinassem, didici nõ curasse potiones, at id solùm quod superposuit vulneribus: quod etiã in alijs capitulis & suo loco dicetur. Interim quæ potissima sunt, ac principalia fore iudicẽ ad huiuscemodi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidem adhibere poteris, ac illis omne genus vulnerũ, excepto nullo curare. Pariter, quæ præparari debeat cõponiq;, dicemus infrà: numerus eorum hic est.

Diapensia alba. Diapensia campestris. Alchimilla. Serpẽtaria. Ophioglossum. Consolidæ sarracenicæ.

Bauciæ flauę folia. Pirola vtraq;. Persicaria. Bleta alba, & rubea. Cauda pauonis. Glãdes. Mummia. Sperma ceti. Terra sigillata vera. Reubarbarum libanotis. Asarum. Agrimonia. Consolida maior. Polytriconis Apulei. Lilium conuallium.

Plura sunt & multo, quæ hoc loco numerare superfluum esset, cũ inter ea quæ superius ponun-

ponuntur, tria sint vegetabilia, quorũ cuiusuis succus haustus quodcũq; vulnus sectũ aut fodicatũ curat. Etiã duo sunt inter illa, quæ recenti prius aqua frigida madefacta, vulneriq; superposita, citius curant, quàm herbarum alterutra putrescat.

Vnum est adhuc inter eadem, quod ter haustum vulnera secta necnon fodicata curat, etiamsi forent periculosissimis accidẽtibus arrepta: his quidẽ ablatis illa curat perfectissimè. Sunt etiã inter prædicta, quæ vulnera curant intestinorum, non aliàs quàm carnium. Mirabilis enim est natura suis in arcanis, quę quidẽ addiscere, necnõ experiri, pulchrũ est & vtile: non sine tamẽ id labore maximo, summa diligentia, necnõ experientia multiplici fieri poterit. Iam ergo potiões vulnerales iuxta verũ ordinẽ & vsum earũ ponam, quas diligẽter addiscito, vt bonus atq; perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipublicę tuiq; laudem, artem exercere valeas.

CAP. V.

De præparationibus antiquis, & postmodum recentioribus vulneralium potionum.

ANtiquis hic vsus fuit, vt herbę vulnerales in vino coquerẽt, ad cõsumptionẽ tertiæ partis vel medietatis. Ista præparatio cõtra naturã est & verũ ordinẽ: quia si vinũ p se bullire facias vt suprà, frigefieriq; sinas, reperies insipidũ liquorẽ naturæ prorsus cõ-

trariũ: euaporauit enim quod viuũ erat in auras, & remãsit fœtidus acidusq; liquor naturæ penitùs inutilis. Quapropter si hoc euitare corrigereq; velis, ac retinere vinũ in suis virib. ad iuuandã naturã idoneũ, in stanneũ cantarum aut lagenã positũ, & pultibus farina factis obstructũ, in aqua bulliat p horã vnã, aut sesqui, hac ratione suas vires nõ amittit, sed in sua natura manet integrũ, & in id herbarũ virtutes imprimũtur perfectius ac fortius, quàm ex vsu vetere. Diligenter igitur quẽ tibi modũ posui serua, ne fœtidũ & insipidũ naturę potũ in sui detrimẽtũ pares. Est etiã vtilissim⁹ vsus, vt in Septẽbri, quũ vinũ adhuc recẽs est à torculari, statim reponatur in doliũ vulneralib. herbis prius impletum, & ita simul digerãtur per tres mẽses, quibus absolutis abstrahatur, erit hoc vinũ potio vulneralis vtilissima, quæ nulla coctione, præparationeue latius indiget: nã est iam potus vulneratorũ optim⁹. Vsus verò me⁹ cõmuniter hic est, quũ vinũ administrari patiẽtib. nõ potuit, neq; debuit, vt herbas vulnerales optimè dissectas & virides in cantarũ posuerim obstructũ pultibus, & in aqua feruẽte coxerim octo horis: inde liquorẽ habui, potionẽq; vulneralẽ, quã patientib. administraui. Est hic potus vtilissimus illis quib. vinũ bibere nõ licet, aut in capite vulnerati sunt, &c. Triũ harũ quãlibet quocũq; modo vulneralẽ potionẽ præparaueris iuxta pportionũ ordinẽ, vtilis erit. Iste modus etiã nõ est inutilis, vt her-

vt herbarũ vulneraliũ ſuccos in cantaro ſicut prius audiuiſti, coquas in aqua bulliẽte, fiet ex eis optimus potus, cui poteris parũ aromatũ addere, vt reddatur gratior acceptiorq́; naturę. Itidẽ intelligẽdũ erit de cibis vulneralib. Quicquid cibi voles adhibere patienti, carnes aut gallinas, in cãtarũ cũ aquæ tãta quãtitate quã tũ iuris habere cupis, additis inſuper vulneralib. herbis poſita quæq; obturato cantaro coquãtur in cacabo feruẽte aqua pleno, ſuo tempore cõueniẽte. Hic cibus erit vulneratis vtiliſsimus ad curã. Poteris etiã aquæ loco ſumere vinũ, pro his quibus non oberit: cibus hic eſt nutriens vulnera præ cæteris omnibus.

Inſtructio quædam, ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

R. diapẽſiæ vel ſaniculę, pirolę, cẽtauriæ, betonicę, ana manipulũ vnũ, cõſolidę regalis m. ſs. Agrimoniæ m. ij. coquãtur ex ordine prædicto.

Alia potio.

R. dragunculi m. iij. alchimillæ m. ij. pirolæ minoris m. j. alyſsi m. j. ſs. reubarbari ℥. j. reuponticæ ℥. iij. & coquantur vt ſuprà.

Alia.

R. angelicæ ℥. ſs. mumię ℥. j. ſpermatis ceti ℥. ij. cõſolidę ſarracenicæ m. ij. ciclaminis ℥. ij. pirolæ vtriuſq; ana m. iij. vini quantum ſat eſt: coquãtur vt alia. Alio modo præparari poſſunt iſtæ potiones, vtpote, ſi deſtillatas aquas ex vulneralib. herbis acceperis, eaſq́; ſuis herbis iterum imbiberis, & in clauſo cantaro

coxeris vt ſuprà, potiones fient excellentiſsimæ, quarum vnum exemplum hoc habe.

R. pirolæ minoris aquę menſuram j. cui pirolæ m. j. inijcias, diapenſiæ m. ſs. peruincæ tantundem: coquantur vt ſuprà.

Eſt & alius proceſsus, iuxta quē fiũt omniũ excellētiſsimæ potiones, in modũ quo paratur albũ oleũ baccarũ iuniperi, vulneralib. herbis adiũctis, & ſimul præparatis omnib. Hic proceſſus omniũ eſt artificioſiſsimus ac ſubtiliſsimus, præ cęteris etiã eligēdus. Nã in iuniperinis baccis latet peculiaris ad ſananda vulnera virtus, quapropter ſuadeo quibuſuis vt pręparationē hãc addiſcant. At quia ꝑ deſtillationis artē fieri debet quæ hoc loco nõ docetur, nec eo ponendã eſſe iudicaui. Verùm qua ratione quæuis potio cũ prædictis præparari baccis valeat, in exemplum adducam.

R. baccarũ iuniperi libras ij. optimè tritas, pirolæ vtriuſq;, alyſsi, radices diapēſiæ albæ, ana m. ſs. ophioglosſi m. j. ſs. cõſolidæ maioris, ariſtologiæ rotũdæ ana ℥. v. ꝑſicariæ ℥. iiij. præpara ſecundum artē huius deſtillationis. Poteris etiã eaſdē aquas ex huiuſmodi deſtillatione ꝓuenientes vulneralib. herbis affundere, necnõ in cãtaro præparare ſicut antea diximus: nec ſolùm è baccis, verumetiã ex cinnamomo, ſimilibuſq;. Subtilis alia fieri poteſt pręparatio, ſi flores vulnerales vnà cum ſpicæ floribus, non aliàs quàm oleum de ſpica pararetur in pinguedinem. Doſis tamen eius exigua

gua cum cibo vel potu fore debet: in cuius declarationem hoc vtemur exemplo:

R. florum ſpicæ m.j. florum hypericonis m.iiij. florum taxi m.ij. florum betonicæ, centauriæ, prunellæ ana m.ſs. prępara ſecundum vſum de ſpica dictum.

Alius præparationis modus.

Accipe conſolidæ maioris ℥.ij. ariſtologię rotundæ ℥.iij. calami aromatici ℥.j. iridis ℥.ſs. ſaponariæ m.v. diapenſiæ albæ m.ſs. herbæ caudæ pauonis ʒ.ij. myrrhæ, maſticis, thuris, mumiæ ana ℥.ſs. reubarbari ℥.j.ſs. coquantur in vino vel in aquis deſtillatis, vel in ſucco pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri poteſt.

Hactenus de vulneralium potionum præparationibus dictum ſit. Multi reperiuntur qui bona recepta habent, ſi tamen vt ſuprà diximus, præpararentur, efficaciora forent, ac magis vtilia.

Doſis huiuſcemodi potionum diſcretioni tuę relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoſcere debes ac iudicare.

CAP. VI.

De præparationibus vnguentorum vulneralium, quibus in medicamentum efficacius alijs adducuntur.

VNguēta vulneralia medicamētum ſunt præ cæteris antiquiſsimum, experientiaq; probatiſsimum ad vulnera: quòd

in vſu fuiſſe priuſquàm alia forêt excogitata, ſcitur. Omnibus hęc ars communis fuit ac familiaris: nam à popularibus inuẽta, patribuſque familiâs & ſuis aſſeruata domibus: quod medicamentum compoſitum erat ex eis, quæ cuiq; ſuis in campis creuerunt, & hortis, quęque potuit vnuſquiſque ſerere metereq́;.

Iſtorum vnguentorum vulneralium fundamentum in duobus tantùm cõſtitutum fuit, ſcilicet in melle, & in butyro, quę duo vulgus potiſsimùm elegit, quia conſiderarunt apes è floribus & herbis plurimas virtutes exugere: cumq́; illa multas habeát, & mel habere neceſſum eſſe cogitarunt. Pariter & vaccæ paſcuntur multis herbis & floribus optimis, quapropter & butyrum eaſdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa ſunt corpora, quibus medicamentum inderetur. Ex iſtis conſiderationibus ortum eſt, vt medicamenta quę in campis creuerunt, cum melle butyroq́; fuerint vnita, ſeruata, & his poſtmodum curata vulnera. Certiſsimum eſt, veram atq; perfectam artem hác exiſtere, & vnguentorum vſum. At ſurrexerunt poſtea ſophiſtæ Medici & Chirurgi, qui contemnentes artem iſtam coram popularibus ruſticam eam appellãtes, alias excogitarunt prauiſsimas, & optimas abiecerunt.

Iam ſimilia ponam recepta, vt iterum in vſum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in iſtius locum alterũ ſubſtitui: hoc eſt, quoties

vnum

vnum reperitur ſcriptum, alterum accipi.

Vnguenta cum butyro & melle.

Accipe butyri de menſe Maio facti, crudi, non cocti, cui per contuſionem immiſceãtur vtriuſque plantaginis, vtriuſque pirolæ. Bletæ cum radicibus ana m.j. dracunculi minoris vel ophioglosſi m. iij. miſceantur omnia tundendo ſimul vt fiat vnguentum, quod ſoli clauſum in vitro poterit exponi menſes aliquot, & poſtmodum ab impuro colari, ſic defecatius reddetur ac purius.

Aliud.

Accipe Maialis butyri libras tres, radicis conſolidæ maioris viridis lb.j. ophioglosſi lb. j.ſs. lumbricorum purgatorum lb. ſs. ariſtologiæ rotundæ viridiſque ℥. iij. terantur omnia ſimul in pultes, & poſtea reponãtur in locum frigidum, & ſi pinguedinem emittant, poteris eam abijcere: ſoli pariter exponi poteſt, vel in fimo digeri, poſtea ſeruari.

Hoc ſeruato proceſſu, diuerſimodè componi poterunt vnguenta vulneralia, quæ per ſe potentia ſunt quoduis curare vulnus: addi poteſt etiam parum ſalis, ad humectationem: vel aqua ſalis ablui debent aut ſalſa.

Vnicum potes etiam tantũ aſſumere prout mel & draguncul um, mel & flores hyperici, butyrum & conſolidam maiorem, aut plura ſimul ex his, quæ vulnerales inter herbas nu-

merantur. Et quia potior & efficacior vna est altera, meliores eligito pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex resinis.

Postquam ex butyro melleque vulgus vnguenta vulneralia reperisset, alij resinas ex arboribus fluere conspicientes cogitarunt ex istis alia sibi conficere. Resinarum verò diuersa genera sunt, vt abietis, laricis, &c. gummíque, iuxta cuiusque regionis & loci naturam, sibi quisque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectissimæ sunt artes istę, quarum aliquot recepta ponam, vt vnusquisque sumere valeat quod in sua patria vel habitationis loco crescit, in vnguentum quoque præparare.

In Germania resinarum excellentissimarum duo tantùm genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius posterioris dabimus exemplum.

R. resinæ laricis lb. j. ouorum vitella xx. contunde simul omnia, fiet inde flauum vnguentum, huic impone consolidæ maioris, optimè tritæ ℥. ß. aristologiæ rotundæ contusæ ℥. j. ordei farinæ ʒ. vj. contere simul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunque voles.

Aliud ex resina abietis.

R. resinæ abietis claræ mundæq; lb. ß. liquefiat suauiter igne lentissimo, huic inijce butyri

butyri parũ, & misce fortiter, cõtere postmodum in mortario cum æquali pondere consolidæ maioris, vt vnum inde fiat, quo vulnera curato.

Vnguentum ex cera.

Post istas artes exorta sunt vnguenta cerea, cum resinis mixta simul, & oleo temperata, postmodum adiectis vulneralibus herbis earumq; radicibus, vt suprà dictum est sæpius.

Est nihilominus inter alias artes minima, quáobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

CAP. VII.

De præparationibus oleorum & balsamorũ vulneralium.

OLea vulneralia penes antiquos in communi reperta sunt, & postmodum ab Alchimistis balsama. Cùm veteres vnguentorum vulneralium considerassent virtutes, eademq; melli butyroq; miscuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrùm vnirentur ei prout alijs. Quum & hoc sibi successisse feliciter vidissent, eo sic vsi fuerunt oleo. Primò lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntq;. Huius etiam artis meminit Christus vbi de Samaritano loquitur in Hierico vulneratum à latronibus curante. Quamobrem coniectare licet artem hác fore vetustissimam, & olim priscis in ma-

ximo pretio fuisse. Postmodum aduenerunt Alchimistæ, qui destillata crudis olea præstare iudicantes, ea quæ crudo prius admisceri consueta fuerant, oleo destillato non feliciter addiderunt, & alterius vsi loco nomen propter destillationem immutarunt, vocaruntq; balsama. Nonnulla quidem est inter destillatum & crudum oleum differentia. Verùm ego sum expertus oleum destillatum non debere hoc esse quod ab Alchimistis laterinum dicitur, sed absque mixtione alterius rei destillatũ per vas retortũ, donec mutari color cœperit à natiuo, scilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperietur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere quum balsama voles ad vulnera componere. Terebinthinam pariter vt oleum nimis destillarũt Alchimistæ, cui vulnerales herbas imposuerũt: at errore suo hoc etiam nõ caruit. Nam vbi hæc tam acriter destillata est, calida subtilisq; nimium efficitur, ad promouẽdam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum destillari debet, vt in suo maneat odore, coloremq; rubeum non concipiat. Latius tentatum fuit, vtpote gummi, resinas & ceram destillare, sed absq; fructu: quare manet olei terebinthinæq; destillatorum aut crudorum vsus: è quibus aliquot infrà ponemus recepta.

De

De balsamo crudorum vel destillatorum olei cum alijs, & terebinthinæ.

R. terebinthinæ libram vnam, florum camomillæ, rosarum rubearum, prunellæ ana m.j. florum hypericonis m.iij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ss. commisce simul & expone soli, spatio duorum mensium. Hoc oleo vel balsamo curare poteris vulnera mirabilia sine dolore. Potest etiam anno reuoluto hoc exprimi, necnon recentibus imbui floribus, & exponi soli sicut prius: admirandæ virtutis est balsamum, siue cum oleo, siue cum terebinthina compositum sit.

Alia balsami compositio.

R. ophioglossi, pirolæ minoris, agrimoniæ, diapensiæ, ana m.j. florum hypericonis m.ij. consolidę maioris coctæ m.ss. lumbricorum purgatorum numero centum. Affunde corpus, & in sole digerātur omnia suo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balsamo potes vti feliciter, & ea curare citra dolorem.

Addi possunt huic oleo, mumia, mastix, myrrha, thus, at parum: nam olea balsamaque vulneralia delectātur plurimùm herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobilissimus est. Addi solet etiam gummi, quod fatuum: aliquoties viride ęris, ęs vstum, & limatura ferri: sed minimè laudabile est.

Earundem etiam herbarum quibus imbu-

ta sunt balsama, seminibus cōtritis iniectisq́; si digerantur post herbarum digestionem, per hyemem in calido loco vel in æstuario seruata, olea longè fiunt efficaciora.

Postmodum vt artium vna post aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti sunt, videlicet in vberibus mulierum exulceratis, & alijs plerisque foraminibus curam eius felicé esse. Quod quum animaduertissent, vernicem herbis & floribus dictis expleuerūt, & vt alia balsama soli digerendá exposuerunt. Et quamuis præparatio tarda sit, ob eius tamen efficacem operationem cùm in sectis & fodicatis vulneribus, tum in vlceribus maximopere laudādum est balsamum. Adduntur huic vernici quum ad medelam assumitur & prius, masticis ter tantum quātum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc est in digestione, debet adiungi mumiæ iuxta compositionem.

Tentauit postea vulgus olei loco terebinthineq́; medullas ossium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæserunt, donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus alijs) expleuerunt herbis eorumq́; floribus vt suprà, soliq́; digerendas simul exposuerunt, quousque suo tempore vulneralia facta sint olea. Postremò repererunt humanas medullas

las omnes alias præcellere, magisq; fore vtiles. Non aliàs de pinguedinibus animalium actum est, vtpote floribus & herbis, cum in olea vulneralia redactę sunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ sunt, verùm illas ac omnes alias humana plurimùm excedit. Inter pisces nō est præstātior ea quę à Germanis appellatur Aeschē-schmaltz.

Potest etiam ex oleo terebinthinaq; destillatis per pręcedentem additionem subtilissima vernix fieri, quæ plus alia non destillata valeat.

Varia sunt quidem oleorum & balsamorum genera, quorum hîc nullam facio mētionem, at paucorum, quòd sciam ea quæ tibi iam posui, certissima fore, quibus te certiorem facere possum, ad vulnera quæq; fore præstātissima. Poteris ipse tibi iuxta commoditatem regionis in qua fueris, & ex ordine sequentis Capituli recepta componere.

CAP. VIII.

De curatione vulnerum per ea quæ munda conseruāt illa, suaq́ue mundificatione sanitatem cōciliant.

CVm proprium natura balsamum penes se habeat, quo sua damna resarcit, & alio non sit opus quàm vt munda conseruentur vulnera: mundationis ordinem istius æquum est vt demonstremus. A cane

ſumptum fuit exemplum, qui vulnera ſua quæque, modò lambere poſsit ea, promouet magis ad ſanationẽ quàm curet: nam is mundat ſolùm, & natura curat. Hoc ipſum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum inſtar, experti ſunt in ſeipſis quod in canibus apparet. Aliqui lauerũt lotio curarũtq;, verùm quòd hoc facilè fœtorem vulneribus induxit, & ſępius iſta repeti debuit ablutio, latius perquiſierũt, ac vrinę loco ſumpſerũt vinũ, & quia parum in maioribus vulneribus effecit, ad ſalſam vẽtum eſt aquá: iſta quidem & lauerũt & curarunt vulnera tam hominũ quàm brutorũ animalium. Communis hic vſus fuit, qui poſtmodum in diſſuetudinẽ ſucceſſu tẽporis abijt, alijq; mundationũ acceſſere modi, quorũ aliquot in ſequẽtib. enarrabo.

Acceperunt herbas vulnerales, eaſque vino coxerunt vel aqua, ſale iuxta libitum addito: decoctione hac ſæpius lauerunt vulnera, fauumque mellis contuſum vnguenti loco ſuperpoſuerunt.

Alumine ſoluto in aqua cũ modica lapidis gagatis, lauerunt & curarunt etiam vulnera.

Item ſucco burſæpaſtoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum ſale modico lauerunt. Multę ſunt herbæ ſimiles, quarum ſucci vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & ſal paucum infundere vulneribus communiter vſitatum eſt antea, quo curatum eſt remedio.

Sunt etiam aliç mũdificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout si persicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute salis in ea naturaliter insiti.

Sæpius oleo terebinthinæ salso curata sunt, quæ communiora fuerunt vulnera.

Nec est quòd mireris simplices artes quas modò posui: talis est naturç proprietas, vt per seipsam curet, vbi mundificatio seruata sit, ac potissimùm, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunq; solet imperitia Chirurgorum euenire, quare meritò detegendum. Verùm alius ordo necessarius est ad euitandum accidentia, quia communioribus illis quę dicta sunt, minimè fieri potest: in illis autem in quibus talia non expectantur, simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putaticiorum Chirurgorum non incidas. Tardè curare melius & bene, quàm tardius superfluis artibus deprauare, quę per se mala sunt.

CAP. IX.

De præparationibus vulneralium vnguentorum, & fodicationum, vnà cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

CApitulum hoc peregrina remedia continet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit, meritò quod nobis ab extra-

ris cótingere boni poteſt, ac à nobis alijs, deſcribemus. Quapropter fundamentum probatiſsimorum vnguentorum habe normam & compoſitionem, quibus arceatur accidentia quantumuis magna, tolluntur'q;. Licet leuiter ac facilè vulnus curari poteſt, vt (quod ad curationem ſolùm eius attinet) opus non foret vnguenta ſimilia deſcribere: verùm quia damnum vix vnquam ſolum eſſe contingit, ſed vnum alteri ferè ſemper affluit, ea patefacere volui. Poſſunt etiam accidentia rebus quæ noſtris in regionibus creſcunt, euitari: tamen hoc loco tantùm fodicationũ vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta ſunt, in illis quibus indies vtuntur: vt ærarij fabri ſanguinis fluxum ære aduſto reſtrinxerunt, & fluentia ſiccarunt vulnera. Ferrarij quidẽ aduſto ſuo ferro, quod crocus martis appellatur, vſi ſunt ad vulnera. Figuli verò lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nõnulla ſunt etiam experti. Multa ſunt vulgarium inuenta, quæ dicta fuerunt experimenta. Multo plura tamen ab Alchimiſtis varia tentantibus, & in varijs rebus hoc loco non deſcribenda, prout minium, ceruſa, ſimiliaq; reperta fuere.

Poſtmodum acceſſerunt Philoſophi, qui rerum vires & naturam ſcrutantes, plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplaſtrum cocta, quod cum vtile parum fore videretur, adiecerũt, nunc minium, aliàs

ceruſam,

cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri, aes vstum, lithargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt, hisque linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractiuas, atque magnetis cognoscentes, cerotis adiunxerunt, eisq; meliora quàm antea fuisse quòd perciperent, puluerem vulneralem addiderũt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum extiterunt. Sic vlterius progressi, fodicationum vnguentorum ordinem certissimum & compositionem adepti sunt, eisq; mirabiliter curarunt: horum descriptionem ponimus varijs, vtilibus tamen omnibus modis. Primum hoc modo communiter constructum fuit.

R. ceræ lb.j. picis græcæ ℥ iij. liquefiant ambo simul, & liquefactis non nimium tamen calidis inijciatur puluis hic. Accipe frusta carneoli, coralij rubei & albi, magnetis, calaminaris lapidis ana ℥. ss. carabis flaui aut succini, masticis, thuris ana ʒ.vj. myrrhæ, mumiæ ana ℥.j.ss. trita minutissimè liquidis immisceã tur, & his iam optimè permixtis, inijce terebinthinæ ℥.j.ss. spatula semper agitato donec frigescat. Postremò perunctis oleo piscium aeschéschmalts, manibus agitetur, & fiat emplastrum.

Aliud.

R. ceræ virgineæ lb. ij. picis græcæ lb.j. terebinthinæ ℥.iij. liquefiant igne lento, quibus

impone tritæ masticis ℥. iij. carabis flaui ℥.j.ſs. maneát in igne lentiſsimo quartam horę partem. Poſtmodum accipe ℥. ij. mumiæ, thuris & myrrhæ ana ℥. ſs. aloepatici ℥.j.ſs. trita miſce prędictis, & agita, ut in emplaſtro priori, donec frigeſcant. Poſtremò in emplaſtrum agitabis oleo piſcium aeſchenſchmaltz, addendo camphoræ tritæ ℥.ſs. hoc ſodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentiſsimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuſpides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & à præcedentibus elici minimè poſſunt.

℞. ceræ lb.j. colophoniæ, picis nigræ ana ℥. iij. liquefactis ſimul ambobus inijce gummi armoniaci vnc.ij. bdelij vnc.j. magnetis vnc. v. carabis flaui vnc. iij. trita miſce liquatis, & in emplaſtrum agita manibus ouorum oleo perúctis; hoc in maximis neceſsitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, necnon reſtauranda quæ deprauata ſunt.

Alia compoſitio, cuius ab exordio mentionem fecimus.

Accipe olei, ceræ, lithargyrij triti ana lb.j. liquefiát, & in cerotum coquantur, cui poterunt ea quæ ſequuntur, addi.

Additio prima.

℞. armoniaci, bdelij ana ℥ ſs. galbani, opopanacis ana ʒ. vj. ſoluantur in aceto, coquantur,

& per

& per pannum colentur, postea coquatur in emplastrum: hoc admisce præcedenti ceroto. Postquã simul iuncta fuerint, eis qui sequuntur, pulueres addito. Lapidis calaminaris, coralli rubei & albi, magnetis ana ℥. j. ſs. thuris, masticis ana ℥. j. & quum permixta fuerint, admisce terebinthinę ℥. iij. & olei anetini ℥. ſs. reduc in formã emplastri oleo pisciũ aeschen schmaltz, vel alio, secundum artem.

Additio secunda.

R. opopanacis ℥. iij. repurga peroptimè sicut audisti superius, & cum ceroto permisce. Postmodum adde mumię ℥. iij. aristologię rotundæ ℥. ij. masticis, thuris, myrrhæ ana ℥. ſs. deinceps adijce terebinthinæ ℥. iij. olei laurini vnc. j. cãphoræ ʒ. ij. reduc in formam cum oleo camomelino.

Additio tertia.

R. armoniaci vnc. v. præparati nempe sicut prius, sanguinis draconis vnc. ij. colophoniæ vnc. iij. picis naualis vnc. j. thuris, masticis ana ʒ. vj. myrrhæ vnc. j. terebinthinæ vnc. iiij. reduc in formam cum oleo laurino.

Iam habes compositionem fodicationum emplastrorum duobus modis, eorum inuentionem atq; successum. Postremũ tamen hoc melius omnibus antea positis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur, accidentia quæuis diligenter obseruato.

R. ceræ virgineæ lb.j.ſs. vulneralis olei tantundem, lithargyrij lb.j. lapidis calaminaris lb.ſs. ex iſtis fiat cerotum, cui vernicis lb. ſs. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturam præparatæ ℥. iij. & iterum in cerotum coquantur. Poſtmodum adde gummi, necnon pręſcriptarum additionum quam volueris, fiat emplaſtrum, & reducatur in formam cum vulnerali balſamo.

Quicquid his emplaſtris elici non poterit, alia nempe violenta via tentari debet: vt ſi globuli plumbei deſcendiſſent, impoſsibile fuerit etiam inſtrumẽtis eruere. Quapropter impoſsibilia Medicinę cõmittenda non ſunt. De fodicationum emplaſtris dictum ſit hactenus, quibus quicunq; iuxta Medicinæ verum ordinem vſus fuerit, non confundetur.

CAP. X.

De pulueribus quibuſdam fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

SVcceſſu tẽporis pulueres quidam & ſucci reperti ſunt, & alia quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera cõiuncta ſint. Et vbi talis fit coniunctio, natura poteſt in toto vulnere facilius operari, q̃ vbi non: at per alia medicamẽta curari debet, vt ſunt vulnerales potiones, vnguẽta, olea, emplaſtra, &c. Natura quidẽ nõ poteſt alibi q̃ in fundo ſolũ operari, in quo cõnectit indies, donec ad ſupremũ deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum

pulueres

pulueres connectunt æqualiter ſuperius, inferius, & in medio.

Animaduertendum eſt, vbi vulnerum & fodicationum pulueres in vſum venire queant, in his videlicet vulnerib. quæ ſanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullũ neq; duritiem habent, ſed mollities in eis naturalis conſpicitur: aliàs connectere nullo modo poſſunt. Si tamen accidentia iam ſint præ manib. quæ dicta ſunt, ea remouere ſcias oportet antequàm vtaris pulueribus: etiam dum vſus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant. nam in vulneribus calor atq; tumor con iuncta rurſum diſiungunt.

Eſt iſta celerrima fermè cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus.

Diuerſis rationibus proprietatem hanc habent iſti pulueres, aliqui propter naturalẽ ſiccitatẽ, vt bolus armenus, qui cuncta per inſitam ariditatẽ quibus interiectus fuerit, connectit.

Sunt alia comprimentia quædã præter ſiccitatẽ, vt ſuccus prunorum ſylueſtrium immaturus. Alia cõglutinantia, veluti dragacãtum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres cõglutinantes. Vlterius notandũ erit, nõ ſolùm conglutinatiuis vtendũ, ſed etiam adiungenda eſſe medicamẽta naturali balſamo ſuum alimentũ exhibẽtia. Quapropter puluerum vſum, iuxta proprietatem eorũ trium quæ dicta ſunt, ponam, & compoſitionẽ,

R. boliarmeni veri ℥.iij. quas in aqua nitri dissolues, postea distillatione separabis, & aliam priori similem aquam affundes pulueri, separabisq́; sicut antea: toties id repetendum erit, quousq; bolus in oleum conuertatur: hoc in sole siccandum est in puluerem, cui thuris ℥.j. carneoli ℥. ss. mumiæ ʒ.ij. omnia simul in puluerem commisce, quē vulneribus inperges quouis die bis, & ligabis iuxta cōsuetudinem, superposito fodicationū emplastro quo vulnera præseruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & syluestrium coquito, quousq; in spissitudinem electuarij sit reductus. Gallarum etiam immaturarum tantūdem coques, & istis cōsolidæ maioris contritę minutim octauam aliorum partem addes, postmodū in aluminis aqua pura bulire facito: postremò simul omnia sole siccato, pòst vtere prout moris est.

Lapicidarum & fabrorum colla, qua sub aquis vtuntur, quandoq; vulnera ligaui, non in forma pulueris, a spissi liquoris: & fodicationū emplastro superposito curaui mirabiliter. Verùm olei lini loco, vulnerale sumpsi oleum ex oleo lini cum cæteris compositum, & pro calce, corallum album in cineres adustū. Colla casei, Kesslin, etiam hoc loco sumpta vulnera seiungi non sinit: noli tamen eo præter fodicationum emplastrum vti.

Alius puluis.

Accipe

Accipe thuris, myrrhæ, masticis ana ℥. ſs. coralli rubei ʒ.ij. aloepatici ℥.ſs.j. omnib. permixtis & in puluerem cõtritis, alterutrum adde puluerum antea poſitorum, pro media parte prioris.

Alius.

℞. ſuccorum prunorum ſylueſtrium immaturorum, gallarum etiam immaturarum, ſaniculæ vel diapenſiæ, pirolæ, ophioglosſi ana ℥. v. ſiccẽtur in ſole donec ſemiſicci fuerint, poſt modum adde gummi armoniaci præparati ℥. ij. tum ſiccentur in puluerem.

Vulnera conſeruentur in ſiccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum administrando.

Reperiuntur & alia cõſtrictiua, cũ tamen ex Alchimia petenda ſint, infrà ſuo loco ponẽda.

CAP. XII.

De ſublimatis atq; deſtillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunq; Alchimiam exercent, vtiliſſima reperiunt medicamenta, variaq; ſcribentũ recepta lõgè ſuperantia. Verùm quòd morborũ proprietates ignorẽt, parũ inde posſunt emolumẽti ꝓferre. Medicinę ſiquidẽ Alchimia ſemꝑ cõiũcta fore deberet.

Antimonium virtutem admirabilem posſidet in curationibus vulnerũ, quibus accidẽtia corporalia mixta ſunt, vt fiſtula, cancer, lu-

pus,&c. In quibus tamen illa non cōcurrūt, eius vſu non erit opus, cum in alijs tantùm cæteras omnes excellat artes, vt maior aut melior nō poſsit reperiri: ſalua tamen cuiuſuis experientia dictum. Quapropter ſummè neceſſariam exiſtimo declarationem eius, tametſi præparatio non facilè ſcriptis addiſci queat, ab Alchimiſtis petenda eſt, vt antimonium reduci poſsit in oleum rubeum vt ſanguis, & ex lb.j. habeantur ℥.ij. vel j.ſs.

℞. antimonij lb. iij. ſalis gemmæ calcinati tantundem, & ſimul deſtilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & ſic habebis rubeum oleū, cuius virtutes ad incurabilia deſperataq; vulnera ſatis commendari nequeunt.

Itidem de ſublimatis cenſendū eſt, vt ſi cuprum vel aes rubeū ſublimaueris, nō minores in eo quàm in antimonio virtutes erunt. Vt in ſublimationem veniat, prius erit calcinandū, poſtea per ſeparationis aquam diſſoluēdum, & coagulandum, in puluereḿq; ſiccandum, cui duæ partes liquidi ſalis aut liquefacti ſunt addendæ: poſtmodum ab eis in reuerberatorio ſublimetur in viridem puluerem ſubtiliſsimū & leuem, quo vulnera quum curare voles, in ea ſpargatur fodicationum emplaſtro ſuperpoſito.

CAP. XII.

De ſanguine ſiſtendo, necnon eis quæ ad hoc negotium ſunt neceſſaria.

AD ſanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, complexio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora, accidens, & vulneris eſſentia. Nam ſi homini ſano contrarietates & accidentia varia contingant, multo magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxia ſunt. Quum in venas accidens hoc irruerit, non facilè poteſt amoueri.

Nam ſæpius euenire ſolet, vt ſanguis nulla ratione ſiſti valeat in vulneribus, nec vllis medicamentis, at per ſeipſum ſedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadã eum retinere: quod ſi contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Conſiderandum igitur quid natura poſsit, ne præter ipſam aliquid attentetur. Nõ præterit fluxus, donec eius amota ſit cauſa: vt ſi præ cholera factus, ea prius ceſſare debet: nam ipſa durante medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, niſi prorſus extinctus appetitus ille ſit, vanũ etiam eſt remedium. Si propter ebrietatem, expectanda eſt completa digeſtio. Si membri fatigatione cauſatus fuerit, quieſcere prius debet. Multi ſunt articuli ſimiles hoc loco non recitandi, ſolùm hoc tibi notandum erit, vt amoueatur cauſa fluxus, tum & ipſe cogitur ceſſare. Si fortè cõſtellatione cauſatus foret, ea pręterire debet, priuſquàm ſanguis retineri queat: ſi cauſæ tales cõſumptæ non ſint, fieri poteſt vt vulnera-

tus effusione moriatur sanguinis.

Nam quis iuuare poterit eũ, qui nolit ipse? quis etiá eius cholerá sedare potest, qui pacificari nõ vult? Causam ergo cessare fluxus necessum est, aliàs nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascẽdit, & in eo sæuit: si cõtingat potũ aliquẽ recipere vulnus, huiusmodi sequiens natura ꝑ venas in sanguinẽ tráſit, & eo nõ aliàs quàm in capite sæuit. Quis ebrio potest ebrietatis suæ ꝓprietatẽ auferre? nemo: pariter ebriũ sanguinẽ sedare nemo poterit. sic de reliquis intelligẽdum est. Hæc à me dicta sunt, vt Chirurgus in istis rectà procedat, & nõ suscipiat quæ sunt impossibilia, verùm vt prudens ea quæ natura potest, intelligat.

Quũ igitur ea quæ dicta sunt, violẽter ita ꝓrũpunt, ab arte sistẽdi sanguinẽ cessare debet Chirurgus, eũq; solùm sistere velle, qui pręter dictas occasiões effluit. Ná in his nullũ iuuare potest medicamẽtũ, adustio nulla, ligatio, nec corticũ nucũ ad collũ appensio, nullus character. Et quáuis aliqua ratione sistatur, aliud erũpet accidẽs, & in similib. cõmuniter sequũtur aridurę mẽbrorũ vel cõtracturæ. Exempli causa, venæ sæpius aperiũtur in brachio, quáobrẽ cõtractũ redditur, aut aridũ, vel moritur is qui sustinuit. Si tale quid in venarũ pacificis laxationib. cõtingit, quáto magis in alijs? Quũ tamẽ accidẽtia talia contigerint, aut apparuerint, poteris ꝑmittere sanguinẽ effluere pro discretione. Siquidẽ vbi vena quęuis aperitur,

sangui-

ſanguinis pōdus amittere determinatū oportet eá, antea ſiſtere nō eſt vtile, donec ad pondus hoc diminutus ſanguis fuerit. Ab experientia propria diſcere te hæc oportebit. Vt à me tamen breuē inſtructionē habeas, qui ſanguinis repreſsiones ex æquo fieri debeát, nō citò nimiū vel tardiꝰ quàm par ſit. Eius rei verū in eo fundamēto cōſiſtit, vt medicamētum quo vulnus curari debet, ſanguinē etiá in eo ſiſtat: nec eſt quòd vtaris alio remedio. Ná ſi medicamētū ex artis fundamento vero cōpoſitū ſit (vt ſunt fodicationū emplaſtra, olea, balſama, & emplaſtra vulneralia, &c.) ſanguinē ſiſtit omnē iuſto pōdere nō tēpeſtiuè, nec tardè nimis. Potiſsimū arcanū hoc eſt, vt metam iuſtá cōtingere valeat medicamētū. Sæpius etiá accidere ſolet, vt in ſanguine lateat infirmitas: hæc ſi per ſanguinē ſuū quæſierit emūctoriū, nō ſiſtetur ſanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidá cōplexionē ſeqуit fluxus, talis poterit alijs quàm fodicationum emplaſtris, aut ſimilib. reprimi: quorū aliqua ponimus inferius: tuę tamē diſcretiōi relinquitur, ſiſtere ſi voles, poteris aut non. Potius tamen quàm expectare mortē, ſiſtēdū eſſe iudicamꝰ, vbi mediū offertur accidēs hoc amouēdi. Pro curádūꝑ cęteris, vt mēbrū ſeruetur calidū, nec vllo modo frigeat, neq; fodicationū emplaſtro careat: hoc enim ſedátur accidētia, vt retētionē citiꝰ admittát. Solēt etiá aliquę venę reliqs eſſe repletiores, vt neruorū inſtar tumeát, hoc

loco fluxum liberius pâtere ſine metu: nam cum eo multum impuritatis effluit.

Fodicationum igitur emplaſtra tibi ſint cō mendatiſsima, etiamſi alia ſcires quæ ſanguinem ſiſtere poſſunt, eiſq; valeres vti: vide tamen vt nō tardius aut citius æquo feceris. Verùm in illis quibus natura ſana, mitis & pura fuerit, ſanguinis fit per ſe retentio, quæ potiſſima eſt.

Nonnulla ſanguinem ſiſtentia.

Crocus martis optimè reuerberatus & ſubtiliſsimus.

Æs vſtum, vt crocus præparatum.

Farina volatilis inſperſa vulneribus vt cum ſanguine paſtam efficiat.

Pili albi, qui ſub caudis leporũ naſcuntur.

Vſnea ſuper capita mortuorum creſcens.

Carneolus in manu contentus, aut à collo ſuſpenſus.

Cinis ex ranis aduſtis.

Vbi hæc ſanguinem non repreſserint, præſertim ea quæ primò deſcripta ſunt, nō facilè fieri poterit, donec pro ſuo pondere fluxerit in finem vſq;: qui tunc metam attigerit, leuiter ſiſtet.

Hactenus de retentione ſanguinis abundè ſatis dictum ſit: quamuis alia reprimentia multa ſint, cum tamen cauſæ fluxus expectare ſedationem, & per ſe neceſſarium ſit, & curſum accidentis, ne peius quid oriatur, quid multis opus

opus est.' Fac vt optima quæq; medicamenta habeas, vt suprà diximus, optimè sistere poteris illis iuxta naturæ desiderium.

CAP. XIII.

De repreßione glarealis aquæ.

GLarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ cõtrario vulneribus applicato, vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorũ occasione data: quapropter illis omnibus præueniendũ erit, & accidentib. Postquã tamẽ inciderint, eodẽ ordine quo sanguinis, & istius aquę fluxus amouẽdi sunt probatis medicamentis in hoc Tractatu positis. Hac via mitigatur irritata natura, & per se glarealem aquã sistit. Non sunt igitur vulneralia medicamẽta quæ solùm curant, at illa quę pellunt accidẽtia, præseruant à nimio fluxu cùm sanguinis tum glarealis aquę. Quæ similes virtutes non habent, medicamenta minimè dici possunt, nec ea quæ deprauant vulnera.

Et quãuis multa quæ glarealẽ aquam sistere putãtur, à nullis descripta sint: nihilominus probata nõ sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in alijs verò nõ: aliquoties cõducentia, quandoquidẽ non. Cum ergo tam fallacia sint, neminem ea docere cupio, sed pòtius quę certissima sunt, vt fodicationũ emplastra, olea vulneralia, &c. Accidentia quæ per sanguinis amissionẽ oriuntur, hîc etiã per glarealis aquæ fluxum cõsiderãda sunt, vt in isto

prout in illo profluuio iuxta naturę potentiã & non cõtrà valeas operari. Quæ hoc loco requirũtur, alijs in subsequentib. capitulis reperies. Nisi retineatur, aut à nimio fluxu cõpescatur, aridura, necnõ alia subsequẽtur accidẽtia.

CAP. XIIII.

De propulsatione paroxismorum à vulneribus, caloris, frigoris, superfluæ carnis, tumorũ, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum incisoribus Chirurgis.

PRæter illa quæ dicta sunt, alia causantur accidẽtia. Licet vulnus ex aspectu iudicari posset à Chirurgis omnib. carere quibusuis accidẽtibus: est nihilominus in ipsa natura propter variarũ cõcordantiã in ea partium, cõtrarietas orta. Nam vbi gladius mẽbrũ aliquod in corpore lædit, nõ solùm illud, verũ etiã alia quæq; membra per cõdolentiã: quapropter singulorũ accurrit ira, imisceturq; vulneribus in vindictã læsionis. Vt si quis lapidẽ iaciat inter multos confabulãtes amicos & socios, eorum nemo permanet immotus, nec in sua vetere natura vel tẽperie: verùm quisq; cũpit eorũ hoc ipsum vlcisci. Non aliàs in humano corpore fit, quum ei vulnus incussum est. Quî potest igitur vulnus carere suis accidentibus agnatis, etiamsi non accurreret aliud?

Cum igitur ob huiusmodi commotionem agnata sit vulneri talis inimicitia, meritò ne diutius ignoretur, suscepi describendã. Et quam

uis

uis varia sint istius originis accidentia: tamen arte leui propulsanda sunt, aliàs quum ob istorum ignorantiam occurrentium quis grauioribus medicamentis alijs magis conuenientibus vsus fuerit, vulneri nouum producet accidens, deteriusq; damnum. Quapropter ab experientia debent agnata non ex litera cognosci quæ sunt accidentia, cum describi propriè nequeant. Remedia tamen quæ his adhiberi possunt, breuibus enumerabo. Sunt agnati vulnerum paroxismi, spasmus, carò putrida, quæ non solùm in vulneribus per choleram incussis, verumetiam studio vel arte factis, vt ab incisoribus calculorum, lapidum & rupturarum accidere possunt, ob locum in quo facta sunt periculo magis obnoxium. Quo pacto similibus agnatis erit succurrendum accidentibus, infrà ponimus.

Paroxismus in vulneribus.

Sub vulnerum paroxismis concludo calorem præter naturam & frigus. Antea diximus originem, iam sedationem eorũ vnico medicamento ponemus, nec horũ tantũ, at accidẽtiũ etiã ex eis orientiũ, vt sunt durities, color cœruleus, &c. In iusquiamo latet virt9, qua ꝓpulsantur ea: licet etiã in papauere vis mitigatiua repiatur. Mitigatiuis enim plurimùm delectatur natura, sine quib. pacificari vel sedari neqt. Solã ista requiẽ appetit à Chirurgo sibi fieri: quid ergo proprius aut conuenientius

esse potest, indormitiua natura? Hac enim vt ebrius in somnum agitur, & non secus ac iste rursus ad memoriam redit, illa per mẽbri somnum ab irritatione quiescit, ac postmodũ expergefacta digestionem sæuitiæ suæ fecit: sic tolluntur paroxismi vulnerum cum suis accidentibus optimè, nec melius.

Remedium vulneribus somnum inferens.

R. radices iusquiami, quas in sole cum aceto rosaceo digeres, & lintea madida hoc liquore calidaq; vulneribus appones, humectando calefaciẽdoq; toties iterabis, donec membrũ in requiem adductũ sit. Multæ similes aliæ radices inueniuntur: at quia hac te certissimum reddere possim, quid multis obruere cupiá? sat erit si vnico securus esse remedio valeas.

Spasmus.

Antea spasmi fecimus mẽtionem, quinam ipse vulneribus admiscetur. Huius expulsio fit per venarum corroborationem. Oleo terebinthinę vel oliuarum vngendæ sunt venæ: his enim vigorantur.

De carne superflua.

Quod ad carnem superfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus non est remedijs opus: nam ex sui natura non permanet, siue ex medicamenti superfluitate nascatur, siue ex abundantia sanguinis. Et quamuis peculiare

liare non adhibeatur ei medicamentum, eo solo quo curantur vulnera, consumitur. Verùm quòd superfluam carnem adferam hoc loco, non alia de causa factum est, quàm quòd sciã Chirurgos putatitios eius nullam habere noticiam: eo patet, quia corrosiuis auferre conãtur. Eorum corrosiua pessima, sunt varia, velut alumen vstum, vitriolum, &c. nonnulli sumunt arsenicum, alij mercurium sublimatum, quibus abrodere putant, nec leuioribus auferri posse considerant. Non animaduertunt etiam ob nimiam suam ignorantiam, huiuscemodi praua medicamenta vulneribus intolerabiles adferre dolores, & varias infirmitates, illaq; suo sic inficere veneno, vt natura nihil amplius consilij vel auxilij pati nec admittere velit. Sic ego te docebo, nempe vt quum in vulneribus caro superflua siue vlcerosa, siue sanguinolenta creuerit, aut aliàs quouis modo, solis medicamẽtis in isto Tractatu contentis vtaris, illa quidem auferent eam absq; dolore. Quod ad ipsam duritiem attinet, eisdem etiã remedijs tollitur. Solum id te facere decet, vt optima quæq; habeas medicamenta, iuxta verum ordinem & fundamentum composita, sic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAP. XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn solùm in vulnerũ ligationibus aut applicationib. medicamentorũ curę negotiũ cõsistit, sed etiã & potissimùm in eo videlicet, vt Chirurgus cognoscat vtrũ vtile medicamẽtũ sit, aut nõ: de cuius rei declaratiõe Capitulũ hoc ad instructionẽ scribere volui. Primùm in vsum & ꝓprietatẽ assumas, vt quũ perceperis dolores aut accidẽtia sub medicamẽtis oriri (siue multis vtaris, aut paucis) prçter cõmunẽ vsum, ab eis abstineas, ac de alijs tibi prospicias: nam quoduis medicamẽtũ inferẽs dolorẽ vulneribus, aut permittẽs, statim abijciendũ est, & nullo modo superponẽdũ. Tẽpus etiã inter ligaturas erit obseruãdũ secũdũ alimẽti vulneris digestionẽ, vnã tardius aut citius altera factã. Est cõmunis terminꝰ tamẽ horarũ duodecim: quæ plus minusúe requirũt, illis etiã pro sua ratiõe fuerit cõniuendũ. Hæc à me dicta sunt, quia solẽt ex inordinato ligãdi modo plurimi dolores oriri. Quũ ex medicamẽti defectu nõ fuerint, facilius accidẽtib. huiusmodi cũ diligẽtia præuenire poteris. Vnicũ est cõsideratu maximè dignũ, vt summopere dolores omnes euites, ꝗ nõ sunt ex vulneris agnata natura: nã quacũq; ratione sint alia, nihil boni prçsagiũt. Cauẽdũ erit etiã (vt sæpius antea dictum est) à sanie fœtoreq; medicamẽtis ea propulsantibus, quæ si debiliora fuerint, quàm vulnerũ prauitas, ab ista vincũtur. Quapropter efficaciora fortioraq; sumito quũ ea signa videris. Sçpius accidere solet,

V

vt vulnera mutētur, ac in deterius vergāt sub optimis medicamētis: cōsultū erit mutare sępius etiā ipsa medicaméta, si nō, pauca requies erit vulnerib. Hoc signū est multorū accidétium, vbi medicamētū recedés à vulnere, bonū finé curæ nō indicauerit. Olea vulneralia nō permittūt accidētia, nec potiōes vulneratorū, ꝑsertim si cōstiterint ex eis, quę singula mēbra corp⁹ inquietátia pacificát, & quiescere faciūt. Vnguēta pariter vulneralia suā in ligaturis ꝓprietaté habét, vt singulis duodenis & octōis nōnunquá horis innouētur. In omnib. tamen medicamētis notandū est, vt ea quę vulnerib. apparét esse cōtraria, mutētur, & eorū loco applicētur alia. Quū etiā refrigerio fuerit opus, aut alio simili quouis auxilio, mox administretur. Quáuis ista recepta sint optima probatissimaq́;, nihilomin⁹ vix fieri potest, quin aliquādo subuenire necessitati sit op⁹ nō magnis artibus, at sola refrigeratione. Siquidē vulnerati quádoq; naturá ꝓná habét, vnus ad potiones vulnerales, alius ad emplastra, & alius ad olea balsamaq́; pariter vulneralia, quispiá alius ad fodicationū emplastra, vel ad sublimata destillataq́; pronus erit alius. Hæc & similia cōsiderāda veniūt, nō ista nēpe: hoc medicamēto plurimi curati sunt, ergo & iste curabitur eo. Varia sunt. n. genera medicamētorū, & hominū variæ naturę: quę quidē omnia ꝑpédéda sunt. Medicamētorū propriorū adhibēdorū & nō, erit habēda ratio, vulneratorūq́; proprietatū, atq; medicamentorum est facienda compara

tio,necnon alimenti vulnerũ ad illa. Vidẽdũ etiã vt ex vulneribus nulla ſanies, nec fœtor, neq; vermes exeant. Quicunq; iuxta prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quę plura deſiderantur,in alijs ſuis capitulis enarrata ſunt,experientia quoq; docet indies. Hæc tria potiſsimè notãda veniũt vt ſuprà,nẽpe,quòd infirmi & medicamẽta ſimul conueniãt: vt ligatũ ſit iuxta normã excrementorũ: & poſtremò ſecundum euitationẽ ſaniei, fœtoris, dolorum, & ſimilium.In his enim potiſsimæ curarum animaduerſiones conſiſtunt.

Quũ verò fodicata profundaq; vulnera ſuis in cauernis aliquã ſaniẽ cõgregarint, obueniendũ erit hoc modo ſcilicet,vt myrrha ſaleq; vino decoctis atq; ſolutis, ꝑ ſyringa in fundũ vſq; vulnerũ iniectis abluãtur & mũdificẽtur. Itẽ patiẽs tali ſitu iacere cogatur, vt ſanies effluere valeat,& nõ rodat in profundũ.Quę reliqua ſunt annotãda,docet vſus & experiẽtia.

CAP. XVI.

De concluſionibus vulnerum ita fiendis,vt poſt curam nihil oriatur noui,ſed ſolidæ ſint ac permanẽtes.

VVlnus omne concluditur: eſt enim ſanandę carnis ars ipſa facilis admodum, venarum autem & neruorum potiſsimè cõſiderãda. Nã in iſta curarũ totũ cõſiſtit negotium,quã qui calluerit, Chirurgus erit, non ille,qui ſimpliciter curare vel concludere vulnera nouit.Bonæ vulnerum concluſiones

æſtima-

æstimatione plurima dignę sunt, post quas nullum subsequatur damnũ, qđ sępe solet, vt aridura, cicatricum apertura, spõgiæ, necnon alia multa. Vt ab huiusmodi tuta sint acciden tibus, quædam arcana sunt in Chirurgia, quibus curandum interarcentur.

Ex porris & radicibus eorum spongiæ nascuntur è vulneribus aliquot libras æquãtes. Dum curantur vulnera, possunt euitari lauamento quodam à prima ligatura statim adhibendo, postquam radices porrorum apparuerint, quæ facilè cognoscuntur. In istius loturęliquore madefiant fila, vulneribusque imponantur pro porrorum extensione. Lotura fit ex sale armoniaco sæpius à tartaro sublimato, postmodum super marmoreum lapidem resoluto. Vbicunq; hoc vsus fuerit Chirurgus, optimè cõcludet absq; periculo damnorum subsequẽtium, quibus pręuenire maximum arcanum est.

Accidere potest etiam, vt post conclusionem vulnera rursum aperiantur, & per se, tandem suo tempore cancri, fistulæ, noli me tangere, vel ferrugines oriantur. His etiam inter curandum præuenire potest Chirurgus, præsertim vbi radices adhuc tenellæ sunt atq; recentes (aliàs enim in vulneribus patefactæ fuissent) viridi oleo vitrioli quum abluta fuerint vulnera statim à prima ligatura, quæ dicta sunt euitantur, eorumq; radices mortificantur, ac per saniem vnà cum excrementis

vulnerum alimenti per purgationem exeunt, ab ista ſanie non eſt quòd terrorem concipias. Hic verus fiſtulas, & omnia cancrorum luporumq; à radice tollendi genera, necnon alia quæq; corrodentia damna modus eſt optimus, antequàm enaſcátur, tam in profundo, quàm in plano.

Sæpenumero ſolent etiam aliqui fluxus in iunctúris poſt concluſiones oriri, cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto, vel imminuto, vel iuxta lunæ quartalia, poſtmodum ariduræ, membrorúmue contracturæ ſequuntur. Iſtis etiam præueniendum erit ſtatim dũ curantur vulnera, vt quum perceperis dictis mutationibus temporum aut lunæ, pariter augeri dolores, iudicium facias accidentia talia cum tempore niſi præuenias, enaſci debere. Quapropter leuibus obuenias purgationibus iuxta reſpectum perſonarum oportet, vt pillulis artheticis, & ſimilibus: & in vulnera quandoq; dolorum pręcipuè tẽporibus laterinum oleum calefactum infundatur, & ita poſtmodum ligẽtur. Non aliàs cum cęteris accidentibus agas, quum apparere videris ea, præuenire mox addiſcito.

CAP. XVII.

De animaduerſionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis quàm in alijs, & neceſſarijs.

Etſi

ETsi de fodicatis vulneribus antea satis amplè dictum sit, nihilominus, quòd alijs tardius curantur, & præsertim vbi medicamẽtum non pertingit fundum, aliqua consideratu necessaria iam repetemus. Quòd secta fundum vulnera palàm faciant, fodicata verò non, periculosius cum istis quàm cum illis agitur. Quanquam rarò cõtingere soleat, vt in illis oriatur accidens, vbi fodicationum curata sunt emplastris, quæ vetant illa: tamen apprimè notandum est, quum remedio maiori consilioq; sit opus quàm aliàs.

Præter ea quę de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in vsum & necessarium veniunt: prius, vt potio vulneralis administretur: posterius, vt lotura aut lauamentum fiat immissionibus per syringá toties repetitis, donec clarum atque mundum effluat. Lauamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, sale, &c. pro discretione iuxta necessitatem ordinatè proportionandis. Post huiusmodi lauamentum immittendum est oleum vulnerale per idem instrumentum in fundum vsq; vulneris, & ligandum emplastris quę diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciæq; mirabilis in fodicatis vulneribus.

Si fortè vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitus ratione tendant, imperabis vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorsus eximi queant: nam

per latera ſemper defluunt in fundum, operationesq; medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum ſit erectum, & orificium eius imum reſpiciat, ni fortè balſamum aut oleum immiſſum eſſet. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplaſtra curare mitius deorſum, quàm ſurſum verſa.

Eſt etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorem diligentiam requirant quàm alia vulnera, nempe quòd ex propria ſui natura magis in deprauationem tendant alijs. Cura nauiter igitur, vt ab eis congelatum ſanguinem expurges, ventris naturalem cõſerues mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potiſsimùm vbi iam vulnera foetorem emittere cœperint putredinis, ac ſi Perſicus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauernoſæ quoque vicinę partes apparerent, ac ſi foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulnerib. curandis, inuenies in aliorum vulnerum curis. Iuxta hos proceſſus omnes fodicationes curare ſecurè poteris, & abſque dubio: nam Deus creauit completam ex omni parte medicinam, quapropter non eſt (quod ad eam attinet) anxiè cures. Niſi fortaſsis impoſsibile quid, vt lignum quod ob multitudinem ramorum nodorúmue concurrẽtium findi nequit, occurrat. Medicamentum à monſtroſis

ſis terretur, quum non reperit iuxta veram naturam formatos homines. In iſtis quidẽ cùm difficiles, tum dubioſæ curæ ſunt, eo quòd propriam naturam deſtructam habeát. Quid cum his igitur poteſt agere Medicina?

CAP. XVIII.

De cuſpidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

ALatæ cuſpides iaculorum aut ſagittarum in vulneribus remanentium, vix elici poſſunt, ob hamos in carnem ſe figentes, quum extrahere quis conatur: ni fortè maxima fiat induſtria, tali nempe, vt ſi torta ſint in vulnere, dirigantur alæ rurſus æqualiter ad orificium non aliàs quàm intrarunt. Verùm vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Itidem cùm globulis bombardarum ſolet accidere, qui vi quadá in iuncturas & oſsium cauitates eiaculati ſunt, ac ob ſui contuſionem formęq́; rotundę mutationem ita comprimuntur, vt eximi nequeát. Quanquam de radicibus & herbis multa ſcripta reperiuntur, quę proprijs viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus iſtorum virtus in illis tantùm operatur, quę per incuruationem aut intumeſcentiam ſolidam non reluctátur eiuſcemodi viribus attractiuis. Cum itaq; hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum eſt vtilius.

Quòd autem seræ fuerint apertæ, vel è parietibus euulsi claui fixissimi, vel è vulneribus, à Magis id factum est, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt in eandem similitudinem, & hac arte clauos è parietibus extraxerunt, pessulaq; forium retraxerunt, aut eleuarũt, serasq; per attractionem aperuerunt iuxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & sagittarum sunt alatæ cuspides. Nõnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex se virtutem habebant attractiuam, & postmodum vbi cum syderibus cœlestibus in similitudinẽ cõuenerunt, non aliàs attraxerunt, quàm de magnete suprà diximus. Ex eo nullo modo sequitur vnáquamq; herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, sed ea tantùm quæ cõstellata sunt: & ista cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilũ, cum in omnibus rebus mors existat.

Sunt etiam verba quędam constellata, quibus ea quæ prædicta sunt, extrahuntur, duobus digitis tantùm admotis. Artes istæ naturales existunt, certæ, probatæq;, necnon incantationis omnis aut diabolicæ superstitionis expertes, ad hominum vsum & vtilitatem datæ.

Quum ignoratę fuerint artes huiusmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinæ partes omnes putrefaciendæ sunt, quousque latus

latus admodum pateat exitus: aut incisio fienda, vel protrusione sunt ad alteram partem oppositam eximenda.

Finis secundi Tractatus Chirurgiæ vulnerum recentium.

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIAE RECENtium vulnerum D. Theophrasti Paracelsi

Præfatio.

Lia ratione quàm armis in humana corpora sępius infligũtur vulnera, eisdem subiecta medicamentis. Nam etsi canis morsus armis non fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus & infectionibus extrinsecis. Itidem osium rupturæ, vulnera carnis etsi non sint, osium vulnera tamen existunt hac ratione sub Chirurgia comprehẽsa. Sic etiam adustiones quocunque modo factę, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percusione factus, & gelu frigoreq; maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vnà cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoscat ea quæ posit in similibus, & quę non: posibilia

bilia queque, necnon impoſsibilia: quid ad Chirurgiá pertinet, quid verò non: quid mortale, quid non: quid ad vitam códucat, & quid non, &c. Tandem opus eſt impoſsibile quodque relinquere, & poſsibile quoduis in ſua potétia conſeruare curareq́; ne fiat impoſsibile: nam ad iſtud nulla medicina reperitur, at ſolùm ad illud poſsibile nempe. In poſsibili namque mors etiam continetur, vt in impoſsibili: in poſsibili tamen amobilis, eo ſcilicet vt conſeruetur ne fiat impoſsibile.

Hoc itaque Tractatu dicetur de vulneribus quę alijs quàm armis infligūtur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinēt, quę quidem indiget vſu maximo, diuturnoq́; tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente ſolùm comprobatum fore non debet, at in aliquot cétenis diligentia maxima, necnon animaduerſione ad naturales proprietates. Tum demum his vſibus continuis diſcitur cognoſci natura, nec prius operari poteſt Chirurgus, aut ſeipſum talé agnoſcere. Apud inutiles & nullius aut minimę ſaltem ęſtimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, pręter verum ordinem ab eis vſitata: quorum Chirurgus vſu longiſsimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vſum redirent, iuxta ſui tenoris potentiam & vires. Nam ſpeculationes Chirurgum non efficiunt, at artes, quę pariter ſpeculationes non exiſtūt, ſed experimēta manu

reperta.

reperta. Hæc postmodum sequitur contẽplatio, quę propriè dicitur ad naturam animaduersio, quînam ea sit vtendum. Postremò venit experientia similium artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absq; armis cum regimine, &c.

CAP. I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibẽdorum similibus, & primò de canũ rabidorũ morsibus, &c.

PRimûm ad canum rabiosorum morsus hoc esto remediũ, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorderit, inde mox ille morsus vnitur cum felle choleraq;, tum demum sæuiunt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in esse, deq; minimo maximum excitant.

Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera, solùm bibatur aqua frigida continuò, tamq; magnis haustibus, vt iterum per os eijciatur. Cauendum est & abstinendum à vino. Ceruisia tamen quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ quæ fient ex oxiacanta, & prunulis syluestribus, aut ex pomis, optimæ sunt.

Itidem & frigidis cibandi sunt, vt brassicis

albis contusis & acetosis ita per se confectis vt in Germania solent, & ita copiosè, vt etiam euomát. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas folicula senæ, & folia rosarum in lacte sero suo priuato, & huic decoctioni benedictæ laxatiuæ parum admiscebis, & frigidam bibat vt moderatè purget. Non est quòd verba medicorum communium cures, dicentium, senæ folia melancholiam purgare: hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, rosarũ etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, quum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod bene redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excesserit vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosaceo cum succo oxiacáta mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis.

Considerandum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non est opus, vt suprà diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Vbi tamen in aliam complexionem huiusmodi canum tenderent morsus, vt quum cholerę parũ sunt obnoxij patientes, istorum esse debet mitius regimẽ. Non in rabiem incidũt omnes,

omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens iuxta cuiusq; naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens vnusquisq; possit incidere demõstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

CAP. II.

De regimine vulneratorum à morsibus anguium, serpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

INter venenatos morsus periculosi magis existunt illi qui per choleram fiũt, alijs qui casu: periculosissimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium est, vt in cibum administrentur ea, quæ stomachum, iecur & cor tuentur atque præseruant. Nam venena mox tẽdunt ad cor: non enim cupiũt solùm in membrum læsum imprimi, sed ex sua proprietate nobilissimum hominis membrum inuadere, quod quidẽ hac ratione præ cæteris præseruandum est.

In defensionem cordis aliorumq; membrorum principalium, statim atq; perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum in quo calibs candẽs aliquoties prius extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutissimè contusorum ℥.ij. fuerint additæ, necnon specierum de gemmis ℥. j. calidum in potum haustumq; primùm administretur, alijs verò vicibus frigidum hoc

ipſum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Poſtmodum ſit potus eius vinum rubeum calibis, ſicut oleum, extinctione præparatum, cui theriacæ parum admiſceatur, & pro quolibet hauſtu ʒ. ſs. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus donec ſignum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum ſitis inuadat nimium patientem, detur interpoſitis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Eſt etiam philonium perſicum poſtremę huic potioni mixtum, perquàm vtile, ſæpius poſt olei hauſtus potum, in membrorum capitalium defenſionem: contradicant licet omnes quotquot ſunt medici.

Nihilominus vbi ſitis non naturalis interuenerit, non eſt neceſſarium vt omnino ſatietur: eſt tamē indicium veriſsimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiuſmodi ſitim extingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua roſacea cum camphora ſandaloq; mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digeſtibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento ſitum eſt, vt ſuo capitulo dicetur.

CAP. III.

De regimine ſeruando in rupturis oſsium, & in ſanguine congelato intrinſecus.

In

IN rupturis oſsium non eſt ciborum & potuum cura peculiaris habenda, niſi quòd eis vti quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibuſq; moderatè cibentur, &c.

Eorum tamen quibus ſanguis intrinſecus eſt congelatus, cibus atq; potus purgantibus commiſceri debent, vt hordei decoctio cum pauco reubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum ſenę foliculis, aut terebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo ſimul cum pertinentibus medicamentis obſeruandus erit, iuxta magis aut minus, pro neceſsitatis exigentia.

CAP. IIII.

De diæta regimineq; pro his qui patiuntur aduſtiones.

IN communioribus aduſtionibus diçta minimè fuerit opus, at in illis tátùm quę mortem inferre poſſunt. In iſtis regimen optimum erit medicamentum, quo ab internis ad exteriora calor aduſtionis attrahi valeat. Verùm ſi nimium penetrarit, externis remedijs omnino retrahi non poteſt, quapropter intrinſecus etiam refrigerijs & extinctionibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt ſedi ſucco aquę permixto, aut cucurbitarū ſucco mixto cum tiliarum florum aqua per pannum expreſſa:

& acetum rosaceum cibis admixtum plurimùm prodest: & alia quæ suprà posita sunt. Non diutius tamen his vtendum erit, quàm summè necessarium fore videbitur.

CAP. V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

HIs qui frigore sunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere longo, vinoq; mixtum in potum adhibeatur: eisq; cibus condiendus est, plus minúsue iuxta frigoris intensionem. Iis verò qui in mortem vsque gelati sunt, ardens aqua theriaca mixta, radicibusq; tuscilaginis detur potanda non modicè. Hæc si haberi nequeant, zingiber vel caryophylli, cardamomum, & grana paradisi coquantur simul & administrentur calida, postmodum sudent.

CAP. VI.

De curis morsuum à venenosis animalibus externè factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusuis artificibus accidentium, coagulati sanguinis & gelu.

De morsibus canum rabiosorum, & alijs.

MOrsus canum in tres species diuiduntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes existunt. Omnium rabiosi pessimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu na-

ſu naturam hominis inficit, vt in eam rabiendi mordendiq; proprietatem inducat. Poſtea choleræ morſus eſt, quum canes irritati mordent; ſecundum hic malignitatis locum obtinet, eo quòd cholera cum morſu remanet in vulnere. Poſtremò qui fit à canibus non iratis, at ſubito motu, minus omnium periculoſus, tum facilius curabilis exiſtit. Luporum etiam & porcorum ſylueſtrium ac ſimilium animalium, non aliàs quàm canum ſunt curandi morſus: non tamē ſub rabidis, aut ſub cholericis comprehendendi.

Conſiderandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morſus canum rabioſorum, hominem eo vulnere poſsit etiam rabioſum efficere: quod ita contingit. Quum canis mordet, eo momento ſuam naturam integrè fixam habet in hominem, & eo loco potiſsimùm, in quem arripit. Mox atq; ſubitam læſionem homo ſentit, retrogreſſus totam ſpeculationem habet in morſu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantaſię momētaneę, vt ſpeculatio hominis imaginatione canis inficiatur, nō aliàs quàm vbi duo fumi, redolens vnus, & fœtens alter, ſimul cōmiſcentur. Nam licet imaginationes non ſint ſenſibiles, corporales tamen exiſtūt vt venti, miſcentur etiam vt iſti, vel fumi.

Habet hominis phantaſia vires attractiuas magneti ſimiles, quibus alias phantaſias ad ſe trahit, non ſecus ac ſi quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipſum ab iſtius phanta-

ſia trahitur in phantaſiam alterius, vt ſit in iſta prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo ſua phantaſia canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam tranſmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabioſa natura corrumpiturque, vt conditiones in homine ſimiles fiant illis quæ caninæ ſunt.

Euenire namq; ſolet, vt homo talis rabioſus etiã fiat, & in homines irruat vt canis, ſtomachumq; ſimilem acquirat, & eo modo conditionatum, vt canum inſtar voret, iſtorumq; proprietates complures quæ ex ſua natura ſibi minimè contingere poſſunt, at ſolùm ex imaginationibus antea dictis. Quapropter nõ ſunt iſti morbi naturales, at naturæ maximè contrarij. Et quum rabioſos homines morſus canum efficiunt, eorum eſt rabies canum rabiei ſimilis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quæuis etiam vt calores, tumores, paroxiſmi, necnõ ſimilia, concurrentia, non ſunt communibus ſimilia, nec infirmitates accedentes cum alijs conueniunt. In iſtis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus, at eorum in cura primum hoc ſit, nempe vt fel & cholera purgentur acerrimè, ne dominentur, cholera potiſsimùm: nam hoc loco ſic inficitur, vt niſi repreſſa, hominem interimat eius virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent,

ſiue

siue coloquintida, vel agarico, esula, succo ex sambuci corticibus, reubarbaro, similibusque constet: quanto violentius, tanto melius infernè, superneque pellendum erit absque respectu.

Inter purgandum exterius etiam refrigerādum est, illis quæ vermem interimunt, vt stupefactiuis, ranarum cruore, oleo mādragoræ, similibusq;, donec dolor cesset omnis. Ligētur vulnera morsuum huiusmodi fodicationum emplastris, sine pice græca tamen compositis.

His tribus remedijs, vtpote purgationibus intrinsecis, refrigerationibus externis, & fodicationum emplastris, poteris omnes canū rabiosorum curare morsus. Et si his cessare nollet rabies, opiatis vtendum erit iuxta consuetudinem eorum. Ab his nullius dimoueri te suasionibus permittas: nā per illa sedatur optimè rabies. Inter quæ potissimum & optimum est sulphur à vitriolo per tostionem & præparationem depromptam: poteris etiam alijs vti notissimis. Varia purgationum, refrigerationū & opiatorum describi recepta possent: verùm hoc loco non necessaria, tantùm illa quibus fiunt vt suprà, compositionem ex vsu discere debes & industria tua successu tēporis acquisita.

Reliqui morsus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus nō indigent, sed externis, vt superius narratum est:

communes verò morsus medicamentis in secundo Tractatu positis ad vulnera. Hactenus de canum sit morsibus dictum, solum hoc restat, vt admoneamus eos qui curam istorum agent, nisi medicamentis præscriptis vtantur, subsequi facilè hæreditarias infirmitates aut perpetuas posse, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne simile cõtingat vobis & patientibus.

CAP. VII.

De morsibus anguium, serpentum, lacertarum, & similium infectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morsibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum est, aperiuntur venæ, & hoc ipsum in se recipiũt. Est quidem veneni proprietas, vt per venarum cõductus fluat vsq; ad earũ originem: vt si capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: si iecoris, isti: si cordis, etiã isti. sic de reliquis. In eo loco periculum est mortis metuendum, quapropter internis medicamẽtis vtendũ erit, ad cor & reliqua interna membra tuendũ, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum, atq; defensiuis ad exterius membrum à tumoribus & veneno in eo iam existente vindicandum.

Preseruatiuum internum hoc esto, videlicet vt sumantur mitridati ℥.ij. theriacæ vnc.j. quibus

bus immixta sit vnc. j. ss. coralli rubei, & pro necessitate patientibus adhibeatur: nam dosis administrationis nõ bene describi potest: experiendo igitur addisce per te hoc ipsum cognoscere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non est melius quærendum.

Medicamentum supra vulnus applicandũ est, vt fodicationũ emplastrum hoc, quod ex lithargyrio, gummi & mumia cõpositum est, & ad huius vnc. iij. addas quatuor gummi singul. vnc. j. coquas omnia simul & liquefacias, postmodum super vulnera liges, vt moris est. Animaduerte quum vulnera melius habere cœperint, vt mox inde fodicationum emplastris illa cures in finem vsq;. Fac in istis vt velocissimus existas, ob veneni velocitatem.

Defensiuum ad membrum vngendum, & vulneri superponendum est, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hypericonis, & rosarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in sole suo tempore. Hoc aceto madefacta linteola calefactaque sæpius imponantur aut superponantur membro, donec tumor & calor inflammatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, salamandrarum illatorum optimum remedium est, vt sumatur vera terra sigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) saliua in pultem conteratur, & morsibus dictorum animalium superponatur: hæc venenum adimit.

CAP. VIII.

De cura rupturarum ossium.

QVum talis ossium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non sit, eo loci fieri debet industriosa coniunctio, vt vnumquodq; suum locum proprium occupet. Postmodum vtendum erit suis medicamẽtis. At si in similibus rupturis aliquod vulnus apertum interueniat, fodicationum emplastris & oleis vulneralibus, vt ad vulnera dictũ est, vtere, tum supra hæc eis quæ ad rupturam idonea sunt.

Rupturæ bis quouis die curandæ sunt, cõpressę tamen & extensæ ferreis annulis iuxta Chirurgorum expertorum vsum. Hoc instrumẽto potest omnis ruptura curari, præter motionem coniunctionis: quod excellentissimũ est in rupturarum curis. Et nisi diligentia summa curentur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris cõplexionibus, quæ facilius alijs inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, iuxta locum & accidens. Erit igitur summè cauendum ab inflammationibus, maximè quòd putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non possint, at foramina generẽt, fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis

ſimis pannis bis, ita ſecurus eris ab accidentibus.

Amotione comprimentium aſſularum disiungitur cõmiſſura partium, aliàs disligando fieri minimè poteſt, & præter huiuſmodi ſolutiones etiam fit.

Nam ſi ligare voles in aſſeribus, comprimere debebis acerrimè, panniſq; ſuffulcire, quibus operationibus oportet neceſſariò tumores oriri, necnon paroxiſmos. Et vt moris eſt, iſtiuſmodi tumefactiones manè diminuũtur, & per cõſequens laxantur ligacula, quo fit vt etiam diſnectantur quæ coniuncta fuerant: & priuſquàm ea comprimas, accidit quod euitare putas. Hac de cauſa non potes rupturã, vt æquum eſſet, curare, ſed potius inflammas ad putrefactionem, aut inflectis vt ſemper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinatè cures vnicum, nõ ſemper tibi tamen ita ſuccedit. Eſt ars curandi rupturas oſsium certiſsima, nec niſi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Ad rupturas oſsium curandas, herba quædã Sophia nomine dicta, Sclauonijs optimè nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus eſt præſtantiſsima. Summè neceſſarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, vt rupturam poſtquã in ferreis annulis fuerit, optimè vul-

neralibus oleis inungas circumquaque. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe consolidæ maioris libras duas, aristologiæ rotundę lb.j. coque simul in vino & aqua, post in pultes cōtundátur, & exprimatur aqua materiæ tantùm addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat bis in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Communis est etiã & certissima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulneralibus vel similibus balsamis, aut fodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hîc adducere multa recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

CAP. IX.

De cura coagulati sanguinis, qua pelli potest.

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, vt trusionibus, casibus, percussionibus, &c. vel in corpore, vel in membris. Quum aliquod membrum graui nimium percussione contusum fuerit, impossibile est vt in eo fiat iterum naturalis vnio læsi cum circumstantibus, quia mortem in se recepit à percussione vel trusióne: quapropter auferendum erit separatione prius quod mortuum est, vt à reliquo vitam recipiat.

At ſi percuſsionibus, truſionibus, aut caſu coagulationes intra corpus contigerint ſanguinis, mox in putrefactionem tráſeunt: nam ibidem ac in membris extrinſecis tamdiu reſiſtere non poteſt, ob internum calorem in corpore, qui ſic in deterius pronum eſt, vt quicquid in eo læſum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendũ eſt remedium eo loci quàm in extrinſecis, ad internorum defenſionem principaliũ membrorum, quæ facilè tali ſanguine mortificari poſſunt. Nam vitæ radices intrinſecus exiſtunt, extrinſecus rami. Quapropter magis metuendæ ſunt internæ, quàm læſiones externæ: hac ratione citius illis quàm iſtis obueniendum erit, & abſq; mora.

Sunt itaq; duæ conditiones remediorum pro coagulationib. Externarum, hoc eſt, percuſsionum vel contuſionum remedium, vt locum oleo laterino perungas, poſtea liges cũ aceto roſaceo. Non eſt quòd cœruleum colorem auferre cures, at reſoluere, tum abeunt per ſe colores. Inter cætera quæq; præſtantiſſimum oleum ad omnia externa membra contuſa fractaq;, hypericonis exiſtit ac vtiliſsimũ. Itidem & olea vulneralia, balſama, & ex fodicationum emplaſtris tracta, ſunt in vſum qui dictus eſt, vtilia.

Ad coagulatum ſanguinẽ intrinſecus, multa recepta poſſunt adferri. Sunt aliquã

tamē corpora prętantiſsima, è quibus omnia conſtant remedia, quorum ego tibi ſeligā potiſsima, nempe reubarbarum, ſperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, oſtrucium, vel brancam vrſinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram ſigillatam, hirundinariam, reuponticā, lapatium maius, aquam valerianæ, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridium, agaricum, ſcolopendriam, yſopum, aquam cardui Mariæ, ſal gemmæ.

Non ignorandum eſt, omnes purgationes aut laxationes coagulatum ſanguinē pellere, quum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam caſus aut contuſionis, inungi debet prędictis medicamentis ad exteriora membra poſitis, ad mitigandum. Poteris etiam clyſterijs vti, iuxta neceſsitatem. Manna pariter eſt excellentiſsimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priuſquàm ad maturitatem perueniás, acribus vtaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

CAP. X.

De combuſtionibus, ignito ligno, aqua, melle, uel oleo calidis, aut pinguedine factis.

HOc Capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Accipe butyrum, liquefac, & ita calidiſsimum effundes in aquam frigidam, & coclea, ri tamdiu agitabis, donec vt nix albeſcat.

Poſt-

Postmodum ab aqua separabis, & emplastrũ ex eo factum adustionibus appones: hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico superetur, alia multa post vnum statim aliud emplastrum superpones, donec totum incendium extractum sit, atq; tumor subsederit. Hoc ipsum ex larido poteris conficere: prout butyrũ præparato. Iam aliquot adustionum capitula ponam, & remedia, quibus latius instrueris.

CAP. XI.

De adustionibus, quæ liquefactis calidisue metallis, sale, aut vitriolo coquendis fiunt.

ADustiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fusores & alios metallarios, aliam salium, vitrioli, & aluminũ coctores. Similiter cum eis quæ fiũt ex mineralibus, vt torrẽdo, liquãdo, euaporando, necnon illis quę sub montibus igne subterraneo fossoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis qui cinabarim, & minium, ac similia conficiunt.

Primò commune fit vnguentum omnibus adustionibus vtile, hoc modo.

Accipe nucum oleum, seuum ceruinum, & liquefac simul, inunge combustas partes: hoc vnguento metallicę combustiones curari possunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant, & econtrà. Verùm sub

curæ finem post extractionem incendij, curabis medicamentis vulnerum, aut siccis pulueribus, aut croco Martis, vel croco Veneris. Si verò salium adustiones vitrioli & aluminum his extingui non possent, aqua ex squamulis ranarum viridibus aquæ supernatantibus vtere. Nam quoduis remedium extrahi se non permittit, nisi prius extinguatur eo loco, in quo quidem existit, vt quod fulgurum ictibus, aut sub montibus, vel coquendo cinabarim, factum fuerit, inueteratumque. Verùm vbi mox à principio remedium adhibetur, prædictis medicamentis iuuari potest: si non, profundius indies fixum retrahi se non patitur: quod ab initio tamen amotú facillimum erat. Caue ne impertinentibus extinctionibus vtaris ab exordio, sed vide vt simul semper inflammationes extrahas, & nisi iuuet, optimis & potissimis opus hoc exequere: postmodum si curam admittere nollet, vulnerum curato medicamentis. Fodicationum etiam emplastra combustionum extrahunt incendia: verùm ordo suprà positus est optimus. Alia multa reperiuntur, extinguentia extrahentiaque, sed ob eorum leuitatem relinquere volui, & solùm ea quæ communiter omnibus adustionibus vtilia sunt, ponere.

CAP.

CAP. XII.

De incendijs à bombardico puluere, sulphure, nitroq; factis, & similibus.

ANimaduertendum est in adustionibus à puluere bombardico factis, aut eis, quibus inest sulphur, aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter extinguibilem. Quapropter vbi quæ præposita sunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ sequuntur vtere: tandem post extinctionem incendij, cura medicamentis vt suprà.

Similia remedia fiunt ex eis quæ sunt humida per se: hoc est, naturam habent aqueam vt semperuiuum, cancri, nenuphar, & linum palustre. Horum tusorum accipe succum, & eo laua partes adustas, quarum incendia facilè non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt adustiones omnes.

CAP. XIII.

De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorũ, & alijs puluere tormentorum incußis.

AD extrahendum incẽdium à globulis causatum nota remedium, hoc scilicet: Lithargyrium in aceto coque tam diu, donec in sal cõuertatur, sed primò debet acetum præparari cum alchali. Postmodũ sal istud lithargyrij soluatur in aquá: hác succo p-

miſce cancrorũ. Iſte liquor in momento qualecunque ſit incendium tollit. Cum igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per ſyringam in vulnus vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore ceſſat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, ſi patiatur incendium, medicamentis vltimis hoc ipſum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum eſt. Verùm ſi fortè neglectum fuiſſet quod iam diximus, vide vt alia medicamenta quæ veniunt in vſum, accipias.

CAP. XIIII.

De congelationibus in aqua vel in ſicco contingentibus.

MEmbrorum congelationes duplicia damna ſecũ adferunt, vt paroxiſmos & tumefactiones. Paroxiſmi ſucceſſu temporis naſcuntur magis indies aucti: verùm tumores in putrefactionem incidunt.
Hoc medicamentum certo certius expertus ſum. Oleum vrinæ, quod in proprio ſale ſuo conſeruatur, congelationibus in aqua natis & ſimilibus omnem paroxiſmum aufert.

Quod inflationes concernit atq; tumores, hoc penes me certiſsimum eſt experimẽtum. Vrina perungantur aut lauentur optimè,
poſt

postmodum fodicationum emplastris ligentur: sic conseruari poterunt, præsertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata sit, post illa quæ dicta sunt, fodicationum emplastris, aut similibus alijs vulneralibus medicamentis erit mundificãdum.

Animaduertendum etiam vbi gelu tenderet ad interiora cor versus, vt patientibus theriacam & aquam ardentem in potum ambas commixtas administres, vt calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationẽ, absq; damno restitui potest in integrum.

Finis primi Libri chirurgiæ Paracelsicę.

CHIRVRGIAE PARACELSICAE LIBER SECVNdus, curas vlcerum continens.

CAP. I.

De cura vlcerum sæuientium.

QVum tibi fuerit oblatus vnũ aut plura patiens vlcera, perquire primùm eorũ origines ab exordio. Si dixerit à frigore prius incepis-

ſe,tandem in calorem fuiſſe mutatum, & aliquoties id accidiſſe: poſt rubedinem ortam in vlceris loco,tumore cum,incendio,duritieq;, &c. huc atq; illuc vagatum eſſe, in vno loco non quieuiſſe,donec temporis aliquo ſucceſſu radicem fixerit,eoq; loci fecerit exitum. Nunc adeſt ſęuiens vlceris infirmitas.

Iſtius cura diuidenda eſt in tres partes. Prima, priuſquàm vlcus enatum eſt: ſecunda, poſt ortum iſtius: tertia, poſtquam curatum erit, quînam in ſanitate conſeruandum.

Primam ita curam aggredere: quum frigus aduenerit, nihili faciens illud tranſire ſinito per ſe,quamuis æquè foret intenſum vt in peſtilentia. Verùm vbi calor irruperit, animaduerte nauiter in quem locum ponere cẽtrum velit.Hoc percepto,myrrhæ rubeæ ſemunciam accipe minutiſsimè tritæ,& albi thuris tãtundem etiã cõtuſum, per ſe ponatur in ſacculum lineum vtrumq;, & coquantur ambo in aceti menſura ſs. & in vini albi menſura vna: poſtmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum ſuper centrum collocabis: & vbi ſiccatum fuerit, humectatum iterum & calidum toties applicetur, donec omne incẽdium conſumptum ſit. Melius medicamentum ad vlcera ſæuientia reperire non potes: bullire permittas optimè. Calefieri ſępius poterit,

terit, ac materiæ plus & puluerum iuxta proportionem addi, coqui latius, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit absoluta.

Secunda fit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine simili cognita, quam suprà narrauimus. Amoue primùm calorem atque tumorem, si adfuerint, dictis medicamentis: postmodum vlcus inspice num indigeat mundificatione: hanc adhibe, si non, consolida.

Mundificatio talis est: Accipe aluminis vsti vnciam semis, in aceto quidem extincti, mellis vncias quinque, aloepatici vnciam vnam, pulueranda puluerizentur, & super ignem coquendo modicè commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur: hoc manè vesperique ligentur vlcera. Si vetera sint & praua, calcinati parum adde, & sic mundificabuntur ad fundum vsque. Mox inde sequitur consolidatio talis: Accipe fodicationum emplastri libram vnam, secundum artem Chirurgiæ compositi, cui croci Martis addatur vncia semis, & calcinati vncia semis, & inter manus commisceantur: hoc medicamẽto ligentur vlcera manè vesperiq; in finem conclusionis. Pro tertia cura videndum erit, vt quod consolidatum est, hac ratione stabiliatur, vt singulis annis aliquot vicibus venæ magnæ, vel varices aperian-

tur, & venæ ſæuientes in ſuris aut nodis extrinſecus, aut intrinſecus, pro damni reſpectu, naturæ proprietatiſque.

Animaduertẽdum etiam inter curandum quales vænæ ſæuientes appareant: ſi putridæ ſint, aut leproſæ, tum aperiantur, & fluant pro neceſsitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conſeruantur.

CAP. II.

De *cura fiſtularum.*

SI patiens offeratur, qui tibi foramen paruum oſtendat ſpumans, inſtrumentoq́; reperias tentando, latius intrinſecus quàm extrinſecus, & profundum admodum exiſtere, petas quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuiſſe primò dixerit apoſtema, quod eò ſe contulerit poſt eruptionem, aut ob inconueniens medicamentum, fiſtulam fore iudicato.

Nunquam hactenus auditum eſt, genus hoc vlcerum ſanatum per ſe fuiſſe, verùm per medicamenta ſolùm, & optimè conditionàta, vel aliàs minimè curabuntur. Duplex eſt iſtorum cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplaſtra, vel alias illitiones. Quum verò ſemel conſolidata fuerint, nunquam amplius erumpunt,

punt, nec indigent conſeruationibus, & minus diæta.

Potio talis erit.

Accipe ciclamini m. ij. ſaniculæ albæ m.j. herbæ ſophiæ m. ſs. coquantur in vino prout vulnerales potiones. Poſtmodum adde charyophyllorum olei per alembicum tracti ℥. j. ſs. Ter quouis die patienti dabis in potum, vt in quouis hauſtu iuſta ſit olei portio mixta & æqualis. Hac potione ſola quæ recentes fiſtulæ fuerint, curabuntur, at ſi veteres, latius procedendum erit.

Ablutio talis fore debet.

Deſtilla ſimul ℥.iij. olei laterini, ℥.vj. olei terebinthinæ, ℥.j.ſs. olei charyophyllorum, per alembicum: & poſtmodum cum additione hac rurſum deſtilla. R. maſticis, myrrhæ, thuris ana ℥.ij. mumiæ ℥.iij. Deſtillato hoc ablue fiſtulam immiſsione per ſyringam vſque ad fundum quouis die bis: & intermiſsis vicibus abluantur eodem inſtrumento ſæpius vino vel aqua ſalſa, vt in eis nulla putredo maneat.

Extrinſecus applicetur fodicationum emplaſtrum cum calcinato mixtum, & eo mane veſperiq; ligentur, ſecundum vſum.

Alia multa reperiuntur, quæ fiſtulas & ſimilia curant efficaciter, vt oleum Saturni, oleum Mercurij, aqua Mercurialis. Hæc certiſſima ſunt, & minimè fallentia medicamenta.

Sæpius euenire solet, vt accidentia similia vel alia nascantur in oculis, auribus ac locis, in quibus emplastris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum esse te decebit, & vtcunque poteris guttulas tres, quatuor aut plures, iuxta commoditatem immittere.

CAP. III.

De cura vlcerum simul accumulantium.

QVum patiens aliquis multa foramina tibi vnum penes alterum ostenderit profunda, & in latum disposita, sicca, vel paucam saniem proferẽtia, in quouis loco sita corporis, pauca, siue multa sint, originem perquire. Si prius multæ rugæ fuerint, duriq; nodi plurimi, quæ postmodum aperta sunt, & mediocrem dolorem inferunt, curabis vt infrà.

Ab eorum exordio sine vt sibi per se faciant exitum, quæ nodosa sunt, & nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris quãdiu duri nodi fuerint ibidem: & si concludantur, non permanebunt. Ad hæc noli corrosiuis vti: nam istis applicatis in aliam conditionem incidunt, & alio loco. Noli etiam propellere quæ certò reuersura sunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in ista resoluere.

Vnica est eorum cura, videlicet in consolidatione sita, præcedente mundificatione: liganda

ganda ſunt ſingulis duodenis horis incarnatiuo hoc. Accipe vnguenti vitellorum ouorum vnc.iij.olei Mercurij ℥.j.his mixtis ligando curabis ea, vſq; ad concluſionem. Vel accipe loco oleorum calcinati magni ℥.ij. & cum vnguento prædicto miſce. Vel omnium accipe loco fodicationum emplaſtrum, cum calcinato magno mixtum, iuxta conditiones vlcerum. Quocunq; horum vſus fueris, ſimilia quæuis vlcera curabis in quolibet corporis loco ſita.

Quamuis talia foramina varias conditiones habeant, ac nõnunquam ſuperiorem partem crurum occupent, inferiorem aliàs, aliquando latera, vel regionem ventris inſtar cinguli, & quandoq; brachia: licet etiam aſpectu ſimilia fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis extant, ac ſub hac vna cura comprehenduntur. Hoc vnicum animaduertendum eſt ab initio, num duros nodos habeant, quibus cognoſcenda ſunt.

CAP. IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

Qvum tibi patiens ſui dixerit vlceris initium atque finem hæc fuiſſe, videlicet nunquam, nec pro præſenti ſenſiſſe dolorem aliquem. Qualecunq; ſit vlcus, vbi ſignum hoc audiueris, curabis vt ſequitur.

Primò quidẽ erit mundificandũ: & poſtea

consolidandum: postremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, aliàs non, nisi fortaßis pusillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplastris: & conclusio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera præter vllam resistentiam.

Mundificatio.

Calcinata misce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentum appareat, absque putrefactione carnis, & fœtore sine, aut similib. quod quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latius vt sequitur.

Cura.

Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia superpone, & liga: quinto quoq; die renouabis emplastrum ab initio semper continuãdo. Si tamen successu temporis maiore mundificatione sit opus, iterum ac toties mundificabis, & rursum ligabis amplius iuxta neceßitatem. Postmodum fodicationum emplastro prosequere, vsque ad conclusionem.

Conclusio.

Accipe crocum Martis in igne per se combustum, aut reuerberatione paratum, non per acetum: hunc vlceribus istis insperge quoq; die bis. Et quum secundò voles eundem in-

spergere,

ſpergere, lauato prius vlcus hac aqua.

R. communis aquæ menſuræ partem quintam, aluminis ℥.j. ſalis communis ℥.ſs. Et vbi mundè laueris, exicca, poſtmodum inſperge crocum Martis, & conclude. Patienti pòſt poteris diętam aut ordinem in cibo & potu pręſcribere, necnon phlebotomias conuenientes ſupra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit vtile.

CAP. V.

De cura crurum quæ per ſe aperiuntur.

SI tibi quis offeratur, ſub genibus crus inflatiſsimum & humoroſum, cum plurimis foraminibus putridis, còncauis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, ſi comperiatur ab initio bullas quaſdam aggregatas fuiſſe, quæ longè pòſt auctæ creuerint, incurabile damnum fore per ſeipſum iudicabis, & indies prauius futurum.

Ad iſtorum curam operationes quinque requiruntur. Prima eſt in vaporibus balneatio: ſecunda, tumorum ablatio: tertia, mundificatio: quarta, conſolidatio: quinta, concluſio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

Accipe hirundinariæ ℥.ij. ſaniculæ vel diapenſiæ, anagalidis aquaticæ, vſneæ lapideæ,

florum ſambuci ana m. j. coquantur in aqua, poſt in vapore calido crus teneatur, aqua non tacta. Potes etiam addere camomillæ m. ij. fimi palumbini m. iij. fimi gallinarum m. ſs. erit eo melius balneum. Hoc manè veſperiq; fiat ante ligationem.

Ablatio tumoris.

Accipe florum taxi, florum hypericonis ana m. ij. florum ſamſuci m. iij. florum camomillæ m. ij. coquantur ſimul in vino & aceto. Poſtmodum expreſſo prorſus humore, flores tãtùm ſuperponantur vniuerſo damno: tamdiu fiat, donec hic tumor ceſſet.

Mundificatio.

R. vnguentum de vitellis cum calcinato mixtum, hoc imple bis quoque die ſine intermiſsione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atque putredinem receſsiſſe videas, tum demum ad conſolidationem tranſi.

Conſolidatio.

Accipe fodicationum emplaſtri ex colophonia vnc. iij. & fodicationũ emplaſtri ex lithargyrio vnc. vj. reſinæ mũdiſsimæ vnc. j. ſs. igne lento miſceto ſimul, & in formam reduc emplaſtri cum croco Martis & calcinato pro diſcretione ſumptis. Hoc liga ſecundum emplaſtrorũ vſum quolibet die bis, & renoua iuxta

neceſsi-

necessitatem. Postmodum abstineas à tumoris medicamento, & à balneo supradicto, solúm vtere hoc emplastro.

Conclusio.

Accipe corticum ouorum calcinatorũ vnc. ß. aluminis vsti & extincti ʒ.j. croci Martis vnc.j.ß. thuris, masticis, myrrhæ ana ʒ. ß. his omnibus optimè tritis vtere vt moris est.

Non est quòd cures etsi crus gibbũ retineat: nam sæpius euenire solet, vt aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quæ per naturam auferri nequit. Animaduertas vt post curam tuos in conuenientibus venarum phlebotomijs opportunis temporibus fiendis instruas.

Si fortè contingat ex cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallinis purgando subtus & supernè simul, & electuario diacubebę confortandum erit, iuxta personarum complexiones. Est etiam patientibus diæta in abstinentiam præscribenda, prohibendaq; repletio quæuis.

CAP. VI.

De cura fœtentium vlcerum.

VBi quispiam habens putridũ crus oblatus fuerit, non ex corrosiuorum genere proueniens, at ex seipso putrescẽs, maximo cũ fluxu, tumore, fœtore, putredineq;

perquiras originem. Si perceperis illum eo loco quandoq; percusſionem, truſionem, ſectum aut fodicatum vulnus recepiſſe, vel aliàs ex læſione proueniſſe quocunque modo, curabis vt ſequitur. In primis hoc loco mundificabis, & poſtea conſolidabis.

Mundificatio.

Accipe recentia pinnacidia abietis de menſe Maio numero triginta, ſucco plurimo reſinaq; plena: coquantur in aqua tamdiu, donec reſina tota exiuerit. Poſtmodum in euaporationem bullitione cogatur aqua, vt reſina pura ſolaq; maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis vnguẽtum confice, quod cum calcinatis mixtum pro neceſsitatis exigẽtia, mundificat optimè.

Conſolidatio.

Accipe ceræ libram vnam, colophoniæ lb. ſs. reſinę quam coxiſti, ℥. iij. & liquefac omnia ſimul. Poſtmodum inijce puluerem hunc, maſticis ʒ. ij. myrrhę ʒ. vj. carabis flaui ℥. j. ſs. adde poſtremò conſolidæ maioris, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥. ſs. Redige ſimul in emplaſtri formam, quo manè veſperiq; ligabis. At ſi neceſſarium ſit in curæ medio mundificare, non prætermittas, vt ſemper fundamentum recẽs habeas, aut fruſtra curabitur.

Animaduertendum erit an cum damnis huiuſmodi non ſit admixtum aliud: quod ſi contigerit,

tigerit, iuxta ſignum operaberis: hoc loco non, at ſuo deſcribetur.

Poſt curam patiens mittendus erit in balneum ſalſum per decem dies aut amplius, vt illa corruptio ceſſet: nam ex humida frigiditate procedit aluminis, quæ per ſalſum balneum caleſit ac ſuperatur.

CAP. VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

OMnium peſsima & intolerabilia maximè cognoſces vulnera, quum patiens de cõtinuo dolore, nullaq; requie conqueſtus fuerit, ob inflammationis vredinem, propriam corroſionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere ſolet ac in cruribus apertis: nulla poteris iſtorum alia ſigna habere.

Cura primò fieri debet per mitigationem: ſecundò per fundamenti boni recentisq; poſitionem: tertiò per conſolidationem: quartò per accidẽtium ſi quæ ſint expulſionem. Hoc genus vlcerum, non niſi quod mite ſit medicamentum patitur. Quapropter ante omnia mitigandum eſt, & poſtmodum vt ſequitur, operandum.

Cura.

Deſtilla per vas retortum hæc olea. ℞. caryopillorum ℥.iij. baccarum iuniperi, ſulphuris vitriolati ana ℥.j.ſs. clauſa peroptimè diſtilletur in oleum. Huic adijce olei laterini, quod

mediam partem omnium præcedentium æquet, trium maiorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem; at istorum inter se partes æquales fore debent. Hæc simul omnia secundò destilla. Quicquid vlcerum illinitur hoc oleo, doloré omnem remittit, qualecunque fuerit. Postea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis est.

Mundificatio.

R. olei de arsenico fixo vnc. v. olei caryophyllorum vnc. viij. realgaris clari, perspicui cristallini vnc. j. permisce, & in eo linteum humectatum superponatur vlceri damnoq; toti, singulis duodenis horis iterando tertiò, tum demum eijcit squamam tenuem, & inferius fundum recentem efficit. Postea sume parum ex mundificatiuo de calcinatis antea posito ad alia vlcera, hoc ipso ter quatérue ligato.

Consolidatio.

Fodicationum emplastris demũ ligato solis in finem vsq;. Non est quòd cutes admodum si primò fueris vsus medicamento, nempe mitigationis & mundificationis: fundum ita recentem ponunt, vt vlcera vulnera fiant leuissimè curabilia.

Accidentium expulsio.

Animaduertendum etiam est ad accidétia quæ solent vlceribus cómisceri: nam aliquoties

ties rodunt os, aut nigrum faciunt, quãdoque neruos & venas, aliaq; similia. Quod vbi percipies ac ad fundum veneris, non est quòd vllo modo radas aut frangas ossa, prout ex vsu Chirurgorum inexpertorum: at potius extingue calores inflãmationum refrigerijs tantùm, & pòst curã prosequere: nam ea via caro subducit ossa præter vllum detrimentum. Fatuum est ea radere, limare, trapanaréue tortorum instar, cum Deus aliud medicamentum dederit.

Hoc medicamento quæ vsta sunt ossa, vel corrosa, restituuntur. R. olei de camphora per aërem clarificat, iolei de caryophyllis ana ℥.ij. misce simul, & his liga cum alijs ligaturis donec ossa carnibus obducta sint.

CAP. VIII.

De vlceribus in latum corrodentibus.

SI tibi quis damnum aliquod in facie, scapulis, pectore, costis & similibus ostenderit locis aridioribus corporis: animaduerte quum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit vsque post auriculas, dentes & maxillas nudat, costas & scapulas ac similia corrodit, vt inter cætera quæuis vlcera prauius, nec peius fore valeat. Duo sunt quibus istæ curantur fistulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurij dulcedo, si quolibet die bis abluan-

tur aut illiniantur. Oleũ hoc à radice mortifi
cat sal omne damnum istud inferens. Opti
mum ad hoc oleum est Saturni, pòst Lunæ
postea Martis, deinde Veneris, & postmo
dum Iouis. Excellit hæc omnia tamen dulco
Mercurij, qui formam etiam habet olei. Plur
sunt quæ curant hæc vlcera in principio, v
arcanum regis, aquæ Mercuriales, necnon a
lia quædam experimenta. Verùm graues ad
modum sunt infirmitates, quæ leuioribus m
dicamentis minimè curari possunt. Quapro
pter excellentissima quæque sunt eligenda
remedia.

CAP. IX.

De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genu transmutatur.

QVum patiens cõqueritur vlcus suum
in varias mutatum esse formas, nunc
in hanc, iam in aliam, & nunquam ad
priores redijsse, nec in vna persistere, sed no
uam semper induere: indicium hoc tibi suffi
ciat, vt contra præsentem formam opereris,
non contra præteritas. In duobus horum cu
ra sita est. In Mercurio scilicet, qui bonum
fundum efficit absque fallacia: postmodum
in colophonia, lithargyrio, & gummi, qua
consolidant.

Præparatur Mercurius coagulando ipsum
cum aqua aluminis, & istud coagulatum in
puluerem subtilissimum reducendo: hic nul
lum

um dolorem excitat. Commisceatur cum vnguento fusco, hoc illinias vlcera donec fundum bonum acquirant.

¶ Postea fiat emplastrum ex emplastri lithargyrij, olei, & ceræ ana lb. j. & in hoc emplastro siue ceroto liquefiat colophoniæ lb. j. Postmodum inijce thuris ℥. j. ß. & inde mox vernicis ℥. ij. ß. Reduc in formam emplastri, quo ligabis vlcera sæpius vt audiuisti.

Non est quòd plura medicamenta cures, hoc loco tibi sufficiunt quæ suprà posuimus. Nam vlcera similia curam leuiter admittunt.

Terminus.

Vbi diutius ita ex vna in aliam sese transmutarint formam, vltimò in lepram libenter transeunt. Animaduerte igitur ad signa præsentia, ne maiora suscipias, quàm per naturam valeas exequi.

CAP. X.

De cura fluxuum corporalium.

SI cuipiam agnatum sit à parentibus vlcus, est fluxus corporalis, præsertim vbi iuxta complexiones & proprietates personarum correspondent.

Istorum cura non est similis aliorum curis, Nam fonti naturali fluxum adimere, non est facile negotium, aut impedire. Verùm sæpe

ſæpe viſum eſt exiccatos fuiſſe fontes, vel ardore ſolis, aut ipſius terræ ſiccitate, vt nullum fluxum emiſerint amplius. Sic etiam naturales inueniuntur ſoles, hoc eſt medicamenta naturalia, quæ ſiccam in ſe naturam habent, & exiccantem vt ſol cœleſtis: hæc perquirenda ſunt. Qui tamen ſiccæ ſunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter abſumunt, vt in vlcus erumpere non poſſint.

Primum ſit abſtinentia remedium: nam quid prodeſſet exiccatio ſolis, vbi rurſus incideret pluuia repleretq́;? Poſt dietam exiccatio ſequatur per crocum Martis ſubtiliſſimum, qui naturalem operationem promouet in homine. Sufficit hoc medicamentum iſtis vlceribus, abundè mundificat, vbi tamen opertum ſemper teneatur, ſiue fluat, ſiue non, aërem expetit.

Non ſecus etiam vt fons per aliam viam duci poteſt, & corporalis fluxus, at cum ſumma difficultate: nam etſi quandoque ſit eum ſiſtere poſsibile, rurſum erumpit, fiuntque poſteriora peiora prioribus. Corpus euacuare non eſt ad exiccationem hanc inutile, quo melius abſumi fluxus valeant: at econtrà metuendum eſt ne purgationes alio loco noceant.

CAP.

CAP. XI.

De generibus vlcerum & eorum cura quæ ex crurum fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur.

GEnus istud vlcerum cognoscitur ex eo quòd ipsemet patiens, de suorum vlcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cùm origine, tum deprauationis successu loquitur: cuius quidem prauitatis causa, Chirurgorum ignorantia est potissima, quòd nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac periculum adsit, vnde processit omne malum.

Cognoscere quidem oportebit, vtrum eo loco potest remedium hac adhiberi via, vel alia: tum an iterũ ad vegationẽ adduci queat, os ruptum, vel membrum cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia posui. Si tamen industria tua non possis id assequi, sic facito. Primò quod impurum est, mundifica, tum vt in Chirurgia vulnerum doctus es, prosequere.

CAP. XII.

De cura vlcerum ex propria constellatione prouenientium.

ACcipe chelidoniæ m.iij. foliorum quercus m.ij. trita simul, in fimo putrefiant, & pòst in oleũ destillentur, quo lauentur hæc vlcera: tum ad incarnationẽ insperge

tritum puluerem ex eisdem quæ dicta sunt factum, in finem vsque. Non est quòd in hoc medicamento metuas, quod ad constellata pertinet vlcera.

CHIRVRGIAE PARACELSICAE LIBRI II. TRActatus secundus de curis vlcerum.

CAP. I.

De cura vlcerum per mundificationem.

Onnulla reperiũtur simplicia, de quibus cõposita fieri possunt absque dolore mundificantia. Iam consideratu necessarium est, quænam vlcera mundificationibus curari queant: nam istis minimè cedunt omnia. Quæ tamen eò referuntur, his operationibus curantur perfectissimè.

Hoc te primò scire conuenit, quòd medicamentum cuiq; sit vlceri congruum, vt propria suis appropriatis adhibeas, aut secus faciens errabis, & deprauabis omnia.

Quum sal adurens in se non continuerint vlcera, vel corrosiua, sub hoc medicamento comprehenduntur absque reluctantia.

R. terebinthinę lb. j. vitellorum ouorum numero viginti, misceantur in vnguentum, postea tantundem adde mellis vt amborum est pondus,

pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitando (ne comburatur,) donec fuscum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera manè vesperiq́ue: mundificat enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto fundum ad curam habes optimum, vt nihil relinquatur, quod curam impediat. Si tamen hoc fundamentum ab initio iactum non sit, ad curam peruenire minimè licet.

Notandum est, hanc mundificationē priorem ad perfectam curam non sufficere: quapropter sequens hoc receptum posuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: R. mixturæ superius positæ libram j. terebinthinæ lotæ libram ß. permisce calida simul, non tamen bulliant, & inijce galbani triti, opopanaci, bdelij, ana ℥.j. Scinde, contundeq́ue minutim vt potes, & vt suprà coque cū aceto, vt mixturam habeas omnium. Deinceps adde aristolochiæ rotundæ contusæ ℥.j. ß. optimè commisce. Hoc omnia curabis vlcera, quibus nullum corrosiuum inest, nec sal adurens.

CAP. II.

De cura ulcerum per calcinatā.

IN calcinatis peculiaris est operatio: hoc est in his quæ corrosiua non sunt, vlcera mirabiliter illa curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorare minimè potes, ea tantùm vlceribus conuenire, in quibus vrentia vel cor-

rosiua salia (quæ causa sunt ipsorum) operationem suam perfecerunt, ac emortua sunt. Sæpius enim accidere solet, vt fluxus abundantia, tanquam nubis repentina laceratio fiat, indeque mox vlcus erumpat, & postmodum nihil efficiat amplius. Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentum, peius quid oriri posse, quod sal balsami rursus incendit, vnde permanens vlcus enascitur. Quum ergo similia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout sequitur: Recipe vitella ouorum decem, terebinthinæ ℥.vij.ſs. in vnguentum age, prout moris est: huic adde calcinati ℥.ſs. His bene permixtis, manè vesperique liga: videbis mirabiles operationes hoc loco.

In concludendis vlceribus his, emplastro de resina poteris vti, quo melius pellem obducat. Recipe resinę communis libram j. ceræ libr.ſs. picis græcæ ℥.iij. liquefac simul, & his permisce calcinati ℥.j. & vtere hoc emplastro solùm in vlceribus non vsqueadeò profundis aut magnis, & facilè curabuntur. At si profunda lataque fuerint, poteris hoc ipsum emplastrum indere filis in pinnacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum vlcerum ex abundantia fluxuum ortum habentium.

Animaduertendum in his, vt in principio sæuire permittas. Nam hæc est multarum infirmitatum deprauatio, quòd Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & quum adhuc

sæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit assumptum, siue ligno, fumigijs, aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum amplius medicamentum, non nisi post multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optimè sæuientis naturæ terminum obseruare debet, antequàm incipiat curam: vt non sæuientem naturam lacessat magis, dum in opere suo fuerit, at expectet finem turbationis eius, & fatigationẽ, postquam omnia requiem quærunt. Hoc ipsum felices curas efficit, & Chirurgus eo sibi laudem acquirit non exiguam.

CAP. III.

De cura vlcerum per corrosiua salia calcinata.

NOnnulla per corrosiua calcinata salia curátur vlcera, sed ea solùm, quæ deprauata, & nõ sunt in ꝓprio corrosiuo suo genere, nihilominus curã alia via factã abhorrent. Eius causam esse scias, quòd fundamentum nullũ habeát, super quod carnẽ plantare possent, aut in quo vegetare quidpiã aut crescere valeret. In his animaduertendũ est, nonnunquã vlcera curam suscipere nolle, quæ tñ aspectu pulchra iuxta conditiones vlcerũ existũt. Hoc fit, quia fundus eorũ nõ valet. Quapropter amouẽdus est, donec bonus inuenia tur. Vbi quæ diximus iã nõ apparuerint, isto medicamento nõ erit vtendũ: nã eo damnum

fiet maius & ita prauum, vt vero ſuo medicamento reluctabitur. Certiſsimum hoc eſt, ſtatim atque medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, vt longo tempore pôſt nulli curæ morem gerat.

Cura.

R. alumen vſtum in aceto extinctum, & oleum de arſenico per propriam ſuam reſolutionem paratum, permiſce ſimul in vnguentum. Poſtea fac vnguentum ex vitellorum vnguento cum alumine mixto. Item fac vnguentum cum calcinato vitriolo, & vnguento de ceruſa. Sic vtere.

Cum itaq; ſcire non poſsimus quàm profundè caro ſit auferenda, primò nobis vtendum erit vnguento ex vnguento cum alumine calcinato, ligandumq́ue tamdiu, donec ſanum ſit vlcus, quod plerunque fit in quatuor diebus, aut citius. Si hoc non iuuerit, vtendum erit vnguento cum alumine & oleo de arſenico. Et ſi hoc ſecundum nihil proderit, vnguentum de vitriolo rem perficiet. Animaduertendum vt quod vnguento primo poteſt fieri, fiat, & nõ aſſumatur ad hoc tertium, ac ſi crederetur iſto rem abſolui citius, vtriuſque nempe Chirurgi patientiſque damnum erit: nam rarò bene ſuccedit hoc negotium, vbi melius operari præſumitur, quàm res ipſamet exigat. Chirurgo dedecus maximum eſt, ordinem Chirurgiæ non obſeruare.

Latius

Latius notandum erit, vbi necessum fuerit vti postremo, quandoque eijcit escaram, hanc oleo laterino subleua, butyroque statim superposito, vt separari melius valeat. Nihilominus curandum non erit, etiamsi escara sit adhuc in foramine, sed absque butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem calcinatorum emplastris, & eijcitur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, positioneque pellis indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum, & similia. Verùm ab eis caueat vnusquisque: nam ex ordine Chirurgiæ non sunt hoc loco idonea, quòd martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationeque perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunque talia fuerint vlcera, quæ fundum peruersum habent, corruptione melius & perfectius, præter escaram curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum, hác artem penes Chirurgos omnes fore communem. Puncta duo hæc notatu dignissima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores excitatos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum à carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio.

Recipe aluminis adusti per acetum correcti ℥.ss. salis armoniaci ʒ.j. vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥.ss. in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramē implendo: tum incerato linteo superius obstrues optimè, ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater, & satis erit. Quod nullius est momēti, putrefit, ac separatur à bono sine corrosione, dolore, & præter escaram, ac similia: quodq; remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit.

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

Recipe carabe tritū optimè, & in vase coōperto positum, igne lento paulatim liquefiat: mox atque liquescere cœperit, inijce terebinthinæ tertiam partem, & misce. Postmodum infunde plus terebinthinæ, & misce: qualibet vice, parum huius affundes, donec in vnc.ss. carabis, vnc.ij. terebinthinæ miscueris. In hac materia fila madefiant: si durior extiterit, admiscebis oleum lini, vt illiniri se permittat, & vlceribus indi calida. Deinceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinque dies addere calcinatum iuxta negotij conditionem.

CAP. IIII.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

VLcera quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumpserunt originem, vtilissimè curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidem, eius erit cura frustranea. Maximi namque per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim quum locis quibus non conuenit, applicarunt, eoque plurimos seduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum resoluerunt, &c.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, vt in eius balsamo, quo ad consumptionem humorum superfluorum, putredinum, inflammationum, & corrosionum, vt in cruribus putridis, in quibus operatur potentissimè, qualiacunque, & quantumuis magna, tumefacta, vetera, putrida, foraminata, vel corrosa fuerint. Vbicunque balsamum hoc vsurpatum est, instillationibus, vnctionibus, illitionibus, aut superpositionibus, ad interiora penetrat, & in os tam profundè ac origo latet vlceris, ibidemque mortificat omne quod inutile reperit, à radiceque prorsum euellit: consumit & exiccat omnes tumores, & admiranda siccandi virtute sua tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quæuis hæc

vlcera causantia mortificat, & mundissimè repurgat, vt nullus humor eo loco redire potest amplius, & vti sol aquam in terræ superficie, siccat. Nihil est quod huic balsamo comparari valeat: nam radicitùs & fixè curat, & in pristinum statum adducit ea quæ putrida crurum sunt vlcera. Verùm in alijs non est eius experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balsami tartari.

R. salis petræ libram j. arsenici ℥.j. calcis viuæ ℥.iij. tartari ℥.ix. terantur omnia minutissimè simul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, soluatur, & per filtrum destilletur. Solutum hoc iterum calcina ter: primò coagula, & adde salis petræ tantundem, & iterum calcina, postmodum bis iterum vt prius. Ad postremam coagulationem affunde acetum destillatum, & per destillationem separa toties, donec in dulcedinem transeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, postmodum cum alumine calcinato per acetum extincto quod residuum est in vnguentum permisce, quo ligabis vlcera iuxta consuetudiné. Post horas duodecim animaduerte quî se res habeat, si cũ rubore tumoreq;, paulatim progredere, & singulis vigintiquatuor horis liga semel tantùm, nec cesses, donec rubor & tumor abierint: tum demum ista compositione ligabis

ligabis à priore non vsqueadeò dissimili.

R. purum hoc oleum & lb.ij. addito draganti in aqua rosarum soluti ℥.ij. camphoræ tritæ ℥. ss. optimè permisce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen inijce donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno doloreq; & exiccare, vt non secus ac à facie solis aqua dispareat. Sequere processum hunc, donec in pristinum statum crus adductum sit.

Animaduerte si foramina sint, quæ incarnari debeant, alia compositione fieri debet, vtpote: R. huius olei vnc. v. mumiæ vnc. j. croci Martis vnc. j. ss. olei ouorum ℥. x. misce simul, & hoc ligato: nam incarnat & concludit.

Post conclusionem bonum erit vt eodem oleo balsamoq; per se præter additionem totum perungas membrum diebus decem, &c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in suris aperire iuxta commoditatem, & experti medici consilium erit vtile.

CAP. V.

De *cura vlcerum per ablationem venarum & neruorum.*

CONtigit aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores deciderint subtus genua, &c. ac ibidem vlcera generauerint: & licet eorum salia non sint infecta veneno, tamen quia sunt in alijs locis quàm suis, & ob

eorum abundantiam in vlcus erũpunt, quod in eo locó non poteſt curari, ſed in alio. Quapropter factum eſt, vt iuxta meatum retrogreſſum, ac inuentum ibidem fuerit, materiam peccantem non amplius fore venenoſam, indeque venarum & neruorum ablatio ſumpſerit originem. Hæc tamen fieri nulla ratione debet, niſi fluxus huiuſmodi peccent inferius tantùm, & non ſuperius: aliàs fruſtra futura ſunt omnia, nec ſolùm fruſtra, ſed in dubium adferent vtrùm accidere poſsit, nempe vt vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam ſi natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus eum retrorſum ad corpus reſciderit, eo cordi fit proximior, & ad infectionem pronior. Et ſi contigerit paroxiſmum intercedere, vitam impedire vel auferre conabitur omnino: aut ſi fortè concludatur, operationem in corpore ſuam exercebit mortalem, vel abſque ſpe curationis, damnum hoc relinquet. Quamobrem vide quînâ operaberis, ne fias homicida. Siquidem curare vel medicinam agere prçter artem & experientiam, latrocinio peius eſt artificium.

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem, fieri debet ſupra genua, vbi proprius & conuenientius videbitur abſciſsionibus, aduſtionibus, corroſionibus, aut alijs quibuſuis truncationibus, vt ſatis amplũ vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarum & neruorum

uorum fluxus eſt attrahẽdus, cum ſuperior & inferior pars cõiungi nequeant, fluxus etiam quo prius, deſcendere minimè poteſt. Contigit aliquando, vt fluxus ſuper alias venas deciderit, ac per eas ad ſuum locum rurſum venerit, eruperitq́; : aliàs vt in aliud latus defluxerit, illudq́; deſtruxerit: quandoq; ob abundantiam ambo latera. Nõnunquam etiam per membrorum huiuſmodi trũcationem intrinſecæ fuerunt infirmitates ortæ, vt flaui colores, ſtomachi debiles, infirmia iecora: quandoq; ſucceſſu temporis eſt ſubſequuta mors. Admoneo te igitur in his vt non erres, abundantem fluxum arripiendo, vel aſſuetum, ſed mitem & recenté, in iuuenibus tantùm. Phlebotomijs etiam indies curato pro neceſsitatis exigentia.

Truncationum iſtarum vſus, nec docẽdus, neque laudandus eſt, cùm nulla ſit ars. Alius eſt venas truncandi modus per aduſtiones etiam non adducendus, quòd ruſtici non ignorent. Solùm animaduertas vt locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, vnà cum alijs accidentibus ex truncationibus facilimè prouenientibus. Latius cõſueuit Mercurio ſublimato, & alijs corroſionibus eſcaram eijci: pariter non eſt memoratu dignum, cum ſit vnà cum cæteris præcedentibus carnificum ars; non niſi propter ſummam neceſsitatem vſurpanda. Latius vulnerum poſt curæ modus eſt communis, aduſtio & corro-

ſio, quæ deſcribendę non ſunt, at ſolùm induſtriæ cuiuſuis relinquendæ.

Si tamen expertum ſit per truncationem venarum & neruorũ vlcera talia curari, compertumq; latius in dánum incidi poſſe, meum hoc documentum eſt, vt potionem vulneralem componas iuxta communem vſum, & in potum adminiſtres, ita fiet vt ex foramine fluat egregiè: ſi clarus liquor extiterit, indicium eſt ablationem non procul à foramine fiendam, & quanto proximius, tanto melius, & ſub genu potius quàm ſupra. Quum locum ſciueris, vnguentum iſtud ſuperpone, tam latè ac opus fore videbitur: hoc enim coagulatur fluxus intrinſecus & in venis atque neruis, dureſcitq;, & nõ amplius defluit. Maneat hoc emplaſtrum quatuor aut quinque ſeptimanis: tum demum certus eris nihil amplius deſcendere. Quod citra dolorem omnem fit, ac apertionem.

Quo peracto curabis vlcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplaſtris, per mundificationem aut aliàs: nam facilè poſt curam admittit.

CAP. VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum & ſudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera quę ſub genibus accumulantur, tamen ſub cura balneorum non compreheduntur. Quapropter

propter optimè cognoſcenda ſunt ea, quæ curam iſtam habere cupiunt, aliàs plurima deprauabis vlcera. Nam in iſto balneo particularis conditio ſita eſt, vt ea quę ad hoc nō ſunt ordinata naturaliter, in aliā quàm propriam naturam tranſeant, vtpote in ſanguinis maximam effluxionem, præter eorum vſum.

Quæ verò ſub curam hanc pertinent, ea ſub genu ſita magna, putredinis & cruoris ac ſimilium plena ſunt, crurum putridorum inſtar, & mox atque tacta fuerint, ſanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari poſſunt, etſi alio quouis loco poſita ſint, modò ſigna quę diximus, edant.

Si medicamento ſimili voles vti, vide vt ipſum optimè cognoſcas: nam eius operatio talis exiſtit, vt cruorem putridum, & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis exiccatus fuerit, alijs medicamentis poſtea curandum & conſolidādum erit, ſiquidem balneum ad euulſionem ſanguinis ſuperflui tantùm ordinatum eſt à carnę venisq;, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum ne diutius æquo balneum contines: nam vbi terminum eius pręterieris, aut non repereris, in poſterum & ſanguinem bonum attrahit, vt non facilè, nec ſine periculo ſiſti poteſt.

Cura talis eſt.

R. viridia pinnacidia abietis, quæ ſucci reſi-

næq; plena sint, m. ij. summitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. j. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. j. radicum hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lb. ſs. Coque simul in aquæ tantum, vt sat est ad pedum balneum. In eo manè vesperiq; balneo teneatur vlcus, &c.

Alia.

℞. saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, dragunculi, foliorum quercus ana m. iij. hirundinarię radicum m. j. consolidę maioris, aristolochiæ rotundæ ana m. ſs. pinnacidiorum abietis viridium m. j. ſs. Coquantur vt suprà. Huiuscemodi balneum ad tres dies sufficit, ni fortè fœteat, tum demum innouetur.

Post balneum habeas vnguenta vel emplastra quibus cures optima: nam solo balneo curari nequeunt. Est etiam quòd ea quæ sistunt sanguinem, tibi sint promptissima, vt superuenientem quandoq; fluxum retinere valeas: aliàs abstine prorsus ab ista curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis huiusmodi curis, nisi cognoueris optimè sub istis medicamentis vlcera talia comprehendi.

CAP. VII.

De cura vlcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.

ALia reperiuntur vlcera, quę maximum dolorem inferũt inflammationibus & ſtimulationibus, in eis tamen corroſiuum aut calcinatum vitriolum nullum, nec alumẽ aut aliud quidpiam operari poteſt, neque medicamentum quoduis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, vt fodicationum emplaſtra ſunt vnguentaq́; : nec ad vlcera quæuis alia perquàm vtilia quicquam in eis efficere poſſunt, imò his omnibus indies redduntur prauiora. Iſta quidem vlcera pertinent ſolùm ad curam, quæ fit per deſtillata. Verùm his quum curare voles, vide vt etiam optima conſolidatiua quæque habeas: nam per deſtillata ſolùm curari non poterũt, at præparari, & medicamẽtis obedientia reddi. Quæ potiora ſunt enarrabo: tamen eſt quòd animaduertas ſub iſtam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, quæq́; dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisq́; ſtimulationibus abſque requie.

Pauca ſunt ea quę ad hoc negotium deſtillanda veniunt, vt oleum petroleum, terebinthina, caryophylli, zingiber, miriſtica nux, & ſimilia. Vbi deſtillata iuxta conditionem vlcerum iſtis indita ſunt, omnem dolorem auferunt, & ita mitigant, vt libentiſsimè curam admittant. Pariter omnia quæ glarealem aquam ſiſtunt, in ſole digeſta vel deſtillata conducunt.

Cura.

Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.

R. caryophyllorum vnc. v. zingiberis vnc. j. nucis muſcatę vnc. ſs. deſtilla ſimul per alembicum, & ſepara gradus, quos iuxta dolorum gradus applicabis.

Alia.

R. olei communis vel oliuarum libram vnam, thuris albi vnc. ſs. caryophyllorum vnc. ij. ſs. deſtillentur omnia per alembicum, & ſeparentur eorum gradus.

Alia.

R. terebinthinæ lb. j. petrolei vnc. j. ſs. deſtillentur per ſuos gradus, & ſecundum eos applicentur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat, consolidat, & concludit.

Accipe thuris, maſticis ana vnc. j. ſs. caryophyllorum vnc. j. mumiæ vnc. ij. ſs. bdelij ℥. ij. galbani vnc. j. deſtilla ſimul, & ſepara gradus inter ſtillandum. Poſtmodum oliuarum olei per gradus etiam deſtillati partem æqualem adde miſceq;, & in vitro poſitis ambobus oleis impone: flores hypericonis ad ſummum vſque digerantur, & in vſum aſſumantur.

Vſus eorum deſtillatorum eſt, vt illiniantur plumis integra damna circumquaq; manè veſperiq;. Et ſi fortè interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illiniendum erit

erit abſque intermiſsione.

Quod ad ſuperpoſitionem, optimum erit emplaſtrum de calcinato, vt in priori particulari ponitur, aut in ſecundo.

Horum vlcerũ conditiones attractiua nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplaſtrum, nullum etiá vnguentum, &c. ſiue mitia ſint, aut non, at ſolùm deſtillata, vel deſtillatione præparata. Quapropter Chirurgus omnis rerum omnium deſtillationem callere debet optimè, vt ea quæ pharmacopolarum coquina reſtaurare non poteſt, id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in iſtis vlceribus admiranda pandunt, quoſuis dolores auferunt, ſalia corroſiua mortificant, illisq́ue vires adimunt, & potiſsimùm quæ deſtillata ſunt, imbutaq́ue pinguedine.

Nonnulla balſama ex prædictis deſtillantur cum corroſiuis, & corroſiuam naturam amittunt, fiuntq́ue mitiora per deſtillationem, nihilominus eam retinent qualitatem: iſta mirabiliter operantur in vulneribus.

CAP. VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere poteſt, quòd vires in ſe non cõtineant, ac virtutes hominibus pluriſmùm vtiles, vt ſunt aluminoſa, vitriolata, ſul-

phurata, ſiue acida, ſiue dulcia ſint balnea.

Per medicinam expertum eſt, ea quæ naſcuntur in terra, maximas habere vires, & nonnullas aquas illis eſſe conformes, ac ſalia plurima variaque hoc loco non adducenda. Hac de cauſa tantillam iſtorum hîc facio mentionem, vt cognoſcatur viribus alijs etiam creſcentibus ad curam vlcerum conducentibus non impares aquas fore, cùm vt alia producta ſint naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis, at ab eo loco tantùm in quo ſunt, balneis curari debent, natura ſimilibus: hoc eſt, ſi vlcus aluminoſum fuerit, aluminoſo curandum eſt balneo: cùm illa duo conueniunt, cura feliciter ſubſequitur: & vbi ſimilis concordia non fuerit, fruſtra curabitur. Eſt igitur hæc obſeruanda Chirurgis & cognoſcenda.

Vlcus omne quod fluxum prorſus eiecit, expurgauitque, facilè curari poteſt: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet. nam citius & melius quàm aliquo medicaméto curabitur, ac illa quæ ſunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonſtrant etiam balnea propriam virtutem, vt quæ incarnatiua, quæ conſolidatiua ſunt, & quid ſimplex eorum ſit, aut ſpecies, iuxta ſimilitudinem vlcera ſunt illis committenda.

Summè cauendum eſt, ne remittantur ad balneum

balneum illi, qui ſuapte natura facilè curantur, & vlcus patiuntur, quod non prius curari debet, quàm à radice prorſus extirpetur, ac origo non ſit eodem loco in quo foramen apertum eſt: nam in iſtis vlcerum concluſio peius accidens & quandoque mortem adferet. Si tamen à ſæuitia deprehendantur vlcera fore, ſimiliaque, tum demum concludi poterunt, & phlebotomijs iuxta ſæuientem eorum ſuccurre naturam: his enim propulſantur accidentia quæ ſuccedere poſſent. Accuratiſsimè cum balneis igitur agendum eſt, & certiſsimè, ne quiſpiam ad ſui ruinam ſeducatur.

CAP. IX.

De cura vlcerum à tempore.

NOn aliàs quàm pluuia diu decidens, tempore ſuo poſtmodum ceſſat, & per ſeipſam, vlcera quædam vbi diu ſatis malitiam ſuam exercuerunt, & adimpleuerunt, quieſcunt. verùm hac de cauſa nondum curatum eſt vlcus: id eſt, foramen illud à tempore ſolùm curari non poteſt, quamuis ablata radix & origo ſit, remanet adhuc vlcus.

Hoc loco non eſt opus alio quàm ad vlcera medicamine, quibus nulla materia peccãs ineſt amplius. Inde colligi poteſt, plurimos Chirurgos, ꝗ talia conati varijs medicamẽtis ante ſuũ à natura tẽpus determinatũ, fruſtra laboraſſe: at vbi tempus aduenerit, leuiſsima

quæque res ea curare poteſt, vt emplaſtra, vnguenta, fumigationes, lotiones, guaiacum, & ſimilia, quæ nil operantur in iſtis vlceribus, donec tempus dictum præterierit, & fuerit conſumpta radix eorum. Aliàs vbi hæc adhuc aderit, fruſtra futura ſunt omnia. Hinc fit vt multi guaiaci decoctionem bibant, vnguantur, & fumigentur: quibus hæc omnia proſunt nihil, niſi tempus adimpletum ſit originis conſumptionis.

Tempus hoc igitur animaduertendum eſt, & quum venerit, omnibus remedijs vti poteris quæ tibi ſunt cognita, prout vnctionibus, fumigationibus, & guaiaco: ſi verò non, abſtine penitùs, quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudiſsima ſunt medicamina, meliora quidem fodicationũ emplaſtra, & vnguenta vulneralia, quibus vlcus omne qualecunque ſit, vbi tempus originem illius abſumpſerit, facilimè curatur.

Cognoſcuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per ſe diſponuntur ad curam: hoc eſt, vbi reluctantur, & nihilominus veterem ſuam reliquerunt malitiam, ad huiuſmodi curam ſatis apta ſunt: nam iuuat ipſam et natura. Non exiſtimabis ideo quòd vnum curaueris vlcus, & caſu potius quàm arte, reliqua te curare poſſe: tempus in omnibus non eſt impletum: hoc te conſiderare decet, ne patientes vnctionibus, fumigijs, & guaiaco ruines.

CAP.

CAP. X.

De cura vlcerum per ſparadrap, id eſt, fluxuum retentionem.

VLcerum ſub genibus quorum fluxus à corpore prouenit, eſt alia cura nõ multum ab ea quæ venarum & neruorum truncationibus fit, abſimilis, at pariter intelligenda, quòd in illa prout in iſta fluxuum retentio fiat, ne decidant amplius: & poſtquam ſteterint, ſub genibus curatur vlcus. Verùm conſiderare te nõ ſolùm oportet, qua ratione curare valeas, at etiam, vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi poteſt. Nam per ſeipſam ars dici nullo modo, ſed potius deceptio (cui magis videtur æquipararì) debet. Nequaquam etiam iſtius retentionis vſus in omnibus admitti, nec vſurpari deberet, at ſolùm vbi fluxus eò moliuntur exitum, non ex propria malitia, ſed ex occaſione data. Verbi gratia, ſi damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contuſionibus, &c. ob contemptũ vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad ſe quandoque fluere cogit, quæ tamen aliàs eò non deſcendiſſet. Vbi ſimile quid acciderit, ſparadrap vſurpari poterunt, donec foramen concluſum fuerit: in eis tamen quibus cauſæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum eſt.

Sparadrap ars ligationum linteis & ſimili-

bus executa, non fuit antiquitùs vt iam in abuſu maximo: ſed facta fuerunt olim ex eis quæ ſanguinem & glarealem aquam ſiſtunt, hoc modo videlicet: Accipe limacum domun cularum vſtarum, & corticum ouorum calcinatorum etiã ana ℥. v. lapidis hæmathitis ℥.j. ſs. boli armeni ℥.iij. terræ ſigillatæ ℥.ij.ſs. minutiſsimè terantur omnia ſimul, & cum draganto gummi in aqua roſarum diſſoluto miſceantur in pultes, quibus ligandum eſt ab imo ad ſupremum. Hæc eſt omnium optima ligatura. Nonnulli decem aſſumpſerunt materialia, quæ ſuperpoſuerunt, eo ſuam inſcitiam patefacientes.

Quùm fluxus itaque retenti ſunt, facilè fuerit inferius vlcera concludere. Verùm humores qui ſuperius hærent, abſumendi ſunt aut abſtinétia, vel purgationibus, phlebotomijs, guaiaco, vel alijs exiccantibus, quocunque modo poteris. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omninò certus fueris poſt ſolutionem vinculorum humores amplius non deſcenſuros, at in propriam redijſſe naturam: quod omne minimè fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint. nam ſemper iterum erumpẽt, & conſtantiam nullam habituri ſunt. Quapropter cognoſcere te prius decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIAE PARACELSICAE LIBER TERTIUS de Morbillis.

CAP. I.

De prima curæ morbillorum practica.

HVIVS curæ communis & primus ingreſſus fore debet, vt anatomia cognoſcatur: id eſt, locus, origo, finisq; morbi. Maximi hîc oriuntur & enormes errores, dum lauantur, aut vnguntur iũcturæ, ſcapulæ, vel aliæ corporis partes, ſiue doleant, ſiue non, inconſide ratis accidentibus, quæ ſubſequi poſſent ea de cauſa. Nam ſi latius extendatur vnctio, quàm ipſe morbus, venenum eſt alijs partibus: & non vngatur locus integer æquè latè ac anatomia morbi comprehendit, debilis erit vnctio. Primus eſt huius practicæ punctus iſte quem audiſti: nam quũ iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum quàm ſit morbi locus. Eſt igitur arbor cognoſcenda morbi, necnon ramorum eius extenſio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet ex ſaluatella, in vena locus eius eſt quærendus, & eius medicamentum ſolummodo recipiet, aliud non,

CAP. II.

De potißimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinent Mercurius, Marchasita, & metalla, sine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurij summa purgatio est, præter quã euelli morbilli nullo modo possunt. Eorum purgatio fit per secessum, per os, per lotium, per sudorem, &c. Nihil excellentius, felicius, fixiusque purgare potest essentia Mercuriali, quum præparatur in laxatiuorum ordinem & vires, quorum ista sunt nomina.

Sulphur vitriolatum, est sulphur à vitriolo per elixationem tractum, cuius dosis est vt ellebori albi.

Vitriolum liquefactum, est id quod ex minera trahitur, & coagulari se non permittit.

Mercurialis seúa, est aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus est.

Laxa chimolea, est puluis abrasus à salis mineræ floribus.

Mercurius metallorum pręcipitatus, est reductio metallorum in primã suam materiam, postmodum in seipsam subsidere coacta.

Mercurius mineralium, est oleaginitas quę ex mineris argenti vel auri trahitur, vel ex eis quibus immixta sunt naturaliter.

CAP.

CAP. III.

De abusibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

SVa quibusuis ordinata sunt tēpora, morbi etiam determinatum suum terminum habent ad curam, vltra quem accelerari minimè debent, imò potius medicamentum hac ratione dirigendum est, vt eius tempus cum infirmitatis tempore simul concurrat. Alias, vt vbi medicamentorum tempus æquo citius expirauerit, idem accidit ac dum æstas nimis tempestiuè desinit. Hoc potissimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maximè necessarium, vt istius tempus morbi tēpori valeat aut sciat accommodare: nam iste nec præcipitari, nec tempore Mercurij pelli sese patitur. Quamobrem vnumquodque non vt aliud medicamentum ordinari debet, nec sana membra Mercurialibus viribus arripi, velut fumigationibus, vnguētis, aut lotionibus. Istorum omnium maximam habere noticiam oportet eum, qui volet vti Mercurio vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoscere, vt sciat an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat, quod in posterum erumpere posset.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, constrictiua, repercussiua, opilatiua, stupefactiua, &c. sunt vsurpanda, sed pe-

nes Mercurium tanquam ſcopum erit manen dum. Hic tribus corporibus concluditur, vtpote minera ſua cum ſanguine, quæ præparatur vt Mercurius. Poſtmodum corpus à minera ſeparatum repurgatur igne. Tertium verò corpus eſt, quam in formam aduſti metalli reducitur. Ex tribus iſtis corporibus omnis morbillorum cura petenda eſt, vngendo, fumigando, lauando, &c.

CAP. IIII.

De præparatione Mercurij in vnguentum.

POſtquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum ſimili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum ſic præparabis.

R. mineræ ex qua Mercurius oritur prout in prima coagulatione reperitur, antequàm indureſcat, vel in corpus facta ſit, libras xx. Tere & in aqua pluuiali coquas per horam, ſic decidit impuritas à puro, quod effuſum reſeruabis, & cucurbita deſtillabis igne vehementiſsimo: aſcendet liquor albus coloreq; cœruleo mixtus, hunc ſerua. Poſtea deſtillato phlegma ſeparatoq; balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderoſa fermè vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe granis ij. cum olei ſpicę granis vj. iuxta conſuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud

Aliud medicamentum corporis Mercurij.

R. Mercuriũ corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere stamni, fluere permittas & in aquam verti, quam vnà cum tanto sulphure destillabis, & ascendet oleum in forma lactis ponderosum, absq; aliqua asperitate. Hoc vtere cum vnctione vt suprà, iuxta pondus, &c.

Omnis Mercurij præparatio fieri debet tam diu donec fatigetur, & nullam habeat asperitatem amplius, pòst vtere vt suprà.

CAP. V.

De fumigatione Mercurij.

SI vapore Mercurij voles vti; primò præparandus est in attractiuam naturam. Est etiam quod scias vsum ipsius varium fore posse, videlicet; ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

R. Mercurium & cum sulphure mortifica prout ad cinabarim fieri consueuit. Postmodum à sulphure cum tanto sale petræ quantum vtriusq; pondus fuerit, sublimato, Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum sit inferius & strictum superius ab vtraq; parte vel extremitate patulum. Applica dãni locũ extractè supra vasis orificiũ strictius, vt istud & emũctorium à quo fieri debet extractio è directo conueniant. Cale-

fiat igne lento Mercurius vt non euaporet: fiant hæc omnia iuxta morbi respectum & personarum. Per calidos vapores quos recipit emũctorium à Mercurio per vas sursum ascendentes, operatio melior ac si Mercurij corpus damnum subintraret, efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cauendum est, & à substantia ne ad curam vsurpetur, aliàs vsus eius nouas infirmitates producet.

CAP. VI.

De cura morbillorum per lotionem.

CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta cõmunem vsum addendum est, vt piper, cardomomum, flammula, &c. Nam ista Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit assumenda, quòd illum ad cor vsq; penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum est, Mercurium non latius quàm ipse morbus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur vbi non est opus. Cùm igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli præterire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducit.

Lotio per Mercurium.

Accipe Mercurium per seipsum absq; additione

tione ſublimatum, & aliquot vicibus à liquefacto ſale ſublimetur, ab eoq; deſtilletur ardens aqua, donec amplius non ſit corroſiuus, at abſq; aſperitate. Coque pòſt in aqua hirundinariæ per mediam horam, & effundatur liquor, vt Mercurij corpus non permiſceatur, neque aſſumatur in vſum, at ſpiritus eius tantùm.

CAP. VII.

De curæ morbillorum per corroſionem correctione.

VSus corroſionis omnis eſt, ad ſuperfluum aut infectum veneno tollēdum. Et quicquid in vlceribus naſcitur ſuperflui, non oritur ex eis, at ex radice intrinſecus exiſtente. Sequitur inde cum origo non ſit extrinſecus, omnes corroſiones fore ſuperfluas. Nam quidquid per eas tollitur, iterum vt prius ex intrinſeca radice corporis naſcitur. Quapropter fruſtranea ſunt corroſiua, ſolùm ad internam originem confluendum, & poſtmodum externa tollenda ſunt.

Ex altera parte fluxiones in vlceribus carnem, ſanguinem, neruos, & oſſa quum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum eſt remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tam latè ac infectio ſe extenderit: quod etiam factum eſt. Nam etſi caro ſic infecta, mortua fore prorſus appareat, & os nigrum ac ſi mortuum etiá foret: nihilominus vt linteum

album iam infectum & maculatum, lotionibus vt prius album & mundum redditur, non secus etiam caro & ossa lauari possunt emplastris & vnguentis quæ venenum extrahunt, & mundant carnem sine corrosiuis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusq; separantibus vt suprà fieri debet. In Chirurgia igitur, corrosiua nullius valoris existunt, eorum verò loco hoc emplastrum est vsurpandum. Accipe mellis syluestris libram, aloepatici ℥. j. ſs. aluminis adusti & in aceto extincti aliquoties ℥. j. vitella ouorum numero xx. terebinthinæ lib. ſs. permisceantur in pultes omnia, & bulliant in sartagine donec emplastrum croceum & obscurum fiat. Hoc vtere, nam venenum attrahit, & mundificat.

Potest etiam emplastrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apostoliconis coqui, & optimè mundificat. Nam absq; melle, gummi, ouis, terebinthina, litargyrio, cera, & oleo non potest vllum vlcus mundificari. Hęc omnia Chirurgus iuxta necessitatem & respectu vniuscuiusque patientis & morbi, debet quînam ordinanda sunt, cognoscere, non in vno permanere semper.

CAP. VIII.

De cura morbillorum erronea, quæ fit per adustionem.

Non

NOnnulli solent adustionibus vti, quod vt corrodere fatuum est: nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento solùm vt suprà de corrodentibus opus est.

CAP. IX.

De incisionibus.

EX ignorantia simili Chirurgorum imperitorum incisiones ortæ sunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco cessura, noua curant veterum obliti. Verùm hac via tam posibile foret morbos in aliam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab incisionibus huiusmodi curæ nonnunquam promoueantur, nihilominus corrosionibus aut illis ne pilo meliores existunt. Verum est quòd ex abundáti sanguinis effusione curæ posint accelerari, quòd accumulatus & infectus ille sanguis effluat. Nulla ratione tamen fieri deberet, at solùm per medicamenta prout suprà de corrosiuis habetur, curandum est. Ratione sanguinis venæ sunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & vlceribus affines existunt, vt ex phlebotomiarum ordine cognosci potest.

CAP. X.

De cauterisatione pustularum ex morbillis.

PVſtularum ex morbillis prouenientium cautheriſationis vſus etiam eſt ineptiſsimus: tamen admittendus magis quàm illæ quæ præceſſerunt operationes ob calorem qui hac via frigore gelidis locis introduci poteſt. Contrà quia membra poſſunt exiccari, & humores eorum abſumi, non facilè cura ſimilis eſt aſſumenda: ſolùm in his vbi dolores congregantur abſque fluxu ſub loco in quo dolores exiſtunt, ea cõditione tamen, vt poſt apertionem puſtularum, attractiuorum applicatio fiat, vt infectio quęuis extrahatur, Cauterium in puſtulis per ſe medicamentum non eſt perfectum, at apertio tantùm, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc ſcilicet) applicari ſuperponiq; debet.

Attractiuum potentiſsimum ad cauteria.

Accipe viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in reſinam, vt ſuperius dictum eſt. Huic terebinthinæ tantundem adde, & alterutrius medietatem reſinæ foliorum: coquantur ſimul in mixtionem.

Aliud quod nihil relinquit.

Accipe gummi opopanaci vnc. ſs. galbani, armoniaci ana ʒ. ij. bdelij ʒ. iij. ſoluantur in aceto, cola, & in emplaſtrum reduc, huic impone reubarbari ʒ. duas, colchiconis ʒ. ſs.

galbani, carabis ana ℥. ſs. terantur & immiſceantur.

CAP. XI.

De cura morbillorum per ſudorem.

NOnnullæ morbillorum ſpecies curantur ſudoribus. Nõ tam efficaciter cum theriaca, vel aqua peſtilentiali, atq; fit, quum ipſe Mercurius ſudorem excitat: tum demum in ſanitatem eius hominis id futurũ eſt certiſsimum. In alijs ſudoribus non eſt fidendum, quàm à natura vel Mercurio pulſis hoc medio. Recipe Mercurium cum ſtanno coagulatum, & poſtea minutiſsimè tritum, & in aureum vas profundum ſatis poſitum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata prius affundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus: hac operatione Mercurius, viuum, & ſtannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc ſerua. Doſis eius eſt granum vnum in optimo vino veteri potum. Poſtmodum ſudor imperetur in lecto, ordoque ſeruetur & experientia.

CAP. XII.

De ligaturis per rotulas.

ROtularium vſus ligaturarum eſt potiſsimùm ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus eſt vſus, at ad fluẽtia ſolùm. In his metuen-

dum est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generét apostemata, post indubiè mors irruat. Huic solus præuenit malo Mercurius laxus, qui resoluit apostemata morbillosorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contrà sunt apostematum internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modò qui sequitur præparatum euitantur accidentia.

Accipe Mercurij puluerem, per ouorum aquam toties actum, vt coaguletur. Huius dosis est ʒ. viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus aut alia via simili congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

FINIS CHIRVRGIAE Paracelsicæ.

AVREOLI THEOPHRA-STI PARACELSI TRACTATVS prior, de Contracturarum origine.

CAP. I.

VLTIGENVS inter homines contracturarum numerus, me summopere mouit, duos de contracturis in præsentiarum tractatulos in lucem ædere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiscere valeant, partim, & potissimùm, vt patientibus melius tutiusque subuentum sit. In primis de Contracturis ex læsione dicemus. Earum ergo differentiam quintuplicē esse repperi, quarum quidem omnes, & per se quęlibet membrorum contractionem modò curabilem, aliquando prorsus incurabilem efficit. Singularem quæuis originem habet, sed nō sunt vnius & eiusdē omnes principij, per eandem viam ad locum diuersum, & diuerso modo perueniūt, vnaquæquæ pro suæ naturæ proprietate, sicuti suis capitulis infrà dicetur latius. Illa quæ fit ex læsione corporis, est omniū pessima, de qua primò tractandum etiā esse duximus, externis accidentibus fit, vtpote verberationum, vel fodicationū ictibus, casu, vel aliàs diuersimodè, iaculis,

telis, bombardis, abstrusionibus, fractionibus, &c. Quandoq; propter constipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri solent, vel ariduræ, quarum suo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere solet propter venarũ obstructionem, quæ nutrimento suum transitum impediunt, nõ per naturam, sed accidentibus extrinsecis, vt si cuipiam venæ truncatæ fuerint, nisi per competẽs medicamentum in vulnerum cõclusione ritè iungantur, quod vias, atque meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arterijs, oriuntur contracturæ. Sæpius etiá euenire consueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri vel curæ defectum (quod plerunque fit ex medicamentorum impertinentia, sicuti loco de vulneribus habetur) cõtractura nascatur, cuius cura sub antedictis accidentaliter factis continetur, quia causa per quá lapsus iam factus fuit, carnes & venas obstruxit, atq; mortificauit, vt nerui prorsus in seipsis deficiant, membroque nullas vires adhibere valeant, vnde ipsum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæque refocillari, viuificarique rursus possunt, agetur in posterum.

CAP. II.

De contracturis ex tartaro calculóue procedentibus.

Offertur

OFfertur & alia contractura, quæ procedit ex calculo, vel tartaro, ſub cingulo duntaxat regionem habens, doloribus quandoque maximis præcedentibus, totam illam corporis plus mediam partem interimit, inſenſitiuam & immobilem reddit. Nonnunquam in ventre ſolùm torminibus inteſtina contrahit, quod externè videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorſum incuruat, & femora, feminaque ſuper genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties vſque ad ipſa genua extenditur, & crura, poſtmodum totam corporis partẽ ſub cingulo contractam, impotentemque reddit omnino. Iam de huiuſmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, aut renum & veſicæ tartari, quæ licet iſtarum ſint contracturarum exordia, libro de Lythiaſi tamen, & arenis abundè ſatis explanantur. Arena & lythiaſis in ſpiritu rerum, in ſanguine, & in omnibus quæ concauitates habent, exiſtunt, prȩſertim in renibus, & cum ſanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam iſta materia congelata, vel ad congelationem eo loci quo ſe recepit, ex ſua natura proprietateque diſpoſita fuerit, ſpiritus vitalis, & humor vitæ cordiſq; (in quo ſumit exordium) qui ad femora, crura, pedesque totos pertinent (cum per totum corpus diffuſum ſit) eiusque potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca tranſiens, in quibus tarta-

rum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, per quos transitũ facit, à tartaro vel calculo recipit impresſiones, tartareasq; proprietates, quas retinet; secumq; vehit ad regiones, ad quas à natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora. Quòd si pauca fuerit huiusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & incuruationem dorsi facit. At si paulo plus fuerit substantiæ, progreditur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, infimasque transiens, cõtrahit omnes, impotentesque reddit. Non omnes hac ratione qui tartaro laborant, vel calculo contracturas patiuntur, quòd eorum calculosa, tartareaque substantia compacta coagulataq; sit, vt humori, spirituiq; vitæ permisceri non posſit, illæsiq; renes, & vesicam transeant. Est & alia ratio, videlicet quòd arenosæ, calculosæque substantiæ paucitas, parũ etiam inficiant spiritum, isq; non plus damni poteſt quàm receperit inferre. Hæc est indubia ratio, cur vitę spiritus, & humor, quòd nempe materiam ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lythiasisque materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis. quum igitur venis, iuncturis, oſsibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat, nutrimentorũ ductus obstruit, venas & medullam oſsium frigefacit, vt instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per commixtionem

nem cum ſpiritu vitæ nō immutatur, imò ſemper acrior euadens illum in qualitate magis falſificat, qui rurſus id ipſum quod nutrire tantùm deberet, etiam falſum, non ex ſuo, ſed ex alieno facit. Ex iſta qualitate, complexionum, & naturę contrarietate, naſcitur conſtipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in oſsibus congelatio: ſic vt per acetoſam & tartaream huiuſmodi frigiditatem, prorſus immobilia membra facta ſint: nec ſolùm propter frigiditatem, ſed etiam ob aciditatis aſperitatē ipſæ venæ corroduntur. Corrupta quædam eſt frigiditas omnis ſpiritus expers, & materia ſpiritu carens, tanquam acetum quod fixum eſt abſq; ſpiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditas, ſpiritū nullū habens: quòd alijs corporibus frigidis & humidis nō contingit, quia viuentē iſta ſpiritum continēt, qui nō permittit ea contra naturam aliquid moliri, ſicuti ſcripſimus de acetoſis, in libro de Lapide & arena: quorū etiam generatio, contracturarum ex arena tartaroq; prouenientiū eſt origo, ſpiritumq; vitæ, necnō eius humorē impediens tartarea calculoſaq; ſua proprietate mēbris in inferioribus diſperſa diuiſaq; materia, prout ſuprà dictū eſt.

CAP. III.

De contracturis, quæ ex colica ducunt originem, in manus atque pedes repartitis.

Contracturæ quædam ex colicis pafsionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quòd in alio Libro particulariter tractemus eam relinquentes hoc loco ſcribere prætendimus: quarũ variæ ſunt ſpecies. Nonnullæ cum aridura. Aliæ cum tremore. Aliæ cum membrorum & venarum attractionibus. Aliæ cum venarum prominentia. Cum doloribus aliæ. Quædam per membrorum indormitionem. Aliæ cum vomitu prorumpunt: quarũ omnium colica vt in poſterum audietis, cauſa eſt. Primò cùm tormina colica ventrem exagitant, vt eorũ eſt proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipſa natura, de membris carne minus onuſtis, vtpote brachijs, cruribus, & ſpina dorſi (quibus vitæ ſpiritus debilior exiſtit, ideo facilior ad recedendum à ſuo loco, membriſque læſis ſuccurrendum) attrahit humorem hunc vitę, qui quòd in illis membris paucifsimus exiſtat, totus affluit: non ita quidem à carnoſis. Vbi iã humor vitæ relictis ſuis membris peruenerit in ventrem, à colica materia propter coniunctionem inficitur, illiuſque veneno tingitur (de quo mẽtio fit in deſcriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres ſpecies oriuntur. Vna, poſtquam per ſe iam ceſſauerit morbus abſque medicamento, rediens vnde proceſſerat, victoriam adeptus humor iſte vitalis, ad ſingula ſua membra colicę perniciem ſecum vehit, quæ non aliàs, quàm arena & lythiaſis

thiasis est contractæ naturæ. Talis corruptio quòd contra membrorum naturam illa subintrarit, aliarum instar in contracturam transit, & inde sequitur impotentia. Quòd ex quauis colica non accidat, ratio est, quia substantiæ colicæ parum hoc, ab humore vitæ penitus absumitur. Secunda colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiusmodi materiam consumere minimè potuit, & quod residuum fuit humori vitæ permixtum est, qui postmodũ sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit. Tertia colicæ contractura nascitur, quum sub istis passionibus intratur in balneũ, quia statim atque membra calefacta sunt, calor iste rursus humorem vitæ reuocat in suum locũ, maximè quòd eius sit proprietas ad calorem se recipere. Vbi iam in sua venerit, secum adfert colicæ materiam sibi permixtam, & membris refrigeratis relinquit eam, quæ tandem operatur ex proprietate sua, capitaliaq; membra quatuor impotẽtia reddit. Nonnunquam inter balneandũ, si talis materiæ plurimũ fuerit, quia iam aliàs quã assueta sit (in ventre scilicet, in brachijs, & pedibus se reperiat) continuò membra contrahit: eius namq; salsedinis asperitas (cum nihil aliud sit colica, præter sal vt ignis calore, aciditateq; vehementissimis vrens) venas atq; iuncturas impotentes reddit, vt in alijs suis agnatis proprietatibus efficere solet: aliquando carnes & musculos, vt

acidorum eſt natura, corripit. Talis eſt in iſtis locis contracturarum origo, quæ nihil aliud eſſe videntur, quàm humoris vitæ in colicam attractiones, & poſtmodum iſtius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemq; manens corruptio ſimilis tam diu, donec per eam humor ille vitæ penitùs abſumatur. Ex huiuſmodi corruptionibus membrorum aridura naſcitur, eo quòd natura retrocedere, ſuasq; nutriēdi vires cogatur his amittere: tum propter fellis aciditatem abundantiſsimam, tremor in membris excitatur: in vno tamē quàm in alio magis: aliquando cum retractione membrorum, quòd fellis natura ſit in quæ dominatur ea ſtringere: aliquoties cum extenſione ſuperflua, propter humoris vitæ fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & perſæpe cum debilitatione propter eiuſdem humoris deprædationem à colica factam. Inſenſitiuæ contracturæ ſunt emortuæ, propter humoris corroſionem ab aciditate, frigiditateq; materiæ cō licæ temporis ſucceſſu factam, ſic vt ſtupefacta membra non ſentiant. Sunt & aliæ ſenſitiuæ, quòd robuſtum humorem vitæ retineāt, qui ſe contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum excitant, à colica procedunt, membra nondum obſidente prorſus, ſed partim in ventriculum recepta per fel, eum infeſtat, vti libro de Colica demonſtratur. Quicquid præterea de prædictis contra

cturis

cturis scitu necessarium fuerit, capitulo de cura continetur.

CAP. IIII.

De contracturis, quæ ex cholera proueniunt.

OMnium est pessima quæ cholera gignitur contractura: nam transmutationē contra naturam, ex totius corporis accensione, cùm externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & præsertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hūc modum. Ad excessiuam hominis choleram, fel aciditatis stipticitate sua calorē addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit sanguinem, ex cuius feruore sudant venæ sub cute: sudor hic est sal in quo vi uit & cōseruatur sanguis, vti de sanguine suo loco dicitur: huiusmodi sal ad venas, neruos & carnes transit, ac ad omnia quæ corripere potest asperitate sua. Sic etiam ex impressissima cholera solet accidere, quū per vniuersum corpus sæuit, huius motu sudor excitatur per quàm acidus, qui nulla alia motiua cogi potest in exitum, quàm superfluo calore per cholera ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vnà cū sudore per venas ad sanguineum transit: postmodum acrimonia fluxionis istius, in materialē aquam sal huiusmodi resoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam essentiæ

lem fit in venis & iuncturis commixtio, ſicut in alijs. Poſtquam ſudor huiuſmodi cholera motus iam ceſſauerit, fel ad ſuum locũ redit, ſedatur calor, ſed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera ſudoreq; promotæ ſunt, quia nõ recedunt à iuncturis, in quas receptæ ſemel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adeſt humor vitę, qui cum dictis commixtionibus iunctus, acrimoniæ materialem earum ſubtilitatem recipit, hac etiam brachia pedes, & exteriora membra quæquæ reddit contractionibus impotentia. Periculoſa tandem cura ſubſequitur, atque difficilis, & potiſſimùm in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter ineſt, vt ſanguinem vitæ ſpiritu ſuo prorſus euacuet. Quapropter in mulieribus choleræ contracturarum curę difficiliores exiſtunt quàm in viris, & plerunque mortem inducunt: maximè quòd accedat inuidia, per impreſsionis aſcenſionem orta: quę non aliàs ac fel aſcendit, ac mouetur ab inuidia, ſicuti fel à cholera. Fieri poteſt igitur, vt ex inuidia naſcantur incuruationes, & ex iſtis contracturæ, prout ex cholera proueniunt. Eſt itaque choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus aſcenſus, quo ſpiritus, & humor vitæ contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus ſuum in contracturam ducere, motumque ſimilem in his magis, quàm in alijs contracturis exerere coguntur. Inde fit etiam, vt minus alijs curabiles

exiſtant

existant, raroque penitus curari possint: nisi spiritus adhuc aliquid residuum sit in membris, totusque non fuerit exsiccatus, sic vt ex tantillo rursus multiplicari queat, aliàs frustra curabitur, vt in practica latius.

CAP. V.

De contracturis ab excessiuo potu prouenientibus.

EX vino superfluè poto generátur etiam contracturæ, quę prolixissimæ durationis, membra præ cæteris exedentes, & ex sua natura difficilimæ curationis existunt hac de causa. Vinum spiritus habet subtilissimos: quos vbi potum fuerit, vnà cum humore vitæ permiscet, facileque recipiuntur, cum propter similitudinē, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & sicca suas operationes exercet indomitè: propter sui subtilitatē tartarum in se resolutum etiam cōtinet: inde fit, vt cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exiccet, absumatque, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur suo nutrimento, motu pòst, & vltimò vita: venæ siquidem, vt ex sua natura, stringuntur, arescunt, ariduraque subsequitur, aut crassus spiritu vitæ vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potissimùm illud quod subtiles admodum, tartareosque spiritus non habet. Quapropter ex

aliquo podagra vel calculus oritur, ſicuti libro de Podagra & Lythiaſi diximus, hoc fit ex diuerſitate naturæ cùm vini, tum hominis, vti libro Philoſophiæ noſtræ de varietate creſcẽtium ſecundum naturam, ponimus.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS AVREOLI Paracelſi Tractatus alter, de cura & medicamentis, quæ ſunt contractis adhibenda.

CAP. I.

De ordine differentiaq; ſeruandis in practica.

CVM ſuprà quinque contracturarum origines poſuerimus, æquũ etiam fuerit, earum curas ex ordine deſcribere, q^d præſertim hoc præſenti Capitulo facere conabimur. Eadem præmiſſę contracturæ, nõ diuerſa ratione curandæ ſunt omnes, & in ſui cura non ſeparandæ, quòd eundem habeát exitũ, & principiorum cauſa medicamentis non indigeat. Nam atq; morbus à membris expulſus eſt, & ſpiritus, humorq; vitæ reſtituti ſunt in priſtinũ ſuę naturæ ſtatum, iſti per ſeſe curant, ac omne quod

quod vitiosum est, explodunt. Primò de cura dicimus, medicamenta quæuis ad contracturas aperitiua pororum, humorũ calefactiua, humectantiaq; neruos & arterias esse debere. Hoc tamẽ animaduertendum est, vt in eodem gradu sint, in quo morbus ipse: nam si leuiora fuerint, inutilia prorsus futura: qualitates eorum morbi qualitatibus oportet ex æquo correspondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam aperitiua sint, &c. faciunt ad curam hanc: sed vt inclinationem habeant à forma specifica necessarium est, particulariterq; particularibus etiam contracturis apta sint: qua via, non alia, cura possibilis est. Notandum insuper contracturas in supremo gradu morbi constitutas, & postremò, non solùm siccitatis, humiditatis, caloris, aut frigiditatis, verùm etiam extinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum sanationis gradum obtinẽtibus medicamentis, & quæ ad vitam restituendam membris valeant, curari debere, nõ alijs. Talia proprietatũ præparationibus rerũ naturaliũ quæ sequuntur, at non omnium, acquiri possunt medicamenta. Spiritus vitæ reuocãdus est, recuperandus, & renouandus, excellentissimis & confortantibus plurimùm remedijs, quorum humore nouo spiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus praui cũ suis venenis & infectionibus humores expellãtur, singulari medicinæ practica natu-

raliter hoc ipſum operante. Conſiderandum eſt vlterius, huiuſmodi medicamentum quod iſtis morbis reſiſtere debeat, non commune, non crudum, nec inſeparatum (ni fortè lèuis, & quæ iam ceſſare cœpit contractura ſit) exiſtere debere, ſed ſpirituale quid, corpus totũ penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis iſta cura fieri debet: Vno quidem, vt illa membra quæ ſunt à ſuo loco mota, reſtituantur, vt decet. Altero verò, quòd maximis confortatiuis vti ſunt, Aurum potabile, Oleum Solis, Materia perlarum, Eſſentia antimonij, Arcana quintæ eſſentiæ, Aqua vitæ, Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum eſſe gemmarum, Coraliorum, & ſimilium, paulatim ſubleuentur, confortentur, & in priſtinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula ſint medicis antiquis, vel qui ſaltẽ antiquorũ nomine medicorum ſe venditant, cũ tamẽ antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, nõ eſt quòd cures aliud, quàm vt bene cures: illa tibi clarius in libro noſtro Quintarũ eſſentiarum, & eorum præparationes pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M. ſufficientes canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna ſua liberalitate ſuis dedit creaturis: nam illud eſt ad calorem & frigiditatem, omniumque ſupplentiſsimum, humoris & vitæ ſpiritus ita reſtauratiuũ, vt iſti poſtmodũ quaſuis infirmitates

natura-

naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo positum impediunt corpora peruenire: verùm vnde similem efficaciam nactum sit, hoc loco non, quia libro Quintarum essentiarum apertissimè declaramus. Admirabilis profectò medicina, quę pariter humidum, atq; siccum, calidum æquè ac frigidum curat. Hæc est ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, vt in auro potabili: cuius etiam non miratur quicunq; verè philosophus existit, quòd aurum & eius proprietates, eiusque supremum operationis gradum nouit, in confortatione totius naturæ humanæ: per quá solam omnes morbi sunt, & potissimum illi qui supremum gradum occupant, vt contracturæ curandi. Non aliàs in perlis vel vnionibus, quum præparatæ fuerint: & magis quàm in illis in antimonio, qui virium in corpore est renouator omnium, vti loco de restauratione, vitæque ranouatione ponimus: item in arcano quintæ essentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum subtilitatem virtutes omnes in vniuersa corporis mēbra ducunt, augētq;: singulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, quum ad similitudinem essentię quintæ præparantur. Non minor est in coralio, preciosisq; lapidibus virtutum efficacia, quæ singula pręfatis libris enarrauimus: quod magis requiritur, addemus ad hanc practicam.

Est & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per

fumigationes ex balſamis, & arcanis: per balſama terebinthi, lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi: per arcana, compoſitum, ſolidum & elementatum: quorum deſcriptiones ponemus, at præparationum proceſſus, cum in libro de Eſſentijs exiſtát, hîc ſuperfluè non repetédi. Pariter ad vnguēta nullā demõſtrationem, quod in libro de Ægritudinib. membrorum habeantur, facimus, at ſolùm practicè docemus, curas cuique ſuam doſim & vſum adſcribentes.

CAP. II.

De auro potabili, & oleo ſolis ad membrorum contractiones.

DIximus antea contracturas alio modo curari minimè poſſe, quàm per medicinas in ſupremis gradibus exiſtentes, vt eſt aurum potabile, ſimilesq;, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de Quinta eſſentia dicitur, eſt habenda maxima cura.

Dicitur aurũ potabile, quoties vnà cum alijs ſpiritibus & liquoribus, in ſubſtantiam quæ bibi poſsit, redigitur. Oleum eius eſt, quum ex ſola ſui ſubſtantia præter additioné, oleum iam factum eſt aureum. Quinta eſſentia dicitur auri, quoties ab eo rubea tinctura tracta, ſeparataq; fuerit à ſuo corpore: nam virtus, actiuaq; vis in tinctura duntaxat exiſtit. Doſis auri potabilis eſt ℈ j. qualibet vice. Olei doſis

aurei

Aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintę essentię auri, granorum est trium similium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ subtilissimæ cõmixtorum, maneq́;, sub meridiem, & vesperi sumptorum, pro medicinæ quidem exigẽtia: quę sine corrosiuorum, aut corrumpentium additione fit eius naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permisceri.

Auri potabilis descriptio.

Accipe auri foliati, pulverati, necnon in succum soluti ℥. j. & aceti destillati quantum satis est addito, simulq; destillando toties à se mutuò separato, quoad saporis eius quod adiunctum est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥. v. quas in pellicanum affusas vnà simul per mensem digerendo, perfectum habes aurum potabile, cuius practicã ex libro nostro de Quinta essentia discas oportet: quæque licet multis coloribus non depingatur, vt moris est, par tamen hoc sæculo medicina reperiri nõ potest.

Eius aquæ vitæ descriptio.

Recipe vini ardentis lib. decem.
Rosarum.
Melissæ.
Rorismarini.
Anthos.
Cheiri.

Foliorum vtriusq; ellebori.
Maioranæ ana m.j.
Cinamomi.
Macis.
Nucismuscatæ.
Garyophyllorum.
Granorum paradisi.
Piperum omnium.
Cubebarum ana ℥ ij.
Succi chelidoniæ
Tapsi.
Melissæ, ana lib. ſs.
Cinerum fabarum ℥. v.

Mixta simul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, separa tandem, & vtere sicuti dictum est.

Olei solis descriptio.

Postquam succus ab auro per acetum, vti suprà, fuerit separatus, bulliat quindecim diebus in digestione quę sequitur, deinceps balneo separetur, & in fundo manebit oleum spissum, quod aurum est permixtionis expers. Hoc vtere sicut suprà.

Corpus digestionis eius fit hoc modo.

Accipe succi chelidoniæ.
Aquæ vitæ ana lib. j.
Resoluti solis vt suprà ℥. iij.

Misce simul, & operare sicut audiuisti.

Formula

Formula quintæ essentiæ.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam salis metallicam proprietatem, aut malleationē auferas. Postmodum ablue residentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per spiritum vini. Postremò spiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta essentia.

Aquæ salis constructio.

Sal tritum accipe mundissimum, & albissimum per se quod sine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua sal fieri consueuit, à natura productum sit hoc ipsum liquefacias aliquot vicibus, & subtilissimè tritum ac vnà cum succo radicum raphani mixtum, atq; solutum destillabis, & cum sanguinea dum viridis extitit, iterum pōderibus çqualibus admixtum destillato quinquies. In isto liquore laminatum solem, vti suprà diximus, in puluerem solues. Abluatur hic puluis aqua limpidissima, destillataq; toties donec omnis ab eo salsedo recedat: libēter enim sal separatur ab eo, quòd non misceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corrosiuo, manet aurum per se solum vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Accipe vini mensuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quàm albi, quòd in circulatoriū vas amplum (vt melius rotetur) posi.

tum, & obstructum, ac in balneum maris ad profunditatem vini mersum, per quadraginta dies bulliat. Postmodum effusum in cucurbitã destilla frigidè tamdiu, donec spiritus exierit, & postquam signum suum non dederit amplius, cessato mox (aliàs in secunda parte Chirurgiæ magnæ sic habetur.)

Postquam dederit signum suum, cessabis: nam quod sequitur, est aqua vitæ, non spiritus. vtrumq; valet, quia signum hoc loco duplum apparet, vnum spiritus, alterum aquæ vitæ.

Hunc vini spiritum ad residentiam effundes, quæ est pulueris instar mundissimi, sic vt sex digitorum latorum altitudine supernatet; clausaq; simul omnia vitro peroptimè, digerantur in balneo diebus triginta: quibus tinctura spiritum subintrat, in fundo residet puluis albus. Separa per artem, & fluat puluis; inde fiet aqueum metallum, vel aqua metallica. Spiritum euaporare permittas, vt Alchimia docet, manebit succus liquoris similitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quînam vicem graduabis, per vas retortum pro quantitate materiæ, substantiæq; capax: graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ subtilem reddit huiusmodi substantiam, sed vltra quintam essentiam se trahi non permittit.

(Aliàs

Aliàs eodem Chirurgiæ magnæ quo suprà loco subsequitur, hoc est, ij.iiij.o.vlterius comburitur.

Vsus istius essentiæ quintæ est vt superius, & libro de Quinto esse latius declaratur.

CAP. III.

De medicamine materiæ perlarum, & essentia antimonij.

MAteria perlarum, succus est ex margaritis & vnionibus tractus, & potabilis, ita potens, vt inter spermata nullum illi simile fermè reperiatur, cuius extractionis modus talis est.

Formula conficiendi margaritarum succum.

Accipe libram vnam aceti destillati mundissimi, aquæ vitæ circulatæ libram semis, margaritarum mundatarum vncias quatuor, quæ postquam pulueratæ subtiliter, & præparatæ fuerint, vnà cum alijs in circulatorio digerantur per mẽsem. subsidebit materia perlarum, vt pinguis liquor: qui quum apparebit, separentur aquæ per effusionem succo reseruato, de quo dentur grana sex per vicem. Sunt & aliæ succum huiusmodi parandi viæ, sed hæc est omnium vtilissima.

De essentia antimonij.

Essentia antimonij est purgatio pręter fecel-

ſum, quæ purgat hominem excellentiſsimè ſuper alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in ſupremum vſq; ſanitatis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quicquid penes hominem fuerit impuri delet, ac magis omne quod in homine per hominem indecentis inueniri poteſt. Si tu medicinam hãc vel potius arcanum reperias, imperito ne dederis. Philoſophi, necnon artiſtæ plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum eius purum & perfectũ peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priuſquam naſcerer perſoluerunt. Hoc loco præparationis eius principium non quod in libro noſtro de Quinto eſſe reperiatur, ſed remedium contra colicam ponimus, vt ſequitur.

Ad colicam.

Accipe aquarum meliſſæ.
Vitæ circulatæ.
Succi chelidoniæ ana ℥.iij.
Florum alborum antimonij ℥.j.ſs.

Digerantur diebus duodecim. Poſtmodum ſeparando per balneum, inuenies eſſentiam antimonij, de qua doſim vnam facies ℥. ſs. qualibet vice.

De reme-

CAP. IIII.

De remediorum arcanis essentiæ quintæ, sulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

Accipe florum sulphuris lib. ſs.
Florum alborum antimonij ℥.j. ſs.
Succi auri ℥.j.
Aquæ vitæ circulatæ ℥.x.

Digerantur ad mensem, & in massam duram congelentur. Huius qualibet vice ʒ.j. administrabis.

Aquæ vitæ mirum in modum penetratiuæ compositio.

Accipe aquarum melissæ.
Rosarum.
Cheiri.
Saluiæ.
Balsami ana lib.j.
Piperum omnium.
Cubebarum.
Zingiberis.
Cinamomi.
Masticis.
Myrrhæ rubeæ.
Maceris.
Caryophyllorum ana ℥.ij.
Succi mellis lib. ſs.
Aquæ vitæ rectificatæ lib.v.

Digerantur omnia simul per nouem dies, &

postea separentur, & in pellicano destillentur ad spiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum tostum, & fractum, & simul vnà cum subsequentibus aromatibus digerãtur super cineres per tres dies: de qua sumantur grana quinq; singulis diebus.

Accipe cinamomi.
Caryophyllorum.
Macis ana ℥.ij.
Anthos.
Cheiri ana ℥.ss.
Ambræ ʒ.ij.
Musci grana quinque.
Zibetæ ʒ.ss.
Zingiberis.
Cubebarum.
Nucismuscatæ ana ℥.j.ss.
Amomi ʒ.ij.
Zedoariæ ℥.ij.ss.
Granorum paradisi ℥.j.ss.

Post horum omnium digestionem separa, seruaq; vasis vitreis obstructissimis.

CAP. V.

De medicamento vitrioli, & tartari pro contracturis.

OLeum vitrioli per seipsum absq; additione, sed ex proprio succo medicina est: at quia nõ omne vitriolũ perfectũ, nõ immeritò quod optimũ fuerit eligendum, ex quo phlegma totum, & oleum extrahitur,

postea

postea rectificatur à suis fecibus toties, donec ad spiritum exaltetur: de quo tres guttas administrabis, cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitę pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquirés à fundamento, quàm tibi iam posuimus. Est & aqua tartari tracta de vero tartaro perquàm excellens ad ea quę dicta sunt, vt etiam libro de Quinta essentia scripsimus.

Processus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli tendens ad contracturas.

Ad extractionem spiritus vitrioli, qui est omnium excellentissimus & potentissimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum est. Igne violentissimo, necnon in erecta cucurbita, vsque ad nonum alembicum per reuerberatorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & spiritus hic præparatus erit.

Processus ad aquam tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè destillatum, in pellicano subtilissimè rectificabis, cui quidem aquæ vitæ rectificatæ partem æqualem addes, eiusque decem guttas administrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrádum per vniuersum corpus. Sút & alij lapides, quorum

liquores eádem vim obtinent à natura prout coralia, colorataq́;, quorum hoc loco métionem nullam facimus, quòd pauci sunt, ac Essentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictũ sit hactenus, licet breuiter. libro de Essentijs quære latius.

CAP. VI.

De fumigationibus membrorum contractorum, per extrinseca medicamina.

POssunt etiam contracturæ per extrinseca remedia curari diuersimodè, sicuti ponemus per suffitus & fumigia, prout sequitur. Cõtractum siue pedem siue brachium includes in vas appropriatum satis amplum vt in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit.

Postmodum accendes quod sequitur, & in vas reconditum cooperi, tãtisper ibi maneat donec fumus ille cessauerit: hoc fac per medium diem. Si suffimen vnum videatur non sufficere, plura fiant. vapores in vase densabuntur in liquorem, vt in alembico solent.

Huiusmodi subtilis vapor qui propriè fumus non est, penetrat, membrum calefacit, venas & humorem vitæ refocillat, ac ad naturalem vitam reuocat. Processus hic tenendus erit, donec durabit infirmitas. Instrumenta, vas, & alia quę necessaria sunt ad hãc rem, ponimus in libro de Curis vlcerum vltimo capitulo de vaporibus.

Receptum.

Accipe olei oliuarum.
Olei iuniperi ana ℥.v.
Masticis lib.ſs.
Terebinthinę ℥.iiij.ſs.
Salis petræ ℥.j.& ſs.

Mixta ſimul in cacabo ſuccendes, accenſa peroptimè ſuper fundum vaſis inferius & intus pones, ac membrum teneatur ſupra vaporem, cooperiatur vas fundo ſuperiore ne vapor exeat. Quum perceperis extinctam eſſe materiam, exemptam rurſus accendas, & impones toties, donec tempus ſupradictum impletum ſit. Vapor iſte mirum in modum calefacit ac recreat mẽbra. Sunt & alia ſuffimenta, quorum hîc vnum adhuc ponemus.

Accipe taxi pinguedinis.
Olei oliuarum.
Adipis ranæ minimæ viridis, & calamites appellatæ ana lib.j.
Myrrhæ.
Maſticis.
Terebinthi ana lib.ſs.

Aſcende ſicuti ſuprà dictum eſt.

CAP. VII.

De balſamis, quibus & contractura curantur.

Fiunt & quædam laudabilia balſama, quibus cõtracturæ curantur, & quorum magnus eſt numerus: nos tamen ea ſolũm

huc adducemus, quæ nobis cùm vſu, tum experimento probatiſsima ſunt. His enim calidis membra ſunt optimè perungenda, ſingulis diebus ter, & abſque intermiſsione.

Primum balſamum.

Accipe terebinthinæ deſtillatæ lib.ij.
Galbani deſtillati lib.j.
Gummi elemni deſtillati lib.ſs.

Rurſus deſtilla ſimul, & inde fac balſamum à ſuis fecibus & phlegmate ſeparatum, eo demum vtere vt ſuprà.

Aliud balſamum.

Accipe terebinthinę.
Oleorum laurini.
Oliuarum.
Iuniperi ana lib.j.
Maſticis.
Myrrhæ.
Thuris ſingulorum lib.ſs.

Deſtilla per ſe quæ ſunt eiuſdem qualitatis, videlicet olea per ſe, reliqua tria etiam per ſe, quæ mixta ſimul iterum deſtilla ſemel, & vtere ſicut audiuiſti.

Aliud.

Accipe adipis taxi.
Seui ceruini.
Ranarum adipis.
Ceræ ana lib.j.
Maſticis lib.ij.
Thuris lib.ſs.

Euphorbij

Euphorbij ℥.iij.

Destilla sicuti suprà narratum est.

Aliud.

Accipe gummi opopanacis lib.j.

Galbani lib.ij.

Serapini lib.ſs.

Armoniaci quartam j.

Bdelij quartam ſs.

Simul cõmixta cola per acetum, & in oleũm destilla, cui tandem ea quę sequuntur addes.

Accipe terebinthinæ destillatæ lib.iij.

Olei philosophorum lib.ſs.

Olei laurini destillati lib.j.

Masticis.

Thuris ana lib.ſs.

Myrrhæ lib.j.

Destillentur omnia cum oleo prędicto rursus in oleum, huic ea quę subsequuntur imposita simul in sole digerantur vase vitreo.

Accipe styracis liquidæ ℥.j.ſs.

Ranarum numero viginti.

Adipis taxi lib.ſs.

Aceti destillati.

Vini ardentis ana vnc.j.ſs.

Post mensem exprimes, vsuiq; reseruabis. Notandum est insuper, ex prædictis naturalibus corporibus quodlibet per seipsum sufficiens esse quum destillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiusmodi prępara-tionum vnicam artificem docetur.

Aliud.

Accipe lignorum iuniperi.
Fraxini.
Sabinæ, id eſt Tamaricis.
Fagini ana lib.j.

E quibus arte communi deſtilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanũ, vtere.

Aliud.

Accipe ſeui ceruini lib.iij.
Adipum felium.
Vrſi ana lib.j.
Taxi lib.v.
Hirci lib.ij.

Ex quibus etiam oleum deſtilletur, huic ranarum viuentium ſex libras addito. Poſtmodum rurſus diſtillato, quæque ſequuntur imponito, videlicet,
Seui ceruini lib.j.
Adipis taxi lib.iij.
Ceræ lib.ſs.
Aceti quartam ſs.

Et vnà cum præcedentibus fiat vnguentum: hoc in contracturarum diebus primis vtere potiſsimùm.

CAP. VIII.

De arcanis, & contracturarum alijs medicamentis.

LAtius te Lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non aliàs quàm balſamis contracturæ curari poſſunt,

quorum

quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ similitudinem refert. Qua de re dicuntur arcana, quòd reliquas excellát aquas. Horum arcanorum species quatuor existunt: videlicet Arcana compositum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compositi.

Accipe Alcool vini lib.vj.
Cantharidum ℥.x.
Canapi,
Florum Tapsi,
Camomillæ,
Hypericonis ana m.vj.

Tere, misceq; simul, & in sole, vel fimo digerantur per mensem, destillentur postmodum, & huic ea quæ sequuntur, impones.

Accipe Canapi,
Florum tapsi,
Camomillæ,
Hypericonis,
Centaureæ,
Prunellæ,
Betonicæ ana lib.ss.
Masticis,
Mumiæ ana ℥.i.ss.
Thuris ℥.v.
Lumbricorum terrestrium,
Ranarum ana lib.ss.

Destillentur in circulatorio per octo dies, hoc vtere non aliàs quàm de balsamis suprà dictum est.

Arcanum ſolidum.

Accipe ſucci flammulæ, ex tota ſubſtantia: hoc eſt, ex floribus, caule, folijs, & radicibus.
Succi florum tapſi ana lib.j.
Alcool vini lib.ij.

Digerantur in ventre equino per decē dies, & his vtere ſicut ſuprà.

Arcanum elementatum.

Accipe chelidoniæ,
Meliſſæ,
Erucæ,
Iuæ artheticæ,
Florum tapſi,
Papaueris,
Centaureæ,
Bethonicæ,
Parthenionis,
Hypericonis ana m.ij.

Terantur omnia ſimul, & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimátur optimè, ſuccusq; per circulatorium vas decē diebus aſcendat abſq; intermiſsione, quo liquore tandem vtere: nec erit inutile maſticem addere, ſimiliaque.

Arcanum metallicum.

Reſolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcificetur poſtmodum, & in vſum aſſumatur. Metallorum tamen diſcrimen erit faciendum: Solis eſt aqua metallina

præ

præ cæteris ad contracturas præstantissima. Breuiter hoc loco discurrimus ea, quæ de Quinta essentia libro latissimè contenta sunt.

CAP. IX.

Conclusio de contracturarum curis, per quam earum uires declarantur.

IAm aliquot recepta pro contracturis posuimus, pro maiori parte non incognita, quorum si debito præparatum fuerit ordine, pariter & administratum, quodlibet est ad curam sufficiens. Verùm quòd aliquibus non subuentum est aliquando, causa duplex assignatur. Prior atq; minor, quòd membro spiritus, humorq; vitæ prorsus relicto nullo residuo deperijt, naturæq; medentis intrinsecus, vel naturalis balsami nihil in eo remanserit. Altera maior, est fatum à Deo sic ordinatũ, de quo libro de Fatis agimus. Vtraq; nõ aliàs innotescere medico potest, quàm ex perfectorũ adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nulla demonstratione, per qđ indicium alteram, vtramque dijudicare poterit occasionem, cur nihil efficere possit in contracturarum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerso medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta, cui resisti non possit. Quapropter, quoties vna morbi, toties & eius remedij causa reperitur. Quòd fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defe-

ctus erga medicinam, & naturæ cursum id efficit. Quamobrem hîc in terris spe constantissima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occasiones, & inimicum à corpore nostro pellendi modum cognoscere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem expectare hoc ipsum, quod impedire nullo modo possumus, & in nobis ipsis nullam, at in eo solo spem, ad quod Pater ille noster Deus & ordinauit omnibus in operibus nostris ponere docet: vnde proueniũt ea quæ libro nostro de Fatalibus profitemur. Verum enimuero, cum iam medicinæ tantá perfectionem habeamus, & quod magis est, misericordiam eius qui creauit eam, spe firmissima freti progredimur, quantũ ex eius voluntate nobis est permissum ad resistendum Fatis, medicamentis in supremo gradu, contra supremum infirmitatis gradum constitutis: in quibus etiam infirmitates superandi, post ea quæ dicta sunt magná habemus fidem, vti Prologo primo librorum omnium ponimus.

OPERIS CONCLVSIO.

AD eorum veram & fundatam conclusionem, quæ dicta sunt, notandum erit his qui metallorum essentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoscere, metalla nostra nihil aliud fore, quàm lapidũ communium partem potissimam, optimamq́;, lapidum,

pidum, ſpiritum, gluten, ſeuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta non bona, non pura, nec ſincera, minusque perfecta ſunt: hæc eſt ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognoſci, ſeparari, & per contuſionem ac liquefactionem extrahi debeant. Quo facto nõ ſunt amplius lapides, ſed præparata completaq; metalla ſyderibus cœleſtibus comparãda: quæ quidem, lapides à terreſtribus ſecreti ſunt. Poſtremò ſi quiſpiã inueſtigare cognoſcereque mineralia metallaque voluerit, eſt quòd firmiter ſibi proponat, in communibus cognitisq; mineris ſemper non eſſe quærendum, nec in profundo montiũ, quia ſæpenumero facilius inueniuntur in ſuperficie terræ, quàm in eius vtero, copioſiusq;. Hac de cauſa quiuis lapis in aſpectum oblatus, ſiue magnus, ſiue paruus, rupes integra, vel cos extiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ ſit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aſpernata, vaccæ valorem excedit. Non eſt etiam opus conſiderare latius vnde lapis hic originẽ habeat, aut à quo maiore ſit auulſus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quã à cœlo, quod habet, ortum eſt. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimùm contegit, ſecumq; vehit: hæc notato.

FINIS.

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI DE APOSTEmatibus, Vlceribus, Sironibus, & Nodis in lxii. Capitula diuisum Opusculum.

CAP. I.

De communibus apostematibus ex sanguine prouenientibus.

Antiqui falsò dixerunt ex corruptis humoribus.

ICO quidem ego Theophrastus Paracelsus, apostemata communia, cũ ex sale sanguinis, tum ex vtriusq; humorum abũdãtia suam originem ducere, tanquã ex boni superfluo, propter excessum in apostema translato, post huiusmodi superabundantis separationem à natura factam: quod quum collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum in quo situm habet, quia repletus est vltra suum diametrum.

Nota.

Vbi iam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eo loci naturale centri foret eius emunctorium, transit in apostema, qđ alias per nasum destillasset. Abscessus huiusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eo quòd excessus in sua puritate minimè permanere possit: cum superfluum quoduis putrefactionis sit exordium.

Signa

Signa.

Si tumor ſine calore, frigoreque, ſed cum intenſione & rubedine ſurgeret, ac abſque febrium aliqua demonſtratione, iudicabis illud apoſtema fore commune, tam in iunioribus, quàm in ſenioribus.

Terminus eius.

Si per ſeipſum terminari permittatur, matureſcet, erumpetque: verùm ſi fortè natura balſami parum eo loco habeat, orietur inde vel apoſtemoſum vlcus, aut fiſtula cum dolore maximo. Si tamen balſami ſatis habuerit, per ſe, vel paruo ſaltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Eſt Medice quòd hîc abſtineas à magno magiſterio, vel artis Chirurgicæ nimia ſubtilitate, quæ potius quàm curabunt, inficient.

Cura.

Animaduertẽdum eſt in omnium vlcerũ cura, naturam ſuijpſius eſſe medicum atque medelam, innato proprioq; ſuo balſamo. Sed ſi fortè balſamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balſamum erit introducendum per emplaſtrum oppodeltoch: quod quidem apoſtemata recentia maturando & mundificando curat, vigeſima quaque hora renouando, ligandoq;.

Recipe lithargyrij cocti in cerotum ℥.iij. de incarnatiuis quatuor ℥.ſs. de gummi liquefactis ℥.ij. & fiat emplaſtrum ſecundum artem. In principio tutum erit præuenire phlebotomijs venarum à quibus apoſtema generatur, & ſitum habet: his enim aufertur illa rubedo membrorum per ſanguinis diminutionem, & vnà cum ea tollitur ſuperfluitas boni ſanguinis abundantis, nedum in his tantùm, verùm etiam in omnibus alijs apoſtematibus.

Inter curandum admonitio.

Tria potiſsimùm in apoſtematũ curis obſeruanda ſunt. Primum, vt ſpiritus vitæ fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: ſicuti ſolet in his, qui venenum hauſerunt, præſeruantibus medicamentis noxæ præueniri. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus diaphoreticis, mundificetur, & ſpecificis, quæ non ſolùm clarificant, ſed etiam dolores mitigant. Tertium, vt locus occupatus à toxico præmuniatur. Si carnis aliqua pars, à ſua natura ſit alienata, quod putrefactum eſt eius, auferatur: nam ex eiuſmodi carnis infectione tale damnum infertur ei, quale cõbuſto fit ab vna parte ligno, & ab altera ſano. Quanquam vlcera communiter omnia ſub vna vel eadem cura concludi minimè debent (eo quòd omnibus vitæ fortificatio non ſit neceſſaria, ſicuti patet ex communibus vlceribus, quibus oppodeltoch de mumia ſuperponi debet: hoc enim accidentia

cidentia quæuis arcendo curat illa) nihilominus generalis hæc admonitio non est aspernanda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (nisi per incuriam deprauata sint) quæ alio non indigent, quàm in carne sanguinis purgatione, vel in alijs.

CAP. II.

De antrace.

ANtrax est apostema per sanguinem ex venarum eius prima radice pulsum, vti communia cũ emunctorio proprio: & est apostema radicale quod oritur eo tempore, quo mineralia venena solent apparere: similisque corruptio est ei, quæ fit in mineralium concauitatibus.

Nota.

Eius inuectio primitiua consurgit ex Mercurij mineralibus, & est mineralis cuilibet innatus venæ flos. Inde sequitur tot antraces quot venæ fuerint existere, vt antracem saluatellæ, medianæ antracem, & cephalicæ, &c. quæ causantur ex venarum huiusmodi corruptis cauitatibus.

Signa.

Si calor aut frigus inuaserit cum alicuius venæ liuida nigredine, circunsepta rubore, albicanteque centro, cum vredine, somni priuatione, grauibus somnijs, & irrequieto motu, antracem fore dicas illius membri, & pro

aſperitate critica lenitateque ſuis ad mortem eſt iudicanda.

Terminus.

Meatum ſuum accendit, ac retrocedens apoſtemata bina producit: vnum in radice, alterum in locuſta, mox inde ſequuntur inflammationes, laterum compunctiones, ſitis abſque multa bibendi poteſtate, labiorumq; fiſſuræ, quæ mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaq; fuge cauteria.

Cura.

Primùm eſto virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitũ illius venæ radici. Poſtmodum vſtio ſaphirica circumcirca facta. Deinceps in eſchpharam ducta conſolidatiuis curetur.

Virtus diaphoretica, eſt deſcriptio litontripon, ſi fuerit ſeparata à ſua ſubſtantia: quia tũ accedit radices venarũ, humectat ſanguinem exiccatum, & tum venit ſudor, & eſt ſignum optimum. Species quæ ingrediuntur litontripon, debent à ſua ſubſtantia ſeparari per ſpiritum vini.

Diaphoretica medicina talis eſt.

Accipe vini correcti vnc. x.
Theriaci vnc. ſs.
Myrrhæ rubeæ,
Croci ſingulorum ℥. j.
Liquoris zingiberis,
Piperis ana ℥. ſs.

Miſce

Misce, de quo bibatur vncia semis in optimo vino.

CAP. III.

De cancro.

Cancer est apostema quod ex hæmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atq; mulieribus, ex menstrualium corrosiuo sale meatuum, in locustis manifesta to: cuius salis duplex est, plumosi videlicet, ac arsenicalis differentia.

Nota.

Cancrorum non est alia, quàm duorum, quæ dicta sunt fluxuum, origo. Quapropter in corpore nullis alijs locis imprimuntur, quàm virorum inter humeros, & mulierum ad vbera. Pars eorum maxima rodendo fodit intrinsecus, externeq; minimè cognoscitur, donec sedem suam fixerit.

Signa.

Quum inter humeros, aut in vberibus rubeus tumor exurgit cum propria maturatione, postmodum in vlcerationem transit, rubicundis latè radijs expansis, & fœtorem cũ interuenientibus vredine, frigore, calore, doloreque diutius persistenti concipit.

Terminus.

Successu temporis corrodit, foditque rectà cor versus, mortemque repentinam in sua molitur periodo.

Cura.

Hæmorrhagiales menſtrualesq́; fluxiones amouendæ ſunt per phyſicum: demum per Chirurgum anodo mortificandum erit ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: poſtremò deſcriptione conſolidatiua eodem loco poſita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam vbi reduxeris, accipe ſemper ad vnam libram colchotaris eius ℥.i.ſs. florum æris, proportionem hãc à quantitate colchotaris obſeruando, mixta ſimul vlceriq́; vel cancro ſuperpoſita maneât, donec putreſcant: quod plerunque fieri ſolet in quatuor diebus. Deinceps amouendo ſuperpone mundificatiuum, quod in Noli me tangere deſcribitur, & quum putridam extraxerit materiam, ſuperpone puluerem hunc.

Accipe puluerum ex ſucco chelidonię, parthenionis, centaureæ ana ℥.ſs. mumiæ ℥.j. manè veſperiq́; ligabis.

Anodini deſcriptio.

Recipe ſpernioli, ſucci ſolatri ana ℥.j. liquoris de firnis (vernicis puto legendum) ℥.ſs. & reducantur in formam vnguenti.

CAP. IIII.

De Noli me tangere, praua lentigine, vel ferrugine.

Noli

NOli me tangere, quod & lentigo praua dicitur alias, aut ferrugo, calepini salis est ærugo, quæ se primùm ad superficiem recipit, demum intrinsecus rodit consu mitq́ue, martialis naturæ viribus, carnē quoque ferream vnam è septem corrodit.

Nota.

Genera carnium secundum metalla, cachymica, marchasitæ, vitriolataq́ue notanda veniunt, vt cognoscatur vnumquodq; propriū locum inficere.

Signa.

In facie sumit exordium cum aquosa quadam scabie bullisq́; minimis cum periodo, postea transit in corrosiuam, nasi cartilagines rodendo, maxillas & labia consumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Nisi præueniatur, nasum, aures & faciei formam à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descendit, si latius quàm sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandum est fieri.

Cura.

Initiò si ferrugo nō admodum latè roserit, curetur emplastro de resinis.

Accipe resinæ abietis libram j. farinæ hordei vnc.vj. resinæ pini vnc.viij. reduc ad formam ceroti. At latius progressa medium aut

finem, si propemodum attigerit, mortificatio præcedat, vt ærugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua rosarum superposita, & super hanc emplastro de resinis apposito. Notandum erit in hac cura, si ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam secũdò vel tertiò cedere nollet, imò resistere videretur potius, non est ab anladar abstinendum, nec ab vna ad aliam curam transcurrendum.

Resina abietis fit ex eius fructu viridi in aquâ posito, quoad spissitudo malagnosa conspiciatur: deinde recentem aquam affundes, & aqua decoctione fermè consumpta materiam spissam, vt resinam habebis.

Excellentissima cura est, quum similibus & perniciosis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corrosiuo quidem: hoc minimè tutum, eo quòd patienti foret impossibile tolerare tantam istius actionem, quantam ad curam hanc bene foret necessaria) postmodum emplastro mundificare. Postremò curam eò dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balsamũne ipsius naturæ curare valeat, aliàs frustraneè curabit medi cus.

Mortificatio.

Accipe realgaris cristallini ℥.j. coquatur in aceto per duas horas, & vsque ad exiccationem, huic olei maioranæ ℥.iij. affundes, misce simul:

ſimul: hoc vnguento ſuper pannum pro loci continentia ſubtiliter extenſo ligabis, & oleo ſæpius madefacies forinſecus, ne ſiccetur emplaſtrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Poſt quos ſanies & aqua profluet, quibus etiam perceptis, ea quę ſequuntur ſuperpoſita maneant, quouſque nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

Recipe picis naualis, viſci pini, viſci abietis ana libram j. viſci ex locuſtis de latice (puto larice legendum eſſe) libram j. ſs. larignæ qr.j. Mixta liquefiant cum ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo ſufficiant ad emplaſtri compoſitionem: quod iſto non, alio quouis extrahi non poterit: eo peracto cura mox inde ſequetur.

Conſolidatio.

Recipe ceræ,
Picis communis ana lib.ſs.
Ariſtolochiæ ℥.iij.
Mumiæ ℥.ij.
Antimonij vnc.iiij.

Fiat emplaſtrum quo manè veſperiq; ligabis, vt moris eſt.

Aliud conſolidatiuum.

Accipe reſinæ abietis lib.ſs.
Viſci conſolidæ quartam j.

Succi chelidoniæ quantum ſufficit ad formandum emplaſtrum.

Maximum in iſta cura magiſterium conſiſtit in vnguento primo, & in emplaſtro ſecundo profluxionum extractionibus.

CAP. V.

De heryſipila.

Heryſipila eſt conſumptum ſal vitriolatum, hoc primùm in rubedinem, & corroſione poſtmodum in vlcerationem tranſit. Locus eius eſt inter genua & calces, circumcirca crus: ibidem etiam eſt morbus Mercurialis.

Nota.

Quamuis vitriolatum ſal morbum efficiat, eſt tamen ipſa minera Mercurialis tantùm, à qua proprium receſsit balſamum, & liquor ſalis, eiusq; ſpecies pro quantitate receſſus demonſtrantur.

Signa.

Apparet primò rubedo cum dolore, vredineque maximis, poſtea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis & corruptis, vno penes aliud, & in planum ſubtus excauatis, nonnunquam ſiccis, aliàs flauo claroq; liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas iuncturas (vt eſt Mercurij natura) continet.

Terminus.

Terminus.

Sale resoluto fluxus eo loco producitur, & sal ibidem, ac postmodum reliqua totius corporis salia resoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit vẽtriculi. Postea sal cordis, hepatis, & cerebri surripit, ac tandem chronisatione facta per huiusmodi resolutionem, subsequitur mors.

Cura.

Curę principium est vt ligamenta stringantur cum allahol, ne concurrant alia salia, postea sperniolo mortificandum est, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch consolidandum.

Descriptio allahol.

R. salis anathron ℥.j.
Anodi ℥. ss. reduc ad formam cum oleo de spica.

Descriptio sperinioli.

Accipe spermatis ceti.
Ranarum.
Cerefolij.
Iuniperi ana: fiat destillatio in sole.

Alia descriptio.

R. glutinis aquatici vnc. iij. destillentur in aquam, cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde caphurę vnc.

j.ſs.fiat vnguẽtum, quo cum ligetur crus terno quoq; die ſemel, per tres ſeptimanas continuando. Poſtea ſæpius abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua ſalſa. Curabitur optimè, non aliàs ac ſi medicamentum ſuperpoſitum eſſet: nam eius eſt naturæ medicina prædicta, quòd tribus hebdomadibus etiam operetur poſt eius omiſsionem, donec omnino curauerit. Anacthron eſt genus ſalis quod creſcit in petris, veluti muſcus lapidibus ſupernaſcens, nitri ſimilitudine: non eſt nitrum tamen quod à vitrarijs conficitur. Eſt ſicut vſnea quid, ac decoctum aqua fit vt alumen acidum. Poſtremò vitri formam accipit, ſpumamq; producit, quam antiqui falſò putarunt anacthron.

CAP. VI.

De fiſtula.

FIſtula eſt ſal ex nutrimentis illius membri tantùm in quo ſita eſt, vel eorum excrementorum, latius non extendens ſeipſum, quàm illud ſit excrementum, vel nutrimentum. Ad aërem tantùm, fit apertio cutis, quia ſal iſtud eſt debilius, quàm vt cutem ſub qua latet, fiſtula corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apoſtematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, quum ſal illius loci moritur, oriri poſſunt: etiam ex morte

morte nutritiui ſalis, & excrementorum.

Signa.

Anguſta profundaque ſunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes emunctoria, vel in locis deprauatorum vulnerum, fodicationum, aut accidẽtium, ſpumam & aquam emittentia, ſpacio duodecim horarum ſeſe purgant, dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem ſunt emortua.

Terminus.

Mortis non eſt effectiua, nec alicuius accidentis, at in ſtatu ſuo chronico permanet in mortem vſque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corroſiuum opus eſt hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non eſt quòd ventilis anguſtiam cures, nam trium horum quodlibet operatur excellentiſsimè.

Potio vulneratorum.

Accipe aquarũ ciclaminis, ſcilicet de folijs ſerpentinæ, ſophiæ ana ℥.iiij.

Fiat mixtura ad hauſtum. Doſis ℥. iiij. manè & ſerò, in finem vſque curæ.

Alia.

Accipe aquarum de cornibus cerui lib. j.

Centaureæ.
Confolidæ aureæ.
Parthenionis ana quartam j.ſs.

Quibus impone
Reubarbari.
Mannæ electæ.
Spermatis ceti ana vnc.j.

Huius potionis agitatæ prius vt bene miſceatur, coclear vnum ſingulis diebus bibatur manè, poſt quod vini coclearia tria ſumantur per os. Hoc potu fiſtula mundatur intrinſecus, & per ſe curatur abſq; medicamento ſuperpoſito forinſecus. Poteris tamen hoc emplaſtro vti exterius.

R. de quatuor gummi vnc.ij.
Ceræ vnc.vj.

Liquefiant ambo ſimul, & adde
Viſci de botin vnc.iij. fiat emplaſtrum.

Aqua localis.

R. anodi vnc.ij.
Criſtallini præparati in lapillos ℥.ij.
Aquarum plantaginis.
Ciclaminis ana vnc.x.

CAP. VII.

De herpeta mordace, vel eſtiomena, vulgò lupo.

LVpus oritur ex ſale Mercuriali tantùm, in eo loco in quo eſt, eiusq; centrum figitur vbi defectus maior fuerit: & quamnis

uis adſcribatur hepati, vel per eius curam procedatur, morbus tamen eam per ſe recuſat.

Nota.

Eo quòd in muſculis abſconditur, in quibus periodus mouetur, ab apoſtematibus eſt ſeparandus lupus.

Signa.

Fixus eſt, & in circũferentia centrum ſuum coagulat intrinſecus ad os fodiens, vrit, calloſosq; nodos tandem procreat vſque ad mortem.

Terminus.

Herpetæ mordacis ætas eſt annorum triginta, vel quadraginta, membrum non conſumit, ſuo loco manet: verùm ſi morbus acutus inciderit, mortalis eſt: pariter ſi carbunculus, vel antrax acceſſerit, de cura deſperãdum eſt.

Cura.

Refrigerio primùm opus erit, demum remedijs muſcilaginoſis, ad callos nodosq; tollendos, poſtea curetur per oppodeltoch.

Muſcilaginoſum remedium.

Accipe liquoris de mumia.
De maſtice.
De caphura ſingulorum ℥.ſs.
Muſcilaginis de fœnogręco.
De pſillio.
De citonijs ana quãtum ſufficit pro incorporatione. Vſus eius eſt, ſicuti emplaſtri oppodeltoch.

Refrigerium, vel infrigidatio fit sperniolo, anodino, per quinque aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

Accipe realgaris cristallini ℥. j. olei ardentis ℥. ij. cerusse ʒ. ij. fiat vnguentum. Circumponatur lupi circunferentiæ tātùm, vt in medio nihil sit. Renouetur singulis duodenis horis semel, vsq; ad sextum vel octauum diem: depone postmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per se, quo facto lauetur manè vesperique hac aqua, superponatur etiam infrascriptum emplastrum secundum artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

Accipe aque glutinis, rosarum ana ℥. vj. parthenionis ℥. v.

Emplastrum.

R. olei lini lib. ss. aëris viridis.
Ceræ ana quartam j.
Fiat cerotum, cui superaddantur
Bdelij colati ℥. ij.
Liga secundum artem.

CAP. VIII.

De malo mortuo.

Malum mortuum est colchotar narcoticum, non inter apostemata, sed inter pruritus connumerandum potius: à centro

centro surgit in superficiem, loca sola Saturni Mercurijq; solùm occupat.

Nota.

Cum spiritus somniferi separantur à sua circumferéntia, membrumq; suum arripiũt, vti quoduis narcoticum, non aliàs & colchotar istud expellit.

Signa.

A pedibus primûm incipit, ac sursum assurgit, cutemque post duos aut tres annos, vt corticem insensitiuam efficit, cum angusto foramine.

Terminus.

In vlcerationem terminatur, sibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, postmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauterijs est incipienda cura, quibus tollitur id quod in superficie fuerat, & postea per oleum de piperibus ad menses tres administratum.

Cauterium.

R. sulphuris liquefacti.
Liquoris de colophonia.
Olei de carabe ana ℥.iiij.
Thuris ℥.iij.
Resinæ abietis ℥.vij.

Fiat mixtura super ignem, calefac optimè,

postea supereffunde singulis diebus duodecies, & pes bene perfusus hac pinguedine, per dies tres aperietur.

CAP. IX.

De serpigine.

SErpigo nihil aliud est, quàm sal aluminatum, ab aëris elementis extra suum chaos expulsum ad cutem secundum aëreorum expulsiuorum operationem.

Nota.

Quum elementatum aëris per suum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, substantiam salis aluminati relinquit in superficie sui chaos: & quia sal aluminatum est minerale, suum effectum habet in superficie.

Signa.

Vbi maculæ quædam nascuntur in cute permanentes, vel non, fixæ siue non fixæ suo loco fuerint, rubeæ, luteæ, croceæ, vel albo permixtæ colore, quauis in parte corporis, iudica serpiginem existere.

Terminus.

Vltimò per totum corpus dispergitur, bullas paruas producendo, postea crustas, indè fissuras, postremò tandem vlcerationes.

Cura.

Aëris purgatio præcedere debet, pòst vsus cauterij sicut in malo mortuo, deinceps per plantaginem curabitur.

Munda-

Mundatiuum aëris.

Accipe ſucci cichoreæ.
Gamandræ ana lib.j.
Succi capillorum Veneris lib. ſs.
Mannæ ℥.ij.
Liquoris vitrioli ʒ.j.

Fiat mixtura & deſtillatio per alembicū vſq; ad oleitatem. Doſis à ʒ.j. vſque ad tres.

CAP. X.

De gutta roſacea.

GVtta roſacea prouenit ex croco Martis habente naturam, qui in carne ſubiecta Marti, per totam cutem circa poros expulſus eſt, & crocea tinctura, Martialisq; ſine tinctura ſanguinis, aut carnis eſt.

Nota.

Caro quæuis in ſuæ mineræ naturam tranſit, pro augmento mineralium eo loco ſanguinisq; metallici.

Signa.

Faciei color primò flauus, deinde rubicundus indies magis abſque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro ſimul acquiſierint.

Terminus.

Vltimò tranſit in putrefactionem, quæ ſal in ſe generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Eius cura sita est solùm in citrinula, & fabiola, necnon in rebona destillatis in aquam, & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

R. albuminis ouorum coctorum numero x.
Calcis ouorum ℥.vj.
Destilla in aquam, & adde,
Foliorum argenti.
Stanni.
Plumbi.
Veneris ana ʒ.j.
Foliorum auri.
Marchasitæ argenteæ,
Aureæ.
Chimoleæ ana ʒ.ij.
Fiat digestio ad mensem, & destillatio.

CAP. XI.

De morphea.

Est morphea trium horum, scilicet sanguinis, carnis & cutis per mineralia salia causata corruptio, transiens in corrosiuam putrefactionem internam & externam.

Nota.

Quum substantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur per se, tunc illa tinctura secundæ generationis est initium morpheæ.

Signa.

Signa.

Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta rosacea transmutatur in alium colorem cœruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisq; vesiculis, atque tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Incipit in fine sui putrescere, nigramq; ponere eschpharam in carnis medio, quò quum peruenerit morphea, est incurabilis, & in mortem vsque permanens.

Cura.

Eius cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior vt in malo mortuo.

CAP. XII.

De glandulis, vel napta.

NApta quidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumq; liquorum, à quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut alijs membris similes, vt ossibus & articulis.

Nota.

Quoduis nutrimentum est triplex, at si digestioné eius separatio præcesserit, in suę for-

mæ ſubſtantiæq́; ſeparationem etiam tranſit, & inde naptæ proprius locus oritur, & generatio.

Signa.

Si globuli glandulæ, vel ſuperfluum os prę-ter inæqualitatem ipſius membri naſcantur ſub cute recondita, mobilia vel fixa, ſiue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam eſſe iudices.

Terminus.

Succeſſu temporis putrefit, augmentoq́; ſuas membro vires deprædatur.

Cura.

Aluminis plumoſi filo tollenda eſt, in oleo de gilla prius madefacto, poſtmodum vngendo & excorticando venulæ per gillam conſolidentur.

CAP. XIII.

De hydrophorbia, vel lepra expulſa.

EX trium primarum ſubſtantiarum centro, quæ ſeparantur in lepræ generationem, per virtutem expulſiuam balſami liquorem expellentem oritur hydrophorbia, rotundam in formam inſtar gallæ, & eſt de ſale non acuto, ſed leproſo.

Nota.

Quoduis reſolutum narcoticum ſine vlceratione manet, eſtq́; de natura vrticæ, ſalisq́; vitriolati.

Signa.

Signa.

Quum bulla naſcitur ſimilis ei quæ fit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaque cœruleo colore perfuſa, tanquam erumpere vellet, dura tactu ſicut eſt aquoſa veſica, hydrophorbiam eſſe dixeris.

Terminus.

Si penes oculos ſita ſit, fiſtulam ex ſe generat abſque detrimento, putreſcit introrſum verſus ex originis abundantia ſuæ, colore formaq́; augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra ſubſequitur.

Cura.

Duplex eſt hydrophorbię cura: prior, vt per liquorem orizontis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exiccetur foriniecus.

R. aquæ regis ℥.j.
Olei de realgare ℥.ſs.
Olei euphorbij quãtum ſatis fuerit ad incerandum.

CAP. XIIII.

De alopecia.

ALopecia ſcabies eſt in partibus Iouis naſcens, & ex ſpiritibus iſtius originem, & materiam peccãtem, dolorem, & locum ſimul & vnico contextu ponit.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis à naturalibus ſeparatur humoribus, & in mineram propriam tranſit, ſi in metallis operabitur, in cachimiam, ſi in arboribus, in ſpongiam, & in humano corpore tranſmutatur in alopeciam.

Signa.

Si cutis in capite poſt fricationes emittat ſanguinem, poſtmodum cruſtas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro crinium termi nis in ceruicem vſque, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam eſſe dicas.

Terminus.

Niſi præuentum ſit, acquirit radices, poſt quas fluxio ſanguinis indies ſubſequitur, & extremus dolor mordaxque: nulla foramina profert, ſed in mortem vſque perſeuerat.

Cura.

Eius cura triplex eſt, vna per picem, alia per corroſiuas aquas, & tertia per gillam.

Quidam tonſores auferunt pilos & cutem, primamq́; Iouis partem ad nucam vſq;.

R. picis calcificum lib. j.
Colophoniæ lib. ſs.
Bituminis de cornibus ℥. j.
Caſei præparati lib. ſs. & commiſceantur.

Primò pici colophoniæq́; liquefactis alia paula-

paulatim addenda sunt, & erit factum emplastrum viscosum in fundo, caseus qui præparatus est, exiccetur, & postea teratur. Hoc est eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caseum coagulari permittere sine detrimento. Quidam putantes id melius reddere posse, tantum apponũt ceræ, quátum eorum est medietas. Postquam cutis vnà cum ipso morbo fuerit adempta, mox vnguento de cerussa, quod pulchram cutem generat, vtere. Nonnulli caseum admodum nigrum accipiunt, quem optimè lauant, ac eo quod in fundo residet, caput inungunt. Et quamuis hoc remedio pellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non est: nam hac ratione pulsam inde post annos duos redijsse vidi.

Alij quidem corrosiuis & calcinato solent vti tartaro, quod etiam laudare minimè possum, eo quòd ad nucam vsque rodant, vnde mania subsequitur, & quandoque mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, sed quia plurimùm vrit, oliuarum oleo desuper illito absque intermissione dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spacio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies nouem decidit, cutisque subtus nudatur pulcherrima.

CAP. XV.

De alcola.

ALcola carnis eſt quædam ſuperfluitas inſurgẽs ex venis Iouialibus per Martis regiones tranſeuntibus, & naſcitur ſolùm in emunctorio Martis, hoc eſt in oris labijs.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam trãſire deberet, aliò ſe recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excreſcentium tranſmutatur, & pro natura Iouis fit alcola.

Signa.

Primò naſcuntur in labijs porri, poſtea cum emittunt ſanguinem per ſe, vel per inciſionem, enaſcitur caro quædam, quæ ſi ſpongioſa fuerit, ac foraminibus vndiq; repleta, iudicabis alcolam fore, non ſpongiam.

Terminus.

Finis eius eſt indies magis creſcere, donec locum ſuum penitùs occupans os obſtruat, vt comedi nequeat in poſterum, phreneſim atque maniam excitet.

Cura.

Venarum ductus atq; meatus deflectendi ſunt per tranſuerſum ſecundum regionem, & poſtmodũ hoc vnguento fuerit inungẽdum, aliàs

aliàs frustraneè curabitur.

Recipe realgaris præparati, succi chelidoniæ quantum sufficit, & formetur vnguētum.

CAP. XVI.

De cancrena.

CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraq; parte prȩter omnem acuitatem.

Nota.

Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nam in eo non est acuitas, in Mercurij superficie tantùm etiam emergit, estque sal à sale separatum armoniaco.

Signa.

Dies noctesque dolor non remittitur in eo loco in quo cancrena fuerit, splendentiq; rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat præter exulcerationem.

Terminus.

Quum post multos annos ad extremum peruenerit, natura prȩ senio deficiēte, ad mortem aperitur.

Cura.

Accipe succorum nenupharis,
Solatri,
Papaueris,

Lolij ſingulorum vnc.ij.
Papaueris tritici vnc.iij.
Opij vnc.xv.
Mandragoræ ʒ.iij.
Succi ex radicibus hyoſchiami exterio-
ribus vnc.v.

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio.

Dolor eſt mitigandus per anodinam: in hoc morbo nulla digeſtio nec purgatio, vel phyſica, chirurgicaque minus alicuius momẽti ſunt.

Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione ſcamoneæ vnciæ ſs. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potiſsimùm vlceribus, & apertis ſcamonea virtutem.

CAP. XVII.

De panaritio, pandalitio, vel paſſa.

Dico panaritium, quod vos vermem appellatis, eſſe vermem & naturalem paſſam, quæ poſtquam naſcitur, ventile quoddam aperiendum eſt: hoc idem ipſemet vermis efficit animali natura, ſuoq́; loco ſeipſum fouet atque nutrit.

Nota.

Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quæ in naturalibus fiunt, æſchphares generant:

nerant: quæ in mineralibus verò, paniritium: hoc in radicibus solùm ad vngues locum habet, ibi etiam est radix salis nitri: vel in eo loco per quem transitum facit.

Signa.

Quum in vnguium radicibus dolor, vstio, tumor & inflammatio tanquam ignis sæuierint, & corrosio vermium instar, paniritium esse dixeris.

Terminus.

Eius hic est finis, vt postquam vermis natus fuerit, radicem vnguis, membrum totum, atque digitum cum dolore maximo prolixoq́ue mortificat.

Cura.

Triplex est eius cura, per characteres vna, quam trisomnistis, superstitionalibus, ac alijs eius farinæ magistris relictum velim. Secunda per naturalia, sicuti sunt sperniolum & anodina, cum ex corio sacculus digito constructus, aptusq́ue, sperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum stercore cum aceto decocto superpositoq́;.

CAP. XVIII.

De asthchachilos.

ASTchachilos ratione loci formæq́; potius cancrena vocari deberet: est tñ sal minerale ex ossibus Mercurij, ibi huius

minus extiterit, originem ducit, à iuncturis pedum ad genu per crus ascendens: tactu deprauatur, & intrinsecus rodendo foramina fodit.

Nota.

Huiusmodi sal in ossibus, est ex alumine glaciei, quod in carne consumitur, ad superficiem se recipit, roditque pro natura mineralium.

Signa.

Cùm rubedo super iuncturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata superficialique, plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic asthchachilos fore, quod araneum ego voco.

Terminus.

Status eius annorum est viginti, nõ admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte super crura semper in eodem statu, per terminum qui suprà dictus est.

Cura.

In primis paniritij medicamẽtis vtendum erit, quibus quum curatum fuerit, persanetur emplastro de myrrha, quod sequitur:

R. olei de vitellis ouorum ℥.ij.
Ceræ ℥.ss.
Colophoniæ ℥.iij.
Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium, fiat emplastrum secundum artem.

CAP.

CAP. XIX.

De struma.

STruma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eisdem, sicut intempestiua marchasita, vel mineralia cruda, nascitur. Inde fit, vt strumosi magis ad maniam quàm ad intellectus temperantiam proni sint, propter mineræ cruditatem in struma sitam, quæ collum occupat, in quo mineralium est principium.

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicem crudam generat excrescentiam, illi similem quod inde fieri debuisset: nam crudum quodque mater & origo nodosorum est.

Signa.

Quum in collo nodosi tumores excreuerint, cute contecti, raparum instar, strumam fore iudices.

Terminus.

In eodem statu permanet in mortem vsq;, nisi fuerit elatior, quæ restringitur ante mortem, cuius etiam est præsagium.

Cura.

Strumarum cura duplex est, instrumentalis & medicinalis, hæc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria, vel corrosiua.

CAP. XX.

De polypo.

POlypum dico fore carnem deuiatam & buccellos, qui per poros extra locum suum in excrescentiam nodosam transierunt.

Nota.

Deuiatum quoduis nutrimentum, in alio quàm sui situs loco generat eandem carnem suæ generationis in magna copia.

Signa.

Quum alicui caro nascitur in naso, quæ cũ sanguine prorumpit, polypum esse dixeris.

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ confluunt, sanguinemque suum prorsus affundunt, & in vlcus transiens polypus, transmutatur in prauam tentiginem, vel noli me tangere.

Cura.

Eius vt in alcola cura est, ambo debent incidi buccelli, nutrimentumque tolli, demum curari per oppodeltoch.

CAP. XXI.

De ficubus vel verrucis hæmorrhoidarum.

EX hæmorrhagiali sanguine, quum nutritiuus humor separatus est à substantia sanguinis, & per porum suum emunctorialem

rialem penetrat, extra materiam propriam transit in excrescentiam, quæ ficus existunt, aut verrucæ.

Nota.

Quicquid à suo nutritiuo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitriolicique salis ratione diuiditur, estque generatio talis, quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Si in tenasmone porri, vel polypicæ demonstrationes apparuerint, in sanguinei ruboris similitudinem, ficus, vel verrucas esse iudicato. Si tamẽ & vnà cũ stercoribus sanguis admixtus foret, cum exitus difficultate, sudore quoque, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenasmone, ficus intrinsecus nasci iudicabis.

Terminus.

Si perseuerauerint vsque ad vigesimum annum, in cancrum transinutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaque plures extiterint verrucæ concretę, simul constipãt anum, vel orificium vuluæ.

Cura.

Ficuum cura duplex, vna quidem stercoralibus medicamentis, altera verò dulcibus fit corrosiuis.

Corrosiuum dulce.

Recipe olei laterini ℥.j.
Olei de iuniperis ℥.ss.
Olei ex myrrha ℥.ij.misceantur.

Corrosiuum dulce mixtum cum aceto.

Cape olei laterini ʒ.j.
Aquæ aluminosæ ℥.ss.
Viriditatis salis ad pondus omnium: fiat mixtura.

Cura de stercoribus.

Recipe patientis deiectum stercus, misce cum oleo de vitellis ouorum, premat patiẽs, vt exeant verrucæ ficusq́;, quibus tunc medicina superponatur.

CAP. XXII.

De tinea.

TInea prouenit ex salibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, postmodũ ex pulsione transeuntibus in crustas.

Nota.

Quum humor mineralis à proprio sale separatus in carnem se receperit, si hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in crustas.

Signa.

Si crustæ nascantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, sudoremque non liben-

ter

ter emittunt, & crustæ cadentes die tertio rursus enascantur, tineam esse dicas.

Terminus.

Post decimumsextum, aut quartum & vigesimum annum ætatis morbi, spargitur per vniuersum corpus, & crustæ per se decidunt: quum incidentia pollicũ subsequitur, lepram ex tinea natam esse iudices.

Cura.

Recipe cichorij,
Gamandreæ,
Capillorum Veneris ana vnc.ij.
Casiæ extractæ vnc.ß.
Mannæ electæ ʒ.j.ß.

Reduc in haustum cũ aqua artemisiæ: omni anno menseq; Maio debet administrari, quia reuertitur.

CAP. XXIII.

De bubone vel busone.

BVbo est infectio ex duorũ similium commixtione proueniens, & ex tertio in apostematum generationem, ac per salia luxuriosa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Quum illa duo mineralia simul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex accessione tertij subsequitur bubo vitriolatus: & causa huius est, quòd sperma luxuriosum scabie sua infectum est.

Signa.

Si tumor in altero ſulco penes pudenda ſurrexerit cum rubore ſuccedente, viresque deficiant, calor atque frigus inuaſerint, edendi tranſierit appetitus, bubonem adeſſe dicas.

Cautela.

Caue à reſolutiuis, corroſiuis & attractiuis medicamentis.

Cura.

Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, poſtmodum per oppodeltoch curandum eſt.

Deſcriptio maturatiui.

Recipe de quatuor reſinis ℥.ſs.
De liquoribus altheæ,
Biſmaluæ ana ℥.iij.
Fiat mixtura ſuperponenda.

Deſcriptio oppodeltoch.

Recipe de quatuor ſeminibus incarnatiuis vnciam ſs.
Ceræ,
Colophoniæ ana vnc.ij.
Picis naualis vnc.iij.
Reduc in emplaſtrum.

CAP. XXIIII.

De cambuca.

CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quã oportuit ſedẽ fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quẽ figitur.

Nota.

Nota.

Quæuis cambuca bubo eſt, nec ab eo quàm propter locum differt.

Signa.

Si poſt actum venereum cum calore tumor exurgeret, ac in vrina ſanies aliqua cerneretur, & inde ſequerentur vlcerationes cum putrefactione, cambucam eſſe dicito.

Terminus.

Vltimò tranſit in vlcerationem corroſiuã, quæ foramina ſimul in vnum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplaſtro de mumia curatur.

Formula caphurati.

Accipe caphuræ ʒ.ij.
Vitellorum ouorum ℥. iiij.
Fiat mixtura, quæ poſita ſuper marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplaſtri deſcriptio.

Recipe mumiæ ℥.ſs.
Reſinæ de botin ablutæ per aquam roſarum quantum ſufficit, pro incorporatione fiat emplaſtrum.

CAP. XXV.

De varicibus.

VArices oriuntur ex ſale plumoſo, quod cum ſubſtantia reſolutum eſt: illis eue nire ſolet, qui cauernoſum vlcus expectant, ac mulieribus grauidis, ideo quod vlcus hoc in matrice debeant expectare, per generationem in eaſdem venas expulſam.

Nota.

Quum ſal aliquod ex operatione propria ſeipſum aperit, eius eſt ſanitas, vbi non, tranſit ad radices huiuſmodi venarum, & vlcus cauernoſum intrinſecum generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualeſcunque ſint, nodoſæque fiant globulorum inſtar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut ſubuiridem tranſmutatione velut inflata cutis præter carnis detrimentum, varices fore iudicabis.

Terminus.

Vltimò, cutis in turpiſsimum fœtentiſsimumque foramen aperitur, quod ſi cum laterum punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium eſſe.

Cautela.

Caue plurimùm à corroſiuis aquis, balneis, pur ga-

purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & ſulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digeſto, poſtmodum liquoribus gingiuarum leporum vngendum erit per tres aut quatuor ſeptimanas: vna tantùm eſt aperienda vena per vicem, & poſtmodum altera, non ambæ ſimul. Digeſtum tempus eſt, quum per annum abfuerint, ac poſtea redeunt. In anno ſemel ſi venerint, & venæ ſemel aperiantur, ſi bis & bis aperiendæ ſunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam ſuperponas.

CAP. XXVI.

De ranula.

RAnula eſt immaturum plumoſum: oritur ex radice linguæ ſub infantiam, antè quàm linguæ radix ſit firmiter affixa.

Nota.

Si caro ſenuerit, ranula minimè naſci poteſt: quod in varices tranſire deberet, in linguæ regionibus fit apoſtema.

Signa.

Si venæ ſub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò, quum ranula transit in maturationem, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si verò non, coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireque facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis brassatellæ, agrimoniæ, alchimillæ, diapensiæ, vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curã hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parua sit, aquæ prædictæ sufficiant.

CAP. XXVII.

De nacta.

NActa est immaturum apostema, proueniens ex menstrualibus fluxionibus, cum illæ per sal plumosum in congelationem tractæ sunt, & ex ea pòst in resolutionem.

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo, non recipit istius emunctorium, sed proprium, sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Si grauida vel puerpera mulier conquereretur de vberũ dolore præ tumescentia, duri-

tia,

tia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tu nactam esse dixeris.

Terminus.

Sal plumosum vltimò fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, pòst in putrefactionem, & postremò pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentia terminatur.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, à cauterijs candentibus metallis factis, ab arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis, vt sunt laterinum & terebinthinæ. Caue pariter à cerussa, à refrigerijs, & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

Recipe oppopanaci,
Bdelij ana vnc.j.
Serapini vnc.ij.

Liquefac in aceto colato per pannũ, postmodum inspissabis in modum mellis.

Adde mumiæ ʒ.j.
Aristolochiæ rotundæ ʒ.iij.
Liquoris de cachimia ad pondus omnium fiat emplastrum.

CAP. XXVIII.

De scrophulis, scrophis, vel suillis.

SCrophulæ prodeunt ex ſale de milio: quoduis foramen peculiare centrum habet, eſtque huius operatio ſimilis operationi ſalis lapillati de grandine.

Nota.

Quum alumen reſoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac poſtmodum in grana rurſus coagulatur, gutta quælibet ſuum foramen edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ ſurrexerint in carnoſo quopiam loco, rubei coloris cum flauo centro, cum vredine maxima tumoreque, poſtea mirum in modum & citiſsimè rubuerint, ac poſtremò foramina quorum vnum alterum non tangat, inciderint, ſcrophulas eſſe iudicandum eſt.

Terminus.

Vltimum ſi terminum attingere permittátur, poſt tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: poſtea noua criſis incidit cum vehementi calore, cutis ſubtus excauatur, ac in mortem vſq; permanent.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab ariſtolochia, viridi æris, ab arſenico, ſale armoniaco, præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina, tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Cura.

Earum cura fit corrosiuis & consolidatiuis.

Corrosiuum.

R. vitrioli albi ℥.j.
Aquæ rosarum ℥.iij.
Lithargyrij abluti ℥.ss.

Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quęque leuiter impleantur.

Consolidatiuum.

Accipe consolidæ regalis lib.ss.
Aristolochiæ longę ℥.iij.
Myrrhæ ℥.ss.
Mummiæ ℥.ij.

Post triturationem R. olei rosarum quantum sufficit pro incorporatione, formetur in modum emplastri.

CAP. XXIX.

De vlceribus cauernosis.

VLceris cauernosi, quod ex chordis neruisq́ue prouenit, origo, ranularum & verrucaliũ vlcerum origini similis est.

Nota.

Quod ex vno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, vti hîc, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus.

Signa.

Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putre-

factione, tandem fœtor atque tumor, vna cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauterijs, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

R. lithargyrij.
Minij ana lib. ss.
Olei oliuarum lib. j.
Ceræ lib. ss. reduc in emplastrum.

Postmodum accipe,
Puluerum aranciarum,
Chelidoniæ.
Aristolochiæ rotundæ ana ℥. iij. & formetur emplastrum.

CAP. XXX.

De bocio.

Bocium

Bocium naſcitur ex menſtruis & hęmorrhoidibus, eodem loco in quo ambæ huiuſmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium ſibimet emunctorium facit.

Nota.

Quum liquor (fluxus) conſtipatus fuerit, vt ad locum ſuum peruenire nequeat, nec id ipſum exequi valeat, quod ſui fuerit officij, retrograditur donec tranſeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullæ naſcantur, poſtea porri, poſtmodum carnis excrementum ſub cute, vel ſuper eam, quæ pro menſtrualium augmento progreſſum habuerint, bocium eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò violentiſsimè tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem, ad mortem conuertitur.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementiſsimè prouocato menſtrua, vel hæmorrhoidas. Poſtremò ſiſtenda eſt fluxio ſicut in noli me tangere.

Prouocatio menſtrui cum deopilationibus venarum eſt.

R. liquoris pulegij.
Arthemiſiæ ana ℥.iij.

Vini correcti ℥.vij.
De liquorib. splenis castrati bouis ℥.j.
Reduc ad mixturam: dosis ℥.ss. manè & serò.

Additio.

Accipe aquæ ex fructibus sauinę, vel oleum de granis eius.

Hæmorrhoidarum prouocatio.

R. serapini colati vnc.ss.
Bdelij, masticis ana vnc.j.
Cantharidum ʒ.j.

Fiat emplastrum per se secundum artem super locum hæmorrhoidarum.

CAP. XXXI.

De testudinibus, vel celsa.

Testudinem celsam (hoc est, id quod huc atque illuc discurrit) ex salibus accidentalibus coagulatam esse dico.

Nota.

Quum celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinet secũdum coagulationem.

Terminus.

Postremò putrefacta in vlcus transit cancrosum in vigesimumquintum, aut sextum & vigesimum annum, & in crisim.

Cautela.

Caueas ab vnguentis, vnctionibus, & corrosiuis.

Cura.

Cura.

Eius cura talis eſt, vt regio circũdatur eius, alumine plumoſo, & poſtquam eſchphara deciderit, ſuperponatur oppodeltoch: hac via teſtudo putreſit in eiectionem: communibus emplaſtris concludito.

CAP. XXXII.

De igne perſico & pruna.

PErſicus ignis eſt ſulphureum corpus accenſum, quod ex ſuo transformatum eſt iliado cum omnibus ſpeciebus ſulphuris, & eſt calx viua ſicca, & calx viua liquida, quæ ſuam accenſionem à liquido ſale recipit. Poſtmodum vrit conſumitq; membrum penitùs, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Trium primorum transformatio mortalem conſumptionem efficit: nam in perſico, vel pruna conſumptio talis impediri non poteſt, cum proprium & innatum in ipſo calidum ſit elementum occultum.

Signa.

Huius morbi ſigna ſunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rurſus duplicia, chronica & acuta ſcilicet.

Chronica ſunt, quum primò heryſipela naſcitur, poſtea bullæ flauæ penes foramina ſurgunt, pariter quum occulta rubedo cum vredine ſplendoreq; tumuerit, in eoq; ſtatu per annos ternos vel ſenos perſeuerauerit, calidę

prunæ chronicæq; ſigna ſunt, ignisq; calidi.

Acuta verò, quum repentè calor membrum inuadit cũ flauis vrentibusq; bullis: vbi poſtmodum ſicut in creticis color in cœruleum tranſit, ignem vehementiſsimum ibidem eſſe dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at ſi membrum hoc antea varices habuiſſet cum nigredine, prunam frigidam natam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas à medicamentis ſecundum elementa compoſitis, à repercuſsiuis, à morbillorum vnguentis, vnctionibus: ſuffumigijs, & guaiacano ligno.

Cura.

Ignis perſici cura duplex eſt, vna priuſquàm natus ſit morbus, altera, quum iam eſt vigentiſsimus.

Ad priorem curam.

R. ſpermatis ranarum lib. ſs.
Caphuræ ℥. iij.
Mirrhæ.
Thuris ana vnc. j.

Reduc ad deſtillationem ſolis: quod ſic intelligas. Ponantur in vitrum ad ſolem donec liqueſiant. In hunc liquorem pannos intinctos ſuperpone loco dolenti, quum ſiccati fuerint rurſus intinge ſuperponeque tamdiu donec ſedetur.

Ad po-

Ad posteriorem curam.

Accipe terebinthinæ induratæ lib.ij.
Oppopanaci lib.ſs.
Colchotaris vnc. iij. reduc in emplaſtrum.

Poteris etiam bulliens deſpumare mel, cui præcedentia quum impoſueris, inde fiet emplaſtrum tenue, hoc pannis illitum ſecto iam pedi ſuperponatur.

Induratio terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lentè, poſtmodum bacillo huic immerſo & extracto, vide num dura ſit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunq; dura, quæ terenda eſt in mortario, &c.

Poſtmodum in aceti menſuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturq; per pannum, & coquatur tam diu donec euaporet acetum, & materia ſpiſſa fiat: quo facto, colchotar imponatur, & terebinthina. Dum hæc materia calida eſt, fiant ex ea pinnacidia longa xxiiij. aut circiter: nam frigefacta materia dureſcit vt vitrum: quum his vti volueris, melli ad ſpiſsitudinem cocto, deſpumatoque partem eius vel totum impone pinnacidium, & in emplaſtrum tenue reſoluetur, quod ſecto membro ſuperpones.

CAP. XXXIII.

De cinzilla.

CInzilla est liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac à loco suo non remouetur.

Signa.

Quum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo pòst interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreq́ue maximo successerint, cinzillam esse dicas.

Terminus.

Vltimò retrorsum ad radicem redit, accenditq; diaphragma, postea mors subsequitur.

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusq;.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgię mos est, liganda.

Descriptio oppodeltoch.

R. colophoniæ lib. j.
Puluerum chelidoniæ.
Aranciarum ana vnc. iiij.
Visci de botin quantum satis est ad incorporationem.

CAP.

CAP. XXXIIII.

De gibbo.

GIbbus eſt ex quarta generatione concretum quid, & poſtmodum ex inæqualitate membrorum alicuius, reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem ſuam exiſtit, in excreſcentiam tranſit, quæ ſi vergat intrinſecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum qui huic morbo fuerit obnoxius, ad ſanitatem aptum non eſſe.

CAP. XXXV.

De elephantia.

ELephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus menſtrui, vel nutrimenti, deſcendentibus ad locuſtas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia ſerpit in modum naptæ, ſolùm eo differt ab hac illa, quòd eius ſubſtantia liquorq́; ſimul naſcantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiaq́; plurimùm, & ſupra iuncturas conſumuntur, poſtremò ſuccedunt foramina. Tandem ſi ex mēſtruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iſte proceſſerit, flaua profluit aqua: ſi tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Elephantia terminatur in vlcus cauernoſum, quo membri conſumptio tráſit ad principale membrum, & inde ſequitur mors.

Cura.

Triplex eſt elephantiæ cura, quarum vna eſt hæmorrhoidarum: ſecunda menſtruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

CAP. XXXVI.

De ſciſſuris manuum.

MAnuum ſciſſuræ proueniunt ex ſale alopeciç, hoc eſt, vitriolato, membrorumq; locuſtas propter virtutem expulſiuam occupant.

Nota.

Quum alopeciæ generatio deuiat in alias quàm proprias locuſtas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ poſtmodum in cruſtas, & inde tandem in fiſſuras carnem ſubintrantes mutentur, in corpore nihil eius exiſtente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Poſtremò totam cutem occupant, cruſtisq; decidentibus ceſſant.

Cautela.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, à purgationibus, vnctionibus, fumigijs, & ligno guaiacano.

Cura.

R. ex quatuor gummi.
Oppopanaci.
Serapini.
Galbani.
Bdelij ana ℥.j.
Colophoniæ ℥.ij.
Terebinthinæ lotæ ℥. iiij. fiat vnguentum.

Liquefac illud super carbones, & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusq́; superponatur eis calefactum, hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittat, quod plerunq; fit in quindecim plus minúsue diebus. Quatuor gummi peculiarem admirandamque virtutem abstersiuam, exiccatiuamq́; habent.

CAP. XXXVII.

De pruritu, & scabie, deq; sapharis, & surfuribus.

Quatuor horũ origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum.

Cautela.

Caueas à potionibus, digeſtionibus, purgationibus, à diaphoreticis, ab exiccatiuis, & à morbillorum vnguentis.

Cura.

Recipe aluminis repei lib.j.
Aluminis armeni lib.ſs.
Fiat mixtura pro ſcabie.

Alia.

Accipe aluminis plumoſi.
Entali ana lib.ij.
Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

Cape alcali de aluminibus.
Salis fuſi ana.
Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

Cape vitrioli.
Aluminis ſciſsi ana lib.ſs.
Fiat mixtura in ſapharis.

CAP. XXXVIII.

De formica.

FOrmicæ generantur ex cruoribus in virtute expulſiua deficientibus.

Nota.

Quando gradus expulſiuę virtutis deficiũt, in eo loco centrum eſt morbi noui.

Terminus

Generatio quæuis deficiens in expulſiua virtu-

virtute, morbum nouum excitat in ſuo centro, qui terminatur poſtmodum in vlcerationem, prout ſua ſigna continent.

Signa.

Si bullæ paruæ naſcantur vna penes alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, cruſtæ decidant, earumq́ue loco renaſcantur aliæ cum vredine maxima, formicam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas ab omni medicamento, præterquam à refrigerio.

Cura.

Deſcriptio vnguenti aſtarzof.

℞.lithargyrij abluti ℥.j.
Spernioli ℥.j.ſs.
De liquoribus barbæ Iouis.
Succi ex nenuphare ana ℥.iij.

Fiat cerotum ſine cera, ſuper pannum illine, & adminiſtra per noctem, infrigidat vt non redeat.

Alia formula.

Accipe aquæ roſarum ℥.ij.
Reſolutæ caphuræ ʒ.j. commiſceantur.

CAP. XXXIX.

De coſſo.

COſſum eſt apoſtema quod naſcitur ex albo ſulphure, ſaleq́; ſciſſo, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Quum sal scissum in parte Martis erumpit, ibidem extra cutem sua signa profert, in locis in quibus cartilagines existunt: nam vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Quum nasus admodum vritur, postea fricationibus crustæ ponerentur, quæ per annum perseuerarent, cossum esse natum iudicabis.

Terminus.

Nisi cossum auferatur, incidũt fistulæ, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caueas tamen à fistularum cura.

Cura.

Accipe succi agrimoniæ ℥.j.
De porris ʒ.ß.
Olei anetini ad pondus omnium. Fiat mixtura, cui pannum intinges, hunc superposito non aspergendo, liquor exibit, ac per se curabitur.

CAP. XL.

De branco.

BRancus est liquor in faucibus suum centrum ponens, & sibimet exitum facit.

Nota.

Quiuis liquor scissus descendens, quum à

vera deflectit origine, trãſit in emunctorium externum.

Signa.

Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & poſtea fiat vlceratio, brancum exiſtere iudicabis.

Terminus.

Quum brancus progreditur vuulæ partem arripit, poſtea deſcendens ſquinanciam generat.

Cura.

Eius cura eſt in arcanis, & aqua brunellæ curat brancum optimè.

Gargariſmus ad brancum.

Accipe pirethri ℥.j.
Succi hypericonis ℥.ij.
Succi perſicariæ ℥.iij.
Oximellis ſcyllitici ad pondus omniũ: commiſceantur.

Alius.

Accipe liquoris mummiæ ℥.j.
Succi perſicariæ ℥.ij.
Aceti communis vnc.iij. fiat mixtura.

CAP. XLI.

De ſquinancia.

SQuinãcia quidem oritur ex eodẽ loco ex quo naſcitur apoſtema, eiuſq; cẽtrum eſt in apoſtematis ſitu, qui circumferentiam

vtriusq; regionis, nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Omnis morbus in gutture prouueniens, huius loco curari debet: in cõfinijs alius non est inuestigandus.

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij, caput inflammatum sit, non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutitionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt eius.

Terminus.

Si fortè balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius, & vuulam atque folium inficit.

Cautela.

Abstineas à purgationibus, à phlebotomijs, & ventosarum positionibus.

Cura.

Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinancia, cuius descriptio talis est.

Recipe mellis rosarum ℥.iiij.
Aristolochiæ rotundæ.
Pirolæ ana ℥.ss.
Aquarum de prunis.
De prunella ana ℥.vij.

Fiat

Fiat gargariſmus, accipiat in os, gargarizet, ſi apoſtema eſt apertum, ter vel quater in die, vt intret apoſtema: tunc balſamum naturæ curabit: ſed ſi non ſit apertum, non proderit: verùm ſi magnus ſit tumor, ſuperpone defenſiuum extrinſecus.

Defenſiuum in ſquinancia.

Accipe mucilaginis de fœnogræco ℥.x.
Ceruſſæ ℥.ij.
Caphuræ tritæ ℥.ſs.

Fiat mixtura & cataplaſma extrinſecus, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

Recipe aquarum roſarum rubearum,
Burſæ paſtoris,
Solatri,
Barbæ Iouis, ſingulorum æqualia pondera, commiſce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga ſuper caput.

CAP. XLII.

De albora.

Alboram ex tribus mixtam fore dico: ſcilicet morphea, ſerpigine & lepra.

Nota.

Quum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur ſub noua denominatione.

Signa.

Vbi cicatrices natæ fuerint in facie, ſerpiginum inſtar, poſtea tranſmutantur in bullas ex morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adeſſe dicas.

Terminus.

Præter omnem vlcerationem terminatur, at cum fœtore maximo cùm naſi, tum oris, eiectionibusq;. Non aliàs quàm eius morbi demonſtratio eſt extrinſecus, in linguæ radice pariter exiſtit.

Cautela.

Abſtinendum eſt à medicamentis intrinſecis, ab aquis fortibus & corroſiuis.

Cura.

Accipe ſtanni,
Plumbi,
Argenti ana ℥ j.
Aquæ albuminum ouorum deſtillatorum lib. ſs. commiſceantur, &c.
Albumina ouorum cocta deſtillanda ſunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

CAP. XLIII.

De panno.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur in corpore, fixum manet, aliasq; nõ est intelligendum, quàm de lepra.

Signa.

Quum infans ex vtero matris suæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum esse iudices.

Cura tincturæ in panno.

Accipe de floribus fabarum vnc.ſs.
Calcis ouorum vnc.ij.
Salis peregrinorum.
Aquæ consolidæ lib.j.
Alcool vini ana vnc.xv.

Destilla per alembicum, & hac medicina pannũ inunge: fiet albior quàm cutis altera.

Alia tinctura.

Accipe aluminis plumosi,
Scissi ana lib.j. Destilla in aquam cum ista additione:
Recipe caphuræ vnc.ſs.
Sigilli Salomonis vnc.ij. Rursum destilla, postea linteolo hac aqua madefacto pannum inunge lauaq;.

CAP. XLIIII.

De scissuris siccis.

Scissuræ siccæ sunt ex sale carnis vel sanguinis, quod cum sudore prorumpit sine corruptione: producũtur in locis, in quibus venæ finiunt, & in illa carne.

Signa.

Quum in plantis pedum volisq; manuum scissuræ siccæ fiunt, quę contraherentur præter aliud quodpiam accidens, scissuras siccas fore iudicabis. Si sint in minimo digito & in sequenti, sal est saluatellę. Siccæ sunt omnino, crustis & sanie carent. Fiunt etiam in calcaneis scissuræ siccæ, quales habere solent milites.

Terminus.

In eodem statu manēt, vti cœperunt prius, & nullas ponunt crustas.

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco in quo sunt, prout sequitur:

Accipe radicum vrticę minoris ℥.vj.
Reponticæ vnc.iij.
Consolidæ regalis ℥.j.ss.
Aquæ puræ quantum satis est pro decoctione.

In decoctione superpone manus, & ollá sit optimè cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac singulis diebus quater aut quinquies, postea purgabis sanguinem vti sequitur.

Recipe gamandreæ,
Cichoreæ ana, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat sanguinis tantum, quantus eius haustus fuerit: est enim vera & naturalis minutio sanguinis.

Alia

Alia cura.

Accipe farinæ hordei,
Siliginis ana ℥.j.
Pirolæ,
Agrimoniæ,
Centaureæ,
Prunellæ ana ℥.ſs.
Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

Recipe petrolei,
Axungiæ cati ſylueſtris,
Axungiæ cerui,
Taxi ana ℥.ſs.

Fiat vnguentum ſuper carbones, manè & ſerò inunge.

CAP. XLV.

De moro.

EX entalico ſciſſoque ſalibus naſcuntur mori, originemque ſuam ſumunt, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota.

Quum duæ ſpecies in vnam generationẽ concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum ſal non educitur per ſudorem, ſed ex eo porri, & ex ſale ſciſſo fiunt ſciſſuræ.

Signa.

Si porri ſupercreuerint fiſsi, præter cru-

ſtas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per ſe, vel per inſtrumentalem inſciſionem, aut corroſiuis id ſi fiat, morus nouus enaſcitur, poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemque duriſsimam habet.

Cura.

Accipe oleorum ex iuniperis vnc.j.
De ſpica ʒ.ij.
Laterini ʒ.vij. fiat mixtura.

Vngantur hoc vnguento ſæpius, & euaneſcent: exſcindi non poſſunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæq́; potū optimè valet ad mundādum ſanguinē in hoc morbo.

Alia cura.

Recipe oleorum benedicti vnc.j.
Maſticis vnc.ſs. miſceantur, & inunge manè & ſerò.

CAP. XLVI.

De ragadijs in orificio vuluæ, & in ano.

RAgadia proueniunt ex ſale menſtruoſo, quum actus venereus & menſtruum ſimul concurrunt, ſeſeque mutuò complectuntur, ex huiuſmodi ſeparatione ragadij naſcuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoi-

morrhoidibus, quando sal hoc ad locustas se recipit.

Nota.

Quæuis separatio salis scissi transit in fissuras tantùm, vbi cum aliò mixtum non fuerit.

Signa.

Quum circulus in orificiò vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel stercoris proscinduntur vruntque fissuræ tales, visibiles sint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Vltimò transeunt in vlcerationem intrinsecam, & putresiunt in eiectionem saniei.

Cura. Pessarium in ragadijs vuluæ.

Accipe aloe succotrini vnc.j.
Radicis aristolochiæ rotundæ vnc.iij.
Terebinthinæ lotæ quantum satis est: fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

Cape terebinthinę lotæ vnc.vj.
Albi græci vnc.j.
Ceræ vnc.j.ß.
Puluerum agrimonię;
Consolidæ,
Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione: fiat pessarium, quod ragadia tegat, vlteriusque non procedat, nec sit ragadiorum loco breuius.

Alia descriptio sparallij per vuluam.

Accipe mucilaginis psyllij vnc.j.
Olei amygdalarum amararum vnc.iij.
Succi florum tapsi vnc.vj.

Fiat sparallium hoc modo: Linteum eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori, postmodũ indes in vuluam, in qua per tres horas maneat: his transactis iterum intingatur, indaturq́;.

Alia.

Recipe succorum pyrolæ,
Consolidæ ana vnc.iiij.
Florum hypericonis,
Prunellæ,
Centaureæ ana vnc.j.
Betonicæ vnc.vij.
Olei anethini vnc.iiij. fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ, & ad hæmorrhoidas.

Recipe mummiæ vnc.j.
Laccæ rubeæ vnc.ſs.
Pulueris aranciarum,
Antimonij ana vnc.ij.
Chimoleæ vnc.j.ſs.
Cachimiæ ʒ.v. fiat puluis.

CAP. XLVII.

De esseris.

ESseri proueniunt ex vaporibus mineralium extrinsecorum, vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Nota.

Extrinſeca medicum accidentalia cognoſcere decet, vt extrinſeci ſpiritus quum imprimuntur, ab eo cognoſci queant.

Eſſeri plerunq; ſæuire ſolent in illos, qui ſalia montana, vitriolum, aut cuperroſſam excoquunt, vel cuprũ effodiunt, liquefaciuntq́;. Fodinarum artifices morbo ſimili tum pulmonis cordisque paſsionibus doloribúſue torquentur.

Signa.

Si nodus quiſpiam tumorq́; vermiculos pediculorum inſtar ederet, qui poſtmodum in latum extenderẽtur, cruſtasq́; rubeas, vt ſunt ſquamæ piſcium, producerent, eſſeros fore iudicato.

Terminus.

Cum in ſpiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per ſe terminum facit, imò potius in vno ſtatu permanet.

Cautela.

Cauendum eſt à phyſicis: hoc eſt, illis, qui purgationes intrinſecas dare cupiunt: nam quiuis morbus exterius productus, exteriorẽ etiam curá libenter admittit, non interiorem.

Cura.

Accipe olei ex iuniperis lib.ſs.
Olei amygdalarum dulcium lib.j.
Olei de coſte vnc.viij.

Fiat mixtura: poſtremum fit ſicuti oleum de guaiaco, aut buxo.

Oleum de iuniper's nõ fit per deſcenſum: ſed oleum de coſte: hoc eſt, ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

Cape olei de ſpica vnc.ſs.
Olei quercini lib.iij.
Axungiæ cati lib.j. commiſceantur.

Vngantur, & his oleis præ ſeruabuntur à ſpiritibus, qui morbum hunc generant, quia vnctuoſitas illa non ſinit huiuſmodi ſpiritum ſubintrare. Natura quidem aluminis eſt officiumq; findere. Quum tamen his cutis peruncta fuerit axungijs, tales ſpiritus nullos recipit, qui ſibi detrimentum inferre valeant.

CAP. XLVIII.

De vndimia.

A Sale reſoluto producitur vndimia, ſiue carnis ſal hoc ſit, aut alterius, & in eo loco centrum ponit, in quo ſitum eſt.

Nota.

Quoduis ſal reſolutum, acuitate carens, apoſtema generat abſq; lepra.

Vndimia eſt apoſtema, quod ex compreſſione foſſulam remanentem concipit, vt in hydropiſi fieri ſolet: eſtq; morbus abſq; dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitq; dolor.

Signa.

Quũ apoſtema ſurrexerit abſq; dolore, foſſam ex cõpreſsione retinẽs, eſtq; ſine colore, quo reliqua tincta ſunt, vndimiam eſſe dicas.

Terminus.

Terminus.

Putrefit intrinsecus prius, postmodum extrinsecus, & in vlcus transit cauernosum.

Cautela.

Abstinendum est à pharmacis physicis: nã iste morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Accipe realgaris ℥.j. Talci ℥.iij.
Visci quercini quantum satis erit pro incorporatione: fiat emplastrum super vndimiam.

Post apertionem.

Accipe colophoniæ vnc.j. Ceræ vnc.iiij.
Resinæ de botin vt satis sit pro formando emplastro.

Post mundificationem.

Accipe consolidæ maioris,
Aristolochiæ rotundæ ana ℥.ij.
Vitellorum ouorum,
Terebinthinæ ana quantum sufficit: agitando fac vnguentũ, & vndimiam inunge.

CAP. XLIX.

De saphiris.

SAphirus est fluxio proueniens ex sale sicco, quæ non potest in maturationẽ transire, sed in sua duritie semper manet, atque tumore, quosuis colores induit.

Nota.

Nomen est oĩbus duris apostematib. cõmu-

ne, ſephirus priuſquàm matureſcant, aut mollia fiant, curam per reſolutionem expetit.

Cura.

Excellentiſsimum eſt ad morbum hunc remedium viſcus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem.

Accipe viſci iuniperorum ℥.ſs.
Fœnugræci ℥.iiij.
Aquarum iringi,
Lappatij acuti ana ℥.ij.
Succi altheæ quantum ſatis fuerit pro incorporatione: fiat cataplaſma.

Alia deſcriptio.

Recipe olei ex lithargyrio,
Colophoniæ,
Mummiæ ana ℥.j.
Olei ex vitellis ouorum quantum ſufficit ad formandum vnguentum: hoc ſephirum mollificat, maturumque reddit.

Oleum lithargyrij fit hoc modo: Recipe alumen, acetum, & lithargyrium, coque ſimul omnia donec albeſcant, poſtea rurſus acetum & alumen addes, & ad conſumptionem vſq; liquoris decoques, & ſic in oleaginoſam conuertetur materiam, de qua ſcribit etiam Archelaus.

CAP. L.

De fugiſe vel fugilico apoſtemate.

EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apoſtema: quod eſt indicium principij noli me tangere.

Archelaus vocat fuliginem, Hermes verò ferruginem. Nos autem ferruginem Martis nominamus. Iis potiſsimùm accidere ſolet, qui nondũ adoleuerunt: videlicet infra quartum & vigeſimum annum exiſtentibus: alijs verò, ſi contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos noli me tangere dixeris expectare.

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet antea quàm locum fixum ponat. Poſtea quicquid oritur in ſui ſanguinis principio, trãſit in prauam tentiginem.

Signa.

Quum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earum circunferentia, tertio pòſt die rubicundæ fierent, poſtea calor atq; dolor capitis, partim vnà cum ſquinãcia concurrerint, fugile fore dicas.

Terminus.

Si per ſe terminabitur, in putrefactionem tranſibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corroſiuis, à purgationibus, à capitellis, aut lixiuijs acutis, quia per ſuum emunctorium purgari debet: id eſt, per anum.

Cura.

Tripartita est eius cura, vna per maturationem, per mundificationem alia, tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequuntur accidentia praua: per se maturescere potius erit.

Nota.

Accipe olei laterini vnc. j.
Oppopanaci colati vnc. ß. fiat emplastrum super carbones.

Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

Recipe mellis,
Brunellæ ana vnc. j.
Aristolochiæ rotundæ,
Aloepatici ana ℥. j. Fiat mixtura in modum emplastri, administra quũ iam apostema fuerit apertum.

Consolidatio.

Accipe vitellorum ouorum numero iiij.
Resinæ de botin vnc. iij.
Farinæ tritici,
Hordei ana quantum satis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentũ.

CAP. LI.

De natha vel nasda.

Quum

QVum ambæ virtutes simul concurrũt in vnum latus, nasda producitur, eo quòd natura tribuit vni, quod ab altero surripit, estque naturalis concretio.

Signa.

Quando membrũ aliquod ipsamet hoc operante natura maius fit altero, nullusq; dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signũ erit phtisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

Accipe de fecibus vini vnc.x.
Vini ardentis ℥.iiij.
Axungiæ vulpis vnc.v.
Olei anetini ad pondus omnium. Fiat vnguentum.

CAP. LII.

De phlegmonibus.

PHlegmo quidem est apostema, quod nõ tendit ad mortem, nec ad impotentiam mẽbri, minus ad aliquod aliud accidẽs.

Nota.

Apostemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, producũtur ex aluminibus liquefactis: & ab alijs apostematibus hoc solo differunt, quòd non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

Accipe oleorum ouorum ℥.vj.

Camomelini ℥.j.

Serapini,

Galbani ana ʒ.vj.

Viſci de abiete aut pino ad pondus omnium,

Farinarum hordei,

Fabarum ana quantum ſufficit pro incorporatione, commiſce in formam vnguenti.

Mel roſatum & ſalis aquã ſimul permiſceas, quo liquore ſerò manéque lauabis.

CAP. LIII.

De hernia aquoſa, vel humoroſa.

Hernia aquoſa prouenit ex eo loco, in quo ſita fuerit, eſtq; liquor in oſeo reſolutus: producitur ab externis accidentibus & cauſis, quum quiſpiam læſus fuerit, vel ex abundantia ſpermatis putrefacti, quod in liquorem eſt reſolutum.

Nota.

Quoduis reſolutũ ſal in ſuo loco remanet ſolum, niſi per poros deorſum tranſeat, & tũc deſtillat in exitum, quod in oſeo fieri nequit.

Signa.

Si pudẽda fuerint inflata, compreſsioneq; foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam eſſe dicito.

Terminus.

Terminus.

Quum hernia per ſe terminari permittitur, in teſticulorum putrefactionem tranſit, & poſtmodum bubonis initium præbet: ſi per tres aut quatuor ſeptimanas non receſſerit, fit morbus incurabilis.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas an hernia ſit aquoſa, vel inflatio teſticulorum, vt vnum pro alio non cures, indeq; maximum periculum ſubſequatur.

Cura.

Accipe ficuum lib.j.
Olei granorum iuniperi ℥.iiij.
Farinæ fabarum ℥.vj.

Fiat cataplaſma ſuper ignem, quod ſuperponatur quanto calidius pati valeat, manè, ſub meridiem, & ſerò: nam ipſam materiam ſeparat.

Aliud.

Accipe farinæ fabarum lib.j.
Seminum pſyllij.
Citoniorum ana ℥.j.
Conſolidæ maioris ℥.iiij.
Vini & aceti quantum ſatis eſt, & fiat emplaſtrum.

Recepta quæuis euacuantia, vel exiccantia, hoc loco ſunt inutilia.

CAP. LIIII.

De hernia ventoſa.

HErnia ventoſa prouenit etiam ex accidẽtalibus, & eſt arcenicalis inflatio pręter ſalis reſolutionem.

Nota.

Omnis inflatio ſicca producitur ex arſenico puro, quapropter apprimè cõſiderandum eſt in hac cura, quòd ea quæ mitigant arſenicum, herniam ventoſam etiam curent.

Signa.

Quum oſeus inflabitur cum duritie, & intenſione, illaq; durities inſenſitiuum oſeum effecerit, & abſque colore, herniam ventoſam eſſe iudicabis.

Terminus.

In ſuo ſtatu manet, donec altero anno ſubſequenti rurſus in criſim incidat.

Cautela.

Abſtinendũ erit ab apertione, rebuſq; ſiccis.

Cura.

Accipe ficuum lib.j.
Olei ex baccis iuniperi ℥.iiij.
Farinæ fabarum vnc.vj.

Reſoluatur materia ſicuti ſuprà de hernia aquoſa ſcriptum eſt: animaduertendum tamen inprimis curando herniam ventoſam, vt per pinguia viſcoſaq; procedatur, non propter duritiem, cum ſit ventus: & quamuis dia ciminum ad ventum in ventre clauſum optimè valeat, nihilominus in iſta cura non eſt idoneum: quia tumor hic ab arſenico crudo,

&

& realgare causatur, quę quidem oleum amygdalarum dulcium, viscus abietis, & emplastrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

Accipe olei amygdalarum dulcium vnc.ij.
Farinæ fabarum vnc.ss.
Fimi columbini.
Fimi caprarum ana vnc.iij.
Aceti quantum sufficit: fiat cataplasma quod superponatur manè, sub meridiem, & serò.

Alia descriptio.

Accipe visci abietis vnc.vj.
Mummiæ vnc.v.
Foliorum ebuli vnc.j. commisceantur.

Alia formula.

Recipe terebinthinæ lib.ss.
Cumini vnc.iiij.
Seminum lactucæ ʒ.vj.
Ceræ quantum satis erit: reduc in emplastrum.

CAP. LV.

De hernia carnosa.

NOn aliàs quá alcola vel naphtha suam originem hernia carnosa ducit: loco formaq; solùm ab eis differt.

Nota.

Postquam liquor nutritiuus quo sustentatur oseus, à vera substantia separatur, & in

excreſcentiam tranſit, herniam carnoſam profert.

Signa.

Si tumuerit oſeus, induruerit, ac ſub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnoſam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò tranſit in putrefactionem, & producit fiſtulam, & ſi non maturuerit infra quinque ſeptimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A potionibus vel curis intrinſecis, à rebus pinguibus, & à ſuperpoſitione ſiccorum & exiccantium abſtine.

Cura.

Eius cura duplatur, ſcilicet per inſtrumenta, perq; medicamina. De inſtrumentis ſcriptum eſt in vlceribus.

Deſcriptio curæ.

Accipe olei laterini vnc.vij.
Oppopanaci.
Galbani.
Bdelij ana ℥.iij.
Reduc ad formam liquidam cum iſta additione.
Recipe farinæ fabarum ℥.iij.
Ficuum numero iiij.
Caphuræ.
Rutæ ana ℥.j. fiat in modum emplaſtri,
hoc

hoc maturat, reſoluit, putrefacit, creſcere magis non ſinit, nec etiam dolorem inferre.

Reſoluentia herniam carnoſam, alcolam, & naphthan, ſunt iſta.

Oleum benedictum.
Oleum laurinum deſtillatum.
Oleum nucum.
Oleum de ſeminibus papaueris nigri.
Oleum aneti.
Axungia cati deſtillata.
Alcool vini deſtillatum cum fabis.
Alcool deſtillatũ cum ſeminibus pſyllij.
Aqua flammulæ.
Aqua hirundinariæ.
Aqua de perſicaria rubea.
Aqua de iringo.
Succus ex lapatio.
Liquor deſtillatus ex vino caprino.

Notandum hîc olea deſtillata rebus pinguibus non connumerari.

CAP. LVI.

De tentigine obſcura & praua, hoc eſt, noli me tangere, in matrice.

EX ſuperfluitate ſalis acetoſi, quod in profluuio, vel in menſtruis exiſtit, oritur obſcura tentigo.

Nota.

Si menſtruum aut profluuium tranſeat in ſalis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo,

tandem ad matricis ſubſtantiam ſe confert, ac tentiginem excitat obſcuram.

Signa.

Quando ſui temporis ordinem profluuia menſtruaq; non obſeruant, ac vnà cum illis fluxionibus aqua permiſcetur, & cum vrina ſanies dolore pudendorum effluit, torminaq; fiunt in ventre, quæ tempore coitus augerentur, & inde poſt quatuor ſeptimanas ſanguis profluit, genus tentiginis fore iudices.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierq́; ſterilis fiat, in vlcerationem incurabilem tranſit.

Cautela.

A purgationibus, conſolidationibus, & mundificationibus, prorſus abſtinẽdum erit.

Cura.

Eius cura tripertita eſt, vna per ſparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta: parum differt hęc ab ea quę de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

R. agrimoniæ.
Saniculæ.
Pyrolæ.
Vtriuſq; peruincæ ana ℈.j.
Ariſtolochiæ rotundæ ℥.j.
Herbarum paſtinacæ.
Perdetis ana ℥.j.

Muſti

Musti non maturi ex vino rubeo vsque ad centum kist, fiat cardonium, hoc est, ponantur in mustum herbæ supradictæ, macerentur & simul repurgentur, de quo vino per medium annum contiuuè bibat mulier.
Kist vini, duas mensuras implet.

Aliud cardonium.

R. consolidæ regalis lib. ss.
Aristolochiæ rotundæ vnc. vj.
Diapensæ.
Alchimillæ ana vnc. x.
Serpentinæ minoris, ad pondus omnium: fiat cardonium secundum vsum.

Salis compositio, cuius vsus sit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

Accipe salis communis lib. ss.
Thuris.
Mummiæ.
Hæmathidis ana vnc. ij.
Fiat mixtura cum sale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obscura.

Accipe aquarum plantaginis.
Serpentinæ.
Persicariæ.
Hypericonis ana lib. ss.
Lumbricorum terrestrium vnc. vj.

Dragacanti vnc.j.
Consolidæ.
Foliorum aristolochiæ longæ ana vnc. iij. fiat sparalliũ optimo saccharo permistum: hoc est, fiat metrenchita, vel clysterium vuluæ imponatur, perq́; tres, quatuor, vel quinq; horas in ea maneat singulis diebus.

Aliud sparallium.

Accipe succi hypericonis.
Persicariæ ana lib.ss.
Aquæ de prunis.
De cerasis ana lib.j.
Terebinthinæ lotæ in aqua rosarum vnc.vij.

Fiat sparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro necessitatis exigentia.

Aliud sparallium.

Accipe olei hypericonis.
Persicariæ.
Aristolochiæ rotundæ ana lib.j.
Olei ranarum.
Lumbricorum ana vnc.xij.
Olei ex vitellis ouorũ ad pondus omnium, formetur sparallium, & ob suam pinguedinem, non est opus vt in tanta quantitate hoc administres, quia quicquid lubricum est, matrix ad se libenter attrahit.

Vnguentum.

Vnguentum ad dorſum.

Accipe Mercurij abſque ſubſtantia frigida, & omni mordicatione correcti, ℥.ſs.
Boli ſciſsi ℥.iij.
Axungiæ ceruinæ lib.ſs.
Olei anetini.
Olei ex vitellis ouorum ana ℥.vj. fiat vnguentum cum cera.

Iſta medicamina, ſcilicet vnguentum, ſparallium, & cardonium ſimul adminiſtrari debent quolibet die bis.

CAP. LVII.

De mola matricis.

Nihil aliud eſt mola per ſe quàm menſtruum, quia iſtud eſt matricis nutrimentum, & vnà ſpermatis.

Nota.

Quoduis menſtruum ſpermati permixtum in generationem tranſit: nam in eo loco nulla ſeparatio fieri poteſt amplius, præterquàm naſcentis impleto iam termino, ſeparatur à ſuo loco decoctionis. Vita molæ eſt in ſpermate: nam donec ſperma habuerit, inflatur venter, quo deficiente ceſſat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excreſcentia, qualem Friburgi vidimus in vitulo (puto in interſignio vituli fore legendum) albo nigróue coloribus permixtam.

Signa.

Si mulieris vterus ex prægnanti natura tumuerit, menstruaq; fluāt simul, & modò venter minueretur, aliàs augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exurgeret, vnà cum, vel absq; doloribus, moueretur q;, molam esse matricis dicito.

Terminus.

Crescente mola matricis, spermatibusque vehemēter in coagulationem commixtis, augetur in mortem vsque.

Cura.

Duplex est medicina molæ, vna quidem in expulsione, altera in præseruatione.

Ad expulsionem.

Accipe croci orientalis ℥.iiij.
Boracis ℥.ſs.
Carabe ℥.j.ſs.
Scamoneæ ʒ.vj.
Lapidis lazuli ʒ.j.

Fiat pessarium cum oppopanaco inspissato.

Animaduerte quòd huiusmodi medicamentum adhiberi nullo modo tutò possit, nisi mola parua sit adhuc, & per vuluam exire queat, ante partus veri terminum: aliàs mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnam expellere molam conatus fueris.

Præser-

Præseruatiuum contra molam.

Accipe agarici trociscati ℥.j.
Euphorbij ℥.ſs.
Oppopanaci colati & inſpiſſati, ad pondus omnium: fac peſſarium, vtere antequàm habeant molam magnam: ſi non deſierit vna tantùm nocte, ſiſte gradum in eo medicamento, quia ſignum eſt generationis prolis.

CAP. LVIII.

De exitura.

Exitura habet exordium ex proprio defectu, ſic vt illa tria prima, quæ continēt excrementum, in putrefactionem transeant.

Nota.

Quoduis excrementum primam ſuam materiam habet, ab eoq; ſeparatur quod expellit illud: poſtmodum aliud nihil præter infirmitates generat.

Signa.

Quum ſanies per naſum flaua fœtidaq; decolat, vnà cum dolore capitis, vel eo ſine, pariter ſi aurium excrementa putrida fuerint, ſputumq; fœteat, vrina ſaniem proferat, ac ſtercus naturalem colorem amiſerit, ſudor ſit fœtens, vngues corruptionem patiantur, ex auribus flaua pinguiſque ſanies effluxerit, oculorum lachrymæ ſalſæ deſtillarint, & acutum apoſtema turgeat, ac menſtrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint,

præter dolores renum aut femorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Terminus.

Si exitura sæpius abierit, redieritque per quatuor annos id ipsum continuando, permansuram esse iudicabis.

Cura.

In exitura non est alia cura, nisi quòd excrementum extrahatur continuatè.

Descriptio ad nares.

R. lollij.
Seminis nigellæ.
Ellebori albi ana ℈.j.
Maioranæ.
Rorismarini.
Saluiæ ana ʒ.ss.
Musci grana ij.

Fiat sternutatorium, quod singulis diebus manè per nasum attrahatur, parũ per vicem.

Descriptio ad aures.

R. diagridij scrupul.j.
Bdelij ʒ.j.
Ceræ scrup.j.ss.

Fiat in modum emplastri: quum aures spumam, aut aquam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad vrinam.

Accipe croci orientalis ʒ.ss.
Pilorum zenij ℥.ss.

Can-

Cantharidum numero v.

Fiat mixtura, sacculusq; sub canali, subtusque vesicam, vrinam prouocabit, per vnum aut alterum diem, donec sanies cesset.

Zeni sunt folliculi circum leporum caudas existentes.

Medicina pro stercore vel intestinis.

Accipe mellis quantum sufficit.
Diagridij ℈.j.
Hermodactilorum.
Turpeti ana ʒ.j.

Fiant suppositoria secundum artem, præter sal in exitura: verùm in constipatione poteris vti sale.

Medicina pro sudore.

Accipe theriacæ ʒ.ij.
Alcool vini ℥.ij.
Euphorbij grana vij.

Fiat haustus ante ingressum balnei, sudet, postmodum calidè contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

CAP. LIX.

De callo.

CAllus est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis proueniens.

Nota.

Quoduis apostema per fricationes excita-

tum, in superficie carnis ponit suum emunctorium.

Signa.

Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse dixeris.

Terminus.

Si fluxiones arsenicales coniunctę fuerint, cum affluentia, terminatur in ylcerationem, & postmodum in estiomenam transit, maximè quum apostema vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

In calli cura postquam in apostemā transierit, hac vtere descriptione.

℞. olei rosarum ℥.vj.
Calcis viuæ extinctæ ℥.iij.
Caphuræ ʒ.v.

Fiat mixtura, quæ superponatur vnguenti loco.

Si tamen prius in vlcus transijsset callus, hoc vtere.

Accipe spernioli ℥.j.
Olei de caphura ʒ.ij.
Succi papaueris.
Hyosciami ana ad pondus omnium.

Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc.

Cape emplastrorum apostoliconis.

Diaquilon ana vnc.ſs.
Mummiæ vnc.iij.
Ceruſſæ ʒ.ij.
Caphuræ ʒ.j.
Miſceantur, & fiat emplaſtrum ſuper carbones.

CAP. LX.

De porris.

Porri proueniunt ex auio liquore, qui nutrimẽtum radicũ eſſe deberet vnguium.

Nota.

Vbi porrus, non longè diſtant vngues, itaq; radices earum in excreſcentiam tráſeunt, quę porros efficit.

Signa.

Quum in digitis pedum aut manuum porri naſcuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excreſcunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixeris.

Terminus.

Vltimò ſimul cum carne creſcunt in vnguium duritiem, & cum per corroſiuas aquas, vel inciſionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, inciſioneq; maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab inciſionibus, & corroſiuis aquis abſtine.

Cura.

Accipe oleum ex baccis iuniperi.

Besonne.
Agarici ana ℥.j.
Fellis bouis quantum satis erit pro vnguento.

Vnge dies & noctes linteolo, quo magis triueris eo melius, efficiuntur nigri, siccanturq;. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque septimanas.

Alia cura.

Accipe realgaris scrup.j.
Olei vitellorum ouorum ℥.ſs.
Calcis extinctæ quantum sufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

CAP. LXI.

De sclirosi.

Sclirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam nouæ generationis.

Nota.

Quando natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulata postmodum in excrescētiam iuxta membrum in quo fuerit, generatur.

Signa.

Quum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creuerit, quod si tactu simile quid percipias, sclirosim fore iudices.

Terminus.

Terminus.

Sub finem, indies magis ad ſuam generationem tendit ſclirofis, & vltimò contorquet membrum, inteſtina debilitat inflationibus, & in regionibus exiſtens mẽbrorum ſeipſum ad mortem ſuffocat.

Cautela.

Ab omni medicina qua ſolitum eſt in apoſtematibus vti, caueas, & ab omnibus inſtrumentis, quibus tonſores vtuntur, & ab eorum magiſterio.

Cura.

Cura ſit quòd ſclirofis non accreſcat, nec aliàs curari poteſt.

Deſcriptio vnguenti.

Accipe olei mirtillorum ℥.ij.
Nucis muſcatæ ℥.ſs.
Axungiæ mumentorum ʒ.ij.
Petrolei ad pondus omnium. Fiat mixtura, qua ſpermatica vaſa prout renes & femora, menſe quolibet inungantur: hac enim ſclirofi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior eſt quàm vbi corpus naſcitur: poſsibile eſt vt fiat ſecunda regeneratio: & eſt pura ſuperfluitas regenerationis.

Sclirofis aliquoties in fronte naſcitur, vt nodus, in ceruice & in manibus.

Quando ſub coſtis, aut ad ventrem naſcitur, tunc eius durities non bene percipitur.

CAP. LXII.

De lentigine.

INexperti, necnon doctores asserũt ex cholera nasci lentigines: monachi dicũt ex cœlibatu. Verùm ego liquoris Mercurij florem esse dico.

Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in sui regenerationem, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis qui carent saniores existunt: sub axillis & sub genubus, pallent quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasq; sub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Quum in facie, vel sub axillis, sub genubus aut supra maculæ nascerentur crocei luteiq; colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Curandum est vt expellantur, quo vehementius, eo melius.

Descriptio contra lentigines.

Accipe heliotropij.
Gamandreæ ana vnc.iij.
Mannæ electæ vnc.ss.
Spermatis ceti.
Baccarum lauri ana ʒ.x.

Aqua-

Aquarum melissæ.
Verbenæ.
Valerianæ ana vnc.v.

Fiat potus, eiusq; dosis à quatuor in vncias quinque sit, quum incipiunt exire bibatur: si reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minimè bonum est. Vide quæso quàm egregia res sit experientia, per hoc vnicum.

Heliotropium herba solaris, quæ penes me est melissa, mirum in modum carnem & sanguinem regenerat, eaq; nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apostemata, quorum ego quòd hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quòd eos qui ad Physicam & Chirurgiam pertinent morbos mihi per experientiam cognitos descripserim, boni consule.

FINIS.

INDEX CAPITVM IN LIbrum de Contracturis.

FINIS.

INDEX CAPITVM LIBRI *de Apostematibus Paracelsi.*

FINIS.

INDEX.

De

